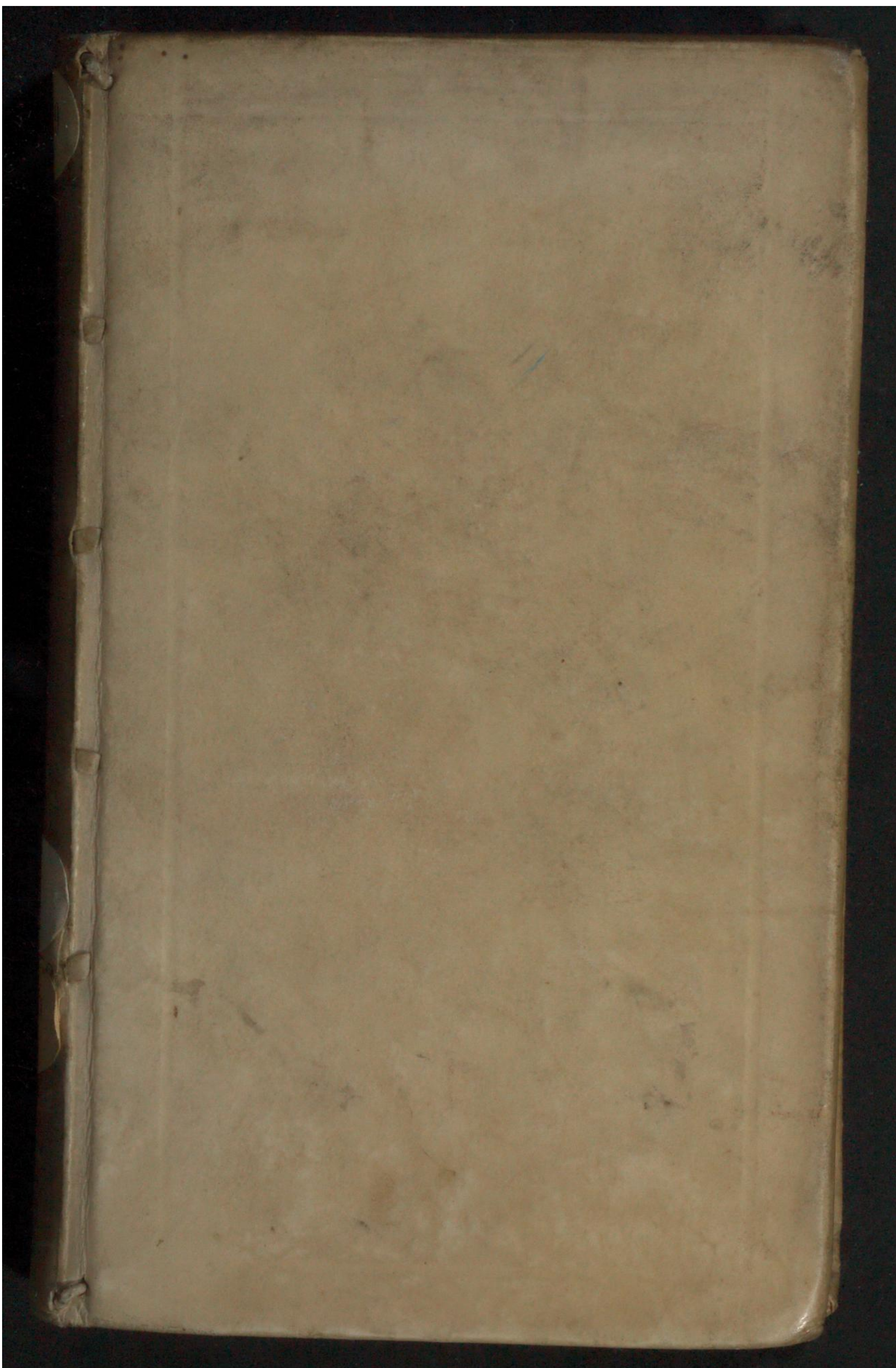
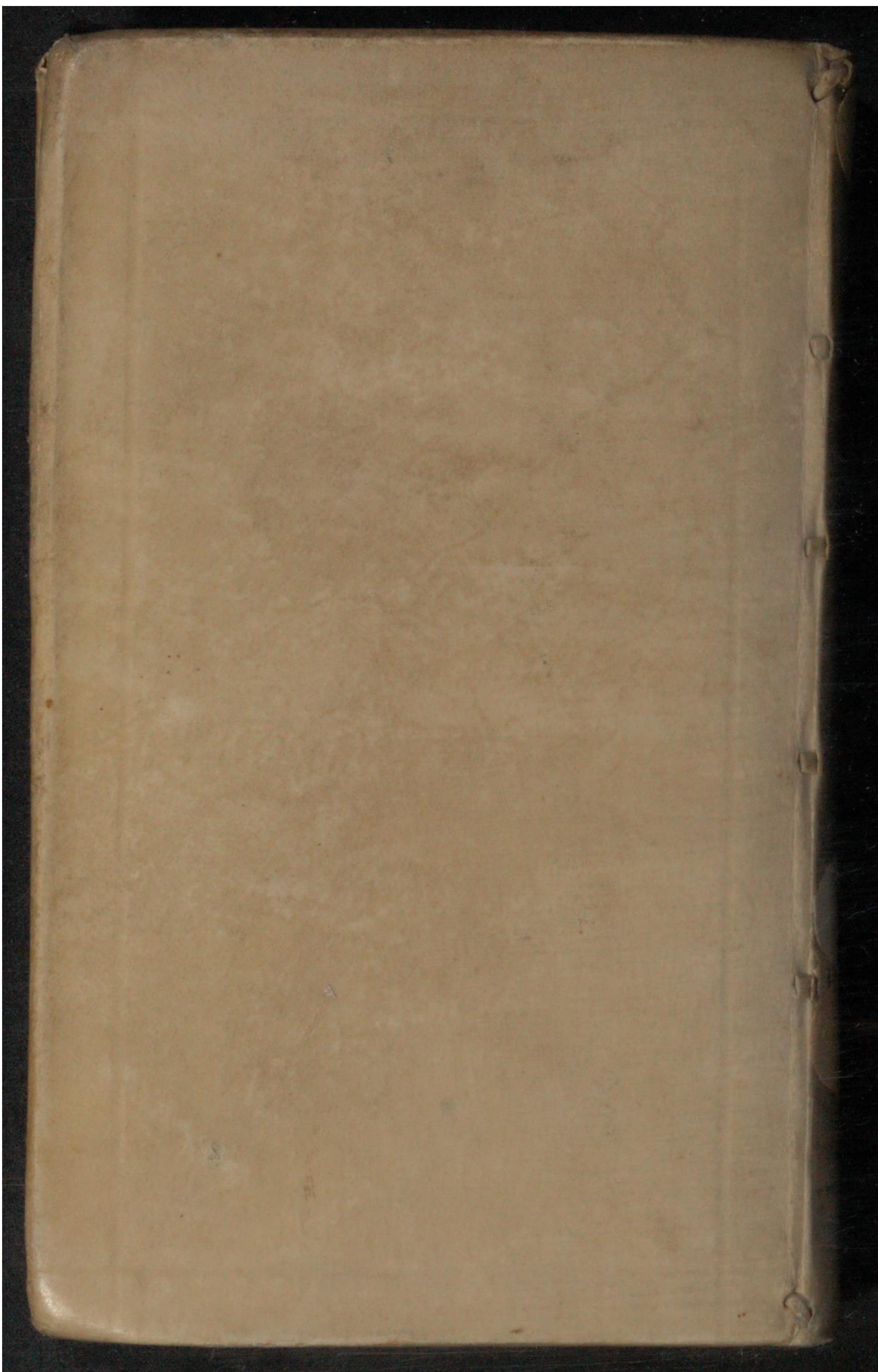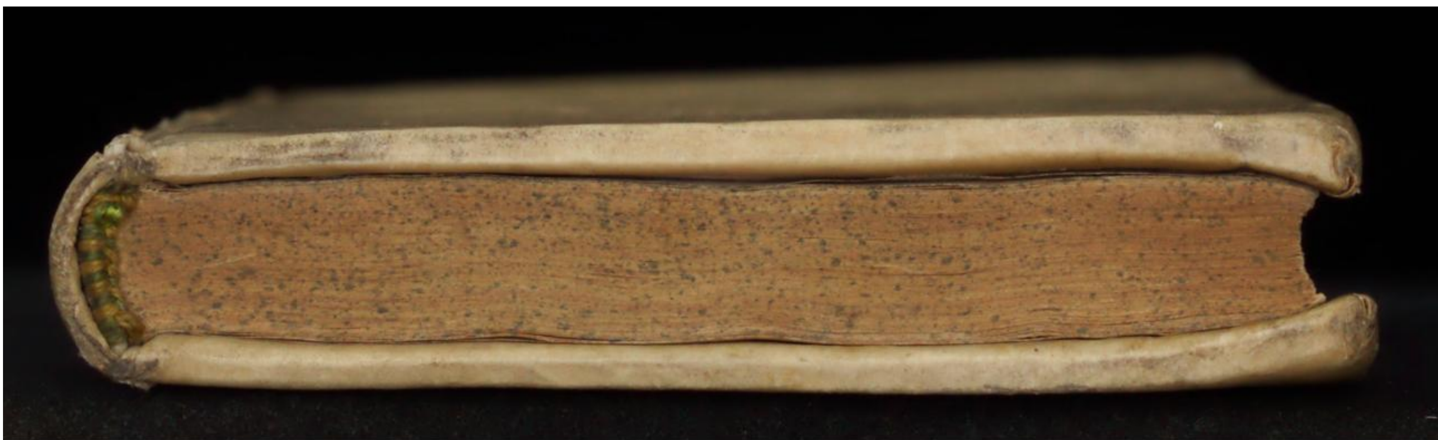

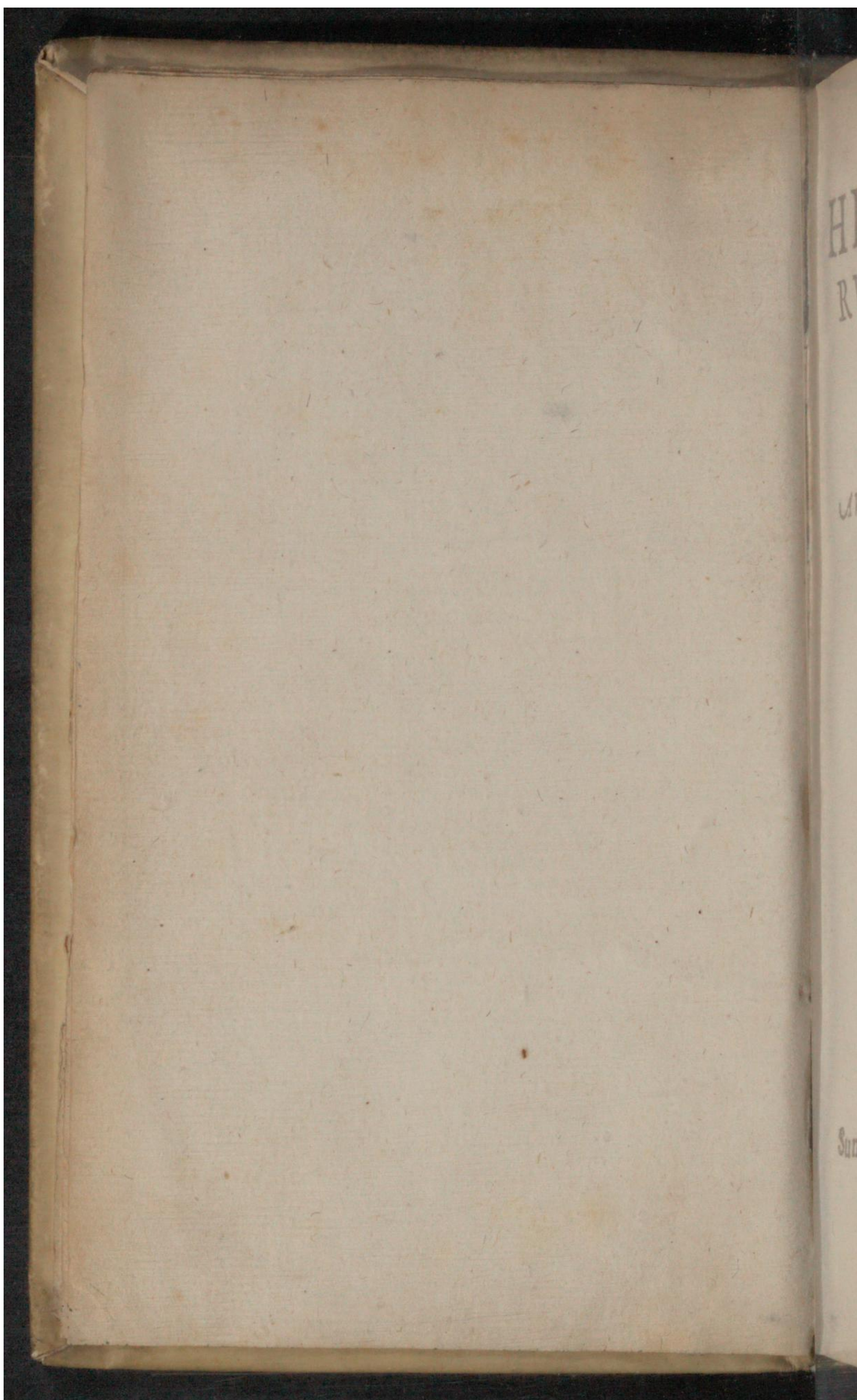

379
M
16

FRAGMENTA

HISTORICORVM VETERVM LATINORVM,

AB

AVSONIO POPMA FRISIO

collecta, emendata & SCHOLIIS

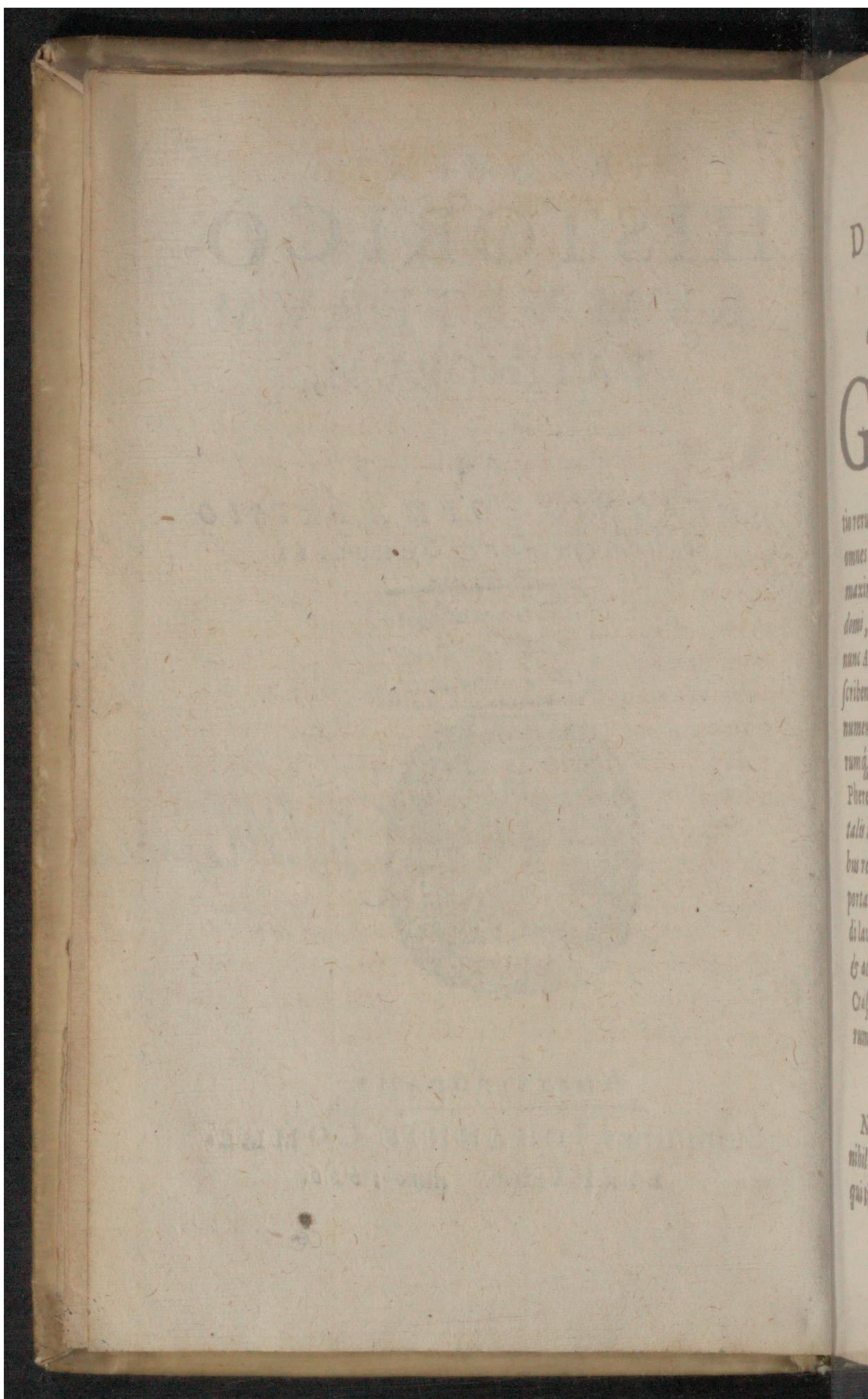
illustrata.

J. d'Mepsche
1657.

AMSTELRODAMI,

Sumptibus IOHANNIS COMMELINI Viduæ. *Anno 1620.*

IVDICIA DE VETERIBUS HISTORICIS.

CICERO DE ORATORE II.

GRÆCI ipsi initio sic scriptitarunt ut noster Cato, ut Pictor, ut Piso. Erat enim Historia nihil aliud nisi annalium confectio: cuius rei memoriæque publicæ retinendæ causa ab initio rerum Romanarum usque P. Mucium Pont. Max. res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex maximus, efferebatque in album, & cõponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi, q̃ qui etiam nunc Annales maximi nominantur. Hanc similitudinẽ scribendi multi secuti sunt, qui sine ullis ornamẽtis monumenta solum temporum, hominum, locorum, gestarumque rerum reliquerunt. Itaque qualis apud Græcos Pherecydes, Hellanicus, Acusilaus fuit aliique permulti, talis noster Cato, & Pictor, & Piso: qui neque tenent quibus rebus ornetur oratio (modo enim huc ista sunt importata) & dum intelligatur quid dicant, unam dicendi laudem putant esse brevitatem. Paululum se erexit, & addidit historiæ maiorem sonum vocis, vir optimus, Crassi familiaris Antipater: ceteri non exornatores rerum, sed tantummodo narratores fuerunt.

IDEM de regibus I.

Nam post annales Pontificum maximorum, quibus nihil potest esse iucundius, si aut ad Fabium, aut ad eum qui tibi semper in ore est Catonem, aut ad Pisonem, aut

ad Fanniũ, aut ad Vennonium venias; quanquam ex his alius alio plus habet virium, tamẽ quid tam exile quàm isti omnes? Fanni autẽ ætati coniunctus Antipater paullo inflavit vehementius, habuitque vires agrestes ille quidem atq; horridas, sine nitore ac palæstra: sed tamen admonere reliquos potuit, ut accurratius scriberent.

LIVIVS in præfatione.

Scribendi arte rudem vetustatem.

GELLIVS IX. XIII.

Q. Claudius primo Annalium purißimè atque illustrißimè, simplicîq; & incomta orationis antiquæ suavitate descripsit.

IDEM XI. XIV.

Simplicißima suavitate & rei & orationis L. Piso Frugi usus est.

VELLEVS Hist. I.

Historicos (ut & Livium quoque priorum ætati adstruas) præter Catonem & quosdam veteres & obscuros, minus LXXX. *annis circumdatum ævum tulit, ut nec poetarum in antiquius citeriusve proceßit ubertas.*

IDEM II.

Historicorum autor iam tum Sisenna erat iuvenis: sed opus belli civilis Sullani post aliquot annos ab eo seniore editũ est. Vetustior Sisenna fuit Cœlius, æqualis Sisennæ Rutilius, Caudiusque Quadrigarius, & Valerius Antias fuit.

FRAGMENTA HISTORICORVM VETERUM.

N. FABI PICTORIS ANNALIVM LIB. I.

OLITO institutoq; egressam virginem, in usum sacrorum aquam petitum ex eo fonte qui erat in luco Martis, subito imbribus tonitrubusq; quæ cum illa erant disiectis, a Marte cõpressam, conturbatamque, mox recreatam consolatione Dei, nomen suum indicantis, affirmantisque ex ea natos dignos patre euasuros. AVTOR *de origene gentis Romanæ.*

LIB. II.

LIB. III.

LIB. IV.

Quapropter tum primum ex plebe alter consul factus est, duo & vicesimo anno postquam

Romam Galli ceperunt. A. GELLIVS. V. IV.

INCERTA.

Mortuus est anno duo & vicesimo : Rex fuit annos viginti & unum. *Ibidem.*

Lupus femina. QVINTILIANVS. I. X.

Æneæ somnium ejusmodi est, ut omnia quæ ab Ænea gesta sunt, quæq; illi acciderunt ea fuerint quæ ei secundum quietem visa sunt. CICERO *de divinatione I.*

Cum bello Latino ludi votivi maximi primũ fierent, civitas ad arma repente est excitata. Itaque ludis intermissis Instaurativi constituti sunt. *Ibidem.*

Iolus cujus filius fuerit, cujus gentis & nationis. ARNOBIVS *adversus gentes* VI.

Literas Cadmum ex Phœnice in Græciam, inde in Italiam Evandrum attulisse. VICTORINVS *de Ortographia.*

Amulij jussu ministri quidam, infantes in alveo collocatos acceperunt, & asportarũt, ut eos in fluuium circiter CXX. stadia ab urbe distantem, projicerent, &c. DIONYSIVS I.

Remus in hostium potestatem redactus, postea vinctus Albam est deductus. *Ibidem.*

Divisit etiam Romulus totum agrum in partes viginti sex, quas ipse tribus appellat : ita ut quatuor urbanis ad illos additis, omnes efficiant numerum

numerum triginta Tribuum. *Ibidem* IV.

Aruntem Tarquinij filium fuiſse: illum defunctum a matre tanaquile ſepultum fuiſse. *Ibidem*.

Illos pueros qui a Tarquinio relicti fuerant, ejus filios fuiſse. *Ibidem*.

Tarpeam cupido cepit armillarum, quas in ſiniſtris brachiis illi geſtabant, & annulorũ quos ferebant. *Ibidem* II.

Tunc demum Romanos ſenſiſse divitias, cum Sabinorum gentem ſibi ſubiecisſent. STRABO *Geograph.* V.

Belli quod cum Annibale duce inter Carthaginenſes atque Romanos exarſit, cauſam fuiſse ſævitiam atque crudelitatem Annibalis in Saguntinos, & Aſdrubalis ambitionem ac immanẽ regni cupiditatem, &c. POLYBIVS I.

Anno primo octavæ olympiadis Romam cõditam fuiſse. SOLINVS *Polphist.* cap. 2.

Millia LXXX. primo luſtro ciuium cenſa: eorum qui ferre arma poſsent, eum numerum fuisſe. LIVIVS. I.

Quadraginta ea ſola talenta fuiſse (ſepoſita in ædificationem Capitolij.) *Ibidem*.

Coriolanum uſq; ad ſenectutem vixiſse. hanc ſæpe eum exacta ætate vſurpaſse vocem, MVLTO miſerius ſeni exilium eſſe. *Ibidem* II.

Ambos Coſs. in Samnio & ad Luceriam res

gessisse: traductumq; in Etruriam exercitum: ad Luceriam utrimque multos occisos, in eaq; pugna Iovis Statoris ædem votam ut Romulus ante voverat. *Idem* 10.

Ad Thrasymenum pugna xv. millia Romanorum in acie cæsa sunt, x. millia sparsa fuga per omnem Etruriam diversis itineribus Romam petiere. Mille & quingenti hostiũ in acie, multi postea utrimque ex vulneribus periere. *Idem* 31.

Cum obsideretur prę̨sidium Romanum à Ligustinis, hirundinem a pullis ad se allatam ut lino ad pedem ejus alligato nodis significaret, quoto die adveniente auxilio eruptio fieri deberet. *Plinius* 10. 24.

Matronam, quòd loculos in quibus erant claves cellæ vinariæ resignavisset, a suis inedia mori coactam. *Idem* 14. 13.

Puilia saxa esse ad portum, qui sit secundum Tiberim. *Festus Puilia.*

FABII PICTORIS RERVM GESTARVM LIB. I.

Et simul videbant Picum Martium. *Nonius Picumnus.*

PONTIFICII IVRIS LIB. I.

Quæ verba Pontificem Max. dicere oporteat

cum

cum Virginem capit, ea ejusmodi sunt, Sacerdotem Vestalem quę sacra faciat, quæ jous siet, Sacerdotem Vestalem facere pro populo Rom. Qui ritibus, uti quod optima lege fuat, ita te Amata capio. *A. Gellius* 1.12.

Equo Dialem Flaminem vehi religio est, classem procinctã extra pomerium, id est, exercitum ornatum videre. Iurare Dialẽ fas nunquam est. Annulo uti nisi pervio cassoq; fas non est. Ignem è Flaminia, id est, Flaminis Dialis domo, nisi sacrum efferri jous non est. Vinctum si ædes ejus introierit solvi necessum est, &c. *Idem* 10.15.

Exta porriciunto, diis danto in altaria, aramue, focumne, eove quo exta dari debebãt. *Macrobius Saturnal.* 3. 2.

Vitulari. *Ibidem.*

LIB. III.

Pilumno & Picumno. *Nonius Picumnus.*

LIB. XVI.

Aquam manibus pedibusque dato, polubrum sinistra manu teneto, dextera vasum cum aqua. *Idem Polubrum.*

INCERTA.

Muries fit ex sale, quod sal sordidum tunsum est, & in ollam rudem fictilem adjectum est & postea id sal virgines Vestales serra ferrea secant. *Idem Sal neutro genere.*

Hos Deos enumerat quos invocat Flamen sacrum cereale faciens Telluri & Cereri, Veruactorem, Reparatorem, Imporcitorem, Insitorem, Obaratorem, Occatorem, Sarcitorem, Subruminatorem, Messorem, Convectorem, Conditoré, Promitorem. *Servius Georg. 1.*

Q. FABI MAXVMI SERVILIANI PONTIFICIS ANNALIVM LIB. I.

Tum Æneas ægre patiebatur in eum devenisse agrum, macerrimum, littoriosissimumque. *Idem Æneid.* 1.

PONTIFICI IVRIS LIB. XII.

Negat oportere atro die parentare: quia tunc quoque Ianum Iouemq; præfari necesse est, quos nominari atro die non oportet. *Macrobius* I.XVI.

INCERTA.

Amitti magis quam apisci. *Priscian.* VIII.

L. CINCI ALIMENTI ANNALIVM GRÆCORVM LIB. I.

Post eum regnavit Tiberinus Silvius, Silvij filius, qui cum adversus finitimos bellum inferentes copias eduxisset, inter prœliantes depulsus in

in Albulam flumen deperiit, mutandique nominis exſtitit cauſa. *Autor de origine gentis Rom.*

LIB. II.

Aſcanius completis in Lavinio triginta annis recordatus novæ urbis condendæ tempus aduenisse ex numero porcorum, quos pepererat ſus alba; circumſpectis diligenter finitimis regionibus, ſpeculatus montem editum, qui nunc ab ea urbe quæ in eo condita eſt Albanus nuncupatur, civitatem communit, eamq; ex forma quod ita in longum porrecta eſt, longam, ex colore ſuis Albam cognominavit. *Ibidem.*

INCERTA.

Romam duodecima Olympiade conditam. *Solinus cap.* II.

Romæ natalem in quartum duodecimæ Olympiadis annum incidere. *Dionyſius* I.

Tarpeiam cupido cepit armillarum, quas in ſiniſtris brachiis illi geſtabant. *Ibidem.*

Volſiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nortiæ Etruſcæ deæ comparere. *Livius* VII.

Captum ſe ab Annibale. *Idem* XXX.

Gallis Liguribusque additis, cum his LXXX. millia peditum, decem equitum adducta in Italiam: ex ipſo autem audiſſe Annibale, poſtquam Rhodanum tranſierit, XXXVI. millia hominum, ingen-

ingentemque numerum equorum & aliorum jumentorũ amisisse in Taurinis, quę Gallis proxima gens erat in Italiam digresso. *Ibidem.*

HISTORIA DE GORGIA LEONTINO.

Qui dum iam silicernius finem sui temporis exspectaret, etsi morti non potuit, tamen infirmitatibus insultavit.

FULGENTIUS in expositione sermonũ antiquorum silicernios senes jam incurvos.

P. SCIPIONIS HISTORIA GRÆCA. CICERO in Bruto.

C. ACILI ANNALES GRÆCI.

Ante conditam urbem Romuli & Remi per eos amissum fuisse, quos Fauno voto facto nudos, ne molestus iis sudor foret, ad exquirendum id excurrisse. Hinc nudos discurrere Lupercos. *Plutarchus in Romulo.*

CLAVDI ANNALES ACILIANI LATINI.

Ita nocte ac die bina castra hostium expugnata ductu L. Martij. Ad triginta septem millia hostium cæsa, captos ad mille octingentos triginta;

ginta; prædam ingentem partam, in ea fuisse clypeum argenteum pondo CXXXVIII, cum imagine Barchinii Asdrubatis. *Livius 35.*

P. Africanum in ea fuisse legatione, eumque Ephesi collocutum cum Annibale, & sermonem etiam unum refert, quo quærenti Africano quem fuisse maximum imperatorem Annibal crederet, respondisse, Alexandrum Magnũ, &c. *Idem 45.*

C. FANNI ANNALIVM LIB. I.

Cum in vita agenda didicimus multa, quæ impræsentiarum bona videntur, post inventa & multo amplius, aliusmodi atque ante visa essent. *Priscianus 13.*

LIB. VIII.

Domina eius, ubi villam venerat, jubebat biber dari. *Carisius 1. Biber.*

INCERTA.

Hęc adipiscuntur. *Priscian.* VIII.

Brevi etiam omnem iuventutem parendo & strenue agendo superavit, ac vero murum hostium primus ascendit, ut autor est Fannius, qui prædicat una cum Tiberio se in murum ascendisse, consortemque fuisse illius decoris. *Plutarch. in Graccis.*

Q. Me-

Q. Metelli Oratio contra Tiberium Graccum expoſita eſt in C. Fanni Annalibus. *Cicero in Bruto.*

Εἴρωνα me, ne ſi Africanus quidem fuit, ut ait in Hiſtoria Fannius, exiſtimari velim. *Ibidem.*

VENNONI HISTORIARVM LIBRI.

Solito inſtitutoque egreſsam virginem in uſū ſacrorum aquam petitum, &c. *Autor de orig. gentis Roman.*

Romulus diviſit agrum in Tribus triginta & unum. *Dionyſius* IV.

LIBONIS ANNALES.

Quatuordecim annis poſt Prætor eſt factus Tuditanus quàm Conſul Mummius. *Cicero ad Atticum* XIII, *ep.* XXXI.

Tum Prætorem P. Popillio, P. Rupilio Coſs. *Ibidem ep.* XXXII.

M. PORCI CATONIS ORIGINVM LIB. I.

Clarorum virorum atque magnorum nō minus otii quàm negotii rationem exſtare oportere. *Cicero pro Plancio.*

P. Scipionem eum qui primus Africanus appellatus

pellatus ſit dicere ſolitum, nunquam ſe minus otioſum eſſe quam cùm otioſus, nec minus ſolum quám cùm ſolus. *Idem officior.* III.

Agrum quem Volſci habuerunt campeſtris, plerus Aboriginum fuit. *Priſcian.* V.

Antemna veterior eſt quàm Roma. *Idem* VI.

Mezentium Rutulis imperaſſe ut ſibi offerrent quas Diis primitias offerebant, & Latinos omnes ſimilis imperij metu ita voviſſe, IVPITER ſi tibi magis cordi eſt nos ea tibi dare potius quam Mezentio, uti nos victores facias. *Macrobius* I. V.

Sed lucus Capenatis. *Priſc.* IV.

Inde eſt ferme mille paſſuum. *Gell.* I. XVI.

Veteres proſopias & multa alia apud multos. *Nonius Proſapies.*

Propter id bellum cœpit. Cœlius Prætor Albanus oratores miſit Romam, eum. *Feſtus, Oratores pro legatis.*

Igitur tertio pedato bellum nobis fecere. *Nonius, Pedato pro repetitu.*

Fana in eo loco compluria fuerunt, ea exauguravit, præquam quod Termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. *Feſtus, Nequitur.*

Nam de omni civitate Tuſculana ſoli L. Manulei beneficium gratum fuit. *Priſc.* VI.

Vches

vehes ligni. *Carisius.* 1.

LIB. II.

Lucum Dianium in nemore Aricino Ægerius Lesbius Tuſculanus dedicavit, Dictator Latinus. Hi populi communiter Tuſculanus, Aricinus, Lanuvinus, Laurens, Cocanus, Tiburtinus, Pomerinus, Ardeatis, Rutilus. *Priſc.* 14.

Marſus hoſtem occidit priuſquam Pelignus: propterea Marrucini vocantur, de Marſo detorſum nomen. *Idem* 19.

Si quis mortuus eſt Arpinatis eius hæredem ſacra non ſequuntur. *Idem* 14.

In campo Tiburti ubi hordeum demeſſuit idẽ in montibus ſeruit: ibi hordeum idem iterum meſſuit. *Idem* 10.

Queſcunque Romæ regnaviſsent. *Caris.* 1.

In maximumque decus atque in excelſiſſimã claritudinem ſublimavit. *Feſtus ſublimavit.*

Ex ſali qui apud Carthaginienſes fit. *Priſc.* 5.

Si indu naves putidas atque ſentinoſas commeatum ponere volebant. *Nonius putidum.*

Itaque res uber fuit antequam vaſtaſsent legiones. *Priſc.* 6.

Qui aquatum ut lignatum videntur ire, ſecurim atque ſolum ferunt, gelum craſsum excidunt, eum loco colligatum auferunt. *Nonius Gelus.*

Ligures

Ligures omnes fallaces ſunt: ſed ipſi unde oriundi ſunt exacta memoria, illiterati, mendaces: quæ ſunt & vera, minus meminere. *Servius 11.*

Pleraque Gallia duas res induſtrioſiſſime perſequitur, rem militarem & argute loqui. *Cariſius 2.*

Papaver Gallicanus. *Idem 1.*

Neque ſatis habuit quod eam in occulto vitiaverat, quin ejus famam proſtitueret. *Gellius 17. 13.*

In his duobus bellis alteras ſtipendio agrique parte multati, alteras oppidum vi captum, alteras primo pedato & ſecundo. *Cariſius 2.*

QUI tantiſper nullæ rei ſies dum nil agas. *Priſcian. 6.*

LIB. III.

Haud eos eo poſtremum ſcribo quin populi & boni & ſtrenui ſint. *Gellius 17. 13.*

Laſerpitium pro pulmentario ſuo habet. *Cariſius 1.*

Multo pulmento uſi. *Ibidem.*

Equos reſpondit, Oreas mihi inde, tibi cape flagellum. *Feſtus, Oreæ freni.*

Rhegini Taurocini vocantur de fluvio qui præterfluit. id oppidum Auranci primo poſ-

ſederunt : inde Achæi Troia domum redeuntes. In eorum agro fluvij ſunt ſex, ſeptimus fines Rheginorum atq; Taurinorum diſpeſcens. Fluvio nomen eſt Taccolico. Oreſtem cum Iphigenia atque Pylade dicunt maternam necem expiatum veniſſe, & non longinqua memoria eſt cùm in arbore enſem viderint, quem Oreſtes abiens reliquiſſe dicitur. *Probus in Bucolica Virgilij.*

LIB. IV.

Nō lubet ſcribere quod in tabula apud Pont. Max. eſt, quotiens annona cara, quotiens Lunę aut Solis lumini caligo, aut quid obſtiterit. *Gellius 2. 28.*

Si quis membrum rupit, aut os fregit, talione vindicta proximus cognatus ulciſcitur. *Priſc. 6.*

Mapalia vocantur ubi habitant. ea quaſi cortes rotundæ ſunt. *Feſtus, Mapalia.*

Deinde duodeviceſimo anno poſt dimiſſum bellum quod quatuor & viginti annos fuit, Carthaginienſes ſextum de fœdere decedere. *Nonius duodeviceſimo, ita ut duodecimo.*

Compluriens eorum milites mercenarii inter ſeſe multi alteri alteros in caſtris occidêre, compluriens multi ſimul ad hoſtes transfugêre, compluriens in imperatorem impetum fecére. *Gellius 5. 21.*

Igitur dictatorem Carthaginenſium magiſter

ster equitum monuit, Mitte mecum Romam equitatum, diequinti in Capitolio tibi cęna cocta erit. Deinde Dictator jubet postridie Magistrum equitum arcessi, Mittam te si vis, inquit, cum equitibus. Sero est, inquit, Magister equitum: jam rescivere. *Idem 10.24.*

Imperator noster si quis extra ordinem de pugnatum ivit, ei multam facit. *Idem 11. 1.*

Prœlium factum, depugnatumque pro castris. *Idem 11. 3.*

Exules duo lege publica execrati. *Prisc. 19.*

LIB. V.

Scio solere plerisque hominibus rebus secundis, atque prolixis, atque prosperis animum excellere, atque superbiam atque ferocitatem augescere, atque crescere: quod nunc mihi magnę curæ est, quod hæc res tam secunde processerit, ne quid in consulendo adversi eveniat, quod nostras secundas res confricet, neve hæc licentia nimis luxuriose eveniat. Advorsę res se domant, & docent quid opus sit facto: secundæ res lætitia transvorsum trudere solent a recte consulendo atque intelligendo. Quo majore opere dico suadeoque, uti hæc res aliquot dies proferatur, dum ex tanto gaudio in potestatem nostram redeamus. *Gellius 7. 3.*

Atque ego quidem arbitror Rhodienses noluisse nos ita depugnare uti depugnatum est, ne-

que regem Perſen viciſſe. Non Rhodienſes id modo noluere, ſed multos populos ac multas nationes idem noluiſſe arbitror. Atq; haud ſcio an partim eorum fuerint, qui non noſtræ contumeliæ cauſſa id noluerint evenire: ſed enim metuere, ſi nemo eſſet homo quem vereremur, & quicquid luberet faceremus, ne ſub ſolo imperio noſtro in ſervitute noſtra eſſent, libertatis ſuæ cauſſa in ea ſententia fuiſſe arbitror. Atque Rhodienſes tamen Perſen publicè nunquam adiuvere. Cogitate quanto nos privatim cautius facimus. Nam unuſquiſque noſtrum, ſi quis adverſus rem ſuam quid fieri arbitratur, ſumma vi contra nititur ne adverſus eam fiat, quod illi tamen perpeſſi.

Ea nunc derepente tanta nos beneficia ultro citroq;, tantam amicitiam relinquimus? Quod illos dicimus voluiſſe facere, id nos priores facere occupabimus?

Qui acerrume advorſus eos dicit, ita dicit, hoſtes voluiſſe fieri. Et quis eſt tandem noſtrorum, qui quod ad ſeſe attineat, æquũ cenſeat quemquam pœnas dare ob eam rem quod arguatur malefacere voluiſſe? nemo opinor. Nam ego quod ad me attinet, nolim.

Quid nunc? & quæ tandem lex eſt tam acerba quæ dicat, Si quis illud facere voluerit mille nummi dimidiũ familiæ multa eſto, Si quis plus quingenta iugera habere voluerit, tanta pœna

esto, Si quis majoré pecudum numerum habere voluerit, tantum damni esto. Atqui nos omnia plura habere volumus, & id nobis impune est.

Sed si honoré nó æquum est haberi ob eam ré quod benefacere voluisse quis dicit, neq; facit, tamen Rhodiensibus tale erit, non quod malefecerunt, sed quod voluisse dicuntur facere.

Rhodienses superbos esse ajunt, id objectantes quod mihi a liberis meis minime dici velim. Sint sane superbi, quid id ad nos attinet? idne irascimini, si quis est superbior quam nos? *Ibidem.*

Vrbes insulasq; omnes pro agro Illurico esse. *Idem 11. 3.*

Postridie signis collatis æquo fronte, peditatu, equitibus, atque aliis, cum hostium legionibus pugnavit. *Idem 15. 9.*

Recto fronte. *Ibidem.*

Exercitum suum pransum paratum, cohortatum eduxit foras, atq; instruxit. *Ibidem 13.*

Illi polliciti sese facturum omnia. *Prisc. 9.*

Quod eorum nemo quisquam quidquá mihi ignoturus est. *Idem 10.*

Origine fluvium Naronem magnum, pulcrum, pisculentum. *Nonius Pisculentum.*

Sed protelo trini boves unum aratrum ducét. *Idem Protelare est adiuo*

Lapis candidior quàm pilates. *Festus, pilates lapidis genus.*

LIB. VI.

Itaque ego cognobiliorem cognitionem esse arbitror. *Gellius 20 5.*

LIB. VII.

Qui magistratum curulem cepisset calceos mulleos, allucinatos, ceteri perones. *Festus Mulleos genus calceorum.*

Mulieres opertæ auro, purpuraque, ars inhæret diadema, coronas aureas, russea facie, galbeas, lineas pallas, redimicula. *Idem Russium.*

Fluvium Iberum. Is oritur ex Cantabris magnus atque pulcer, pisculentus. *Nonius Pisculentum.*

Sunt in his regionibus ferrariæ argentifodinæ pulcerrumæ: mons ex sale mero magnus, quantum demas tantum aderescit. Ventus Cercius cùm loquare buccam implet, armatum hominem, plaustrum oneratum percellit. *Gellius 2. 22. Apuleius de mundo.*

Iurum legumque cultores. *Caris. 1.*

Multa me dehortata sunt huc prodice, anni, ætas, vox, vires, senectus; verumenimvero cum tantam rem publicam agier arbitrarer. *Gellius 13. 23.*

Eum dicit jus pontificium discere noluisse.

Ego

Ego me nunc volo jus pontificium optume ſcire. Iam ne ea cauſſa Pontifex capiat? ius volo augurium optume tenere. ecquis ob eam rem Augurem capiat? *Idem 1. 12.*

De frumento utrobi, bona utrobi mala gratia capiatur, utrinde iram, utrinde factiones tibi paces. *Cariſius 1.*

Ser. quidem Galbam miſeratione ſola, qua non ſuos modo liberos parvulos in concionem deduxerat, ſed Galli etiam Sulpitij filium ſuis ipſe manibus circumtulerat, elapſum eſſe, cum aliorum monumentis, tum Catonis oratione teſtatum aſt. *Quintilian 2. 15.*

Secordia. *Feſtus, Secordia pro ſtultitia.*

INCERRTA EX QVIBVS LIBRIS ORIGINVM.

Qui urbem novam condit, tauro & vacca aret, ubi araverit moerum faciat, ubi portã vult eſſe, aratrum ſuſtollat, & portet, & portam vocet. *Servius Aen. 5. Iſidorus 15.*

Eodem nomine complures ex agro acceſſitavere. Eo res eorum auxit. *Gellius 23. 12.*

Si ques ſunt populi. Quium. *Serv. Æne. 1.*

Mulieres noſtrę capillum flavo cinere ungitabant, ut rutilus eſſet crinis. *Idem 4. Caris 1.*

Oratores am terminum. *Macrob. 1. 16.*

Dotes filiabus ſuis non dant. *Priſc. 7.*

Ne prædia in lubricum dirigerentur, cùm tributus exigeretur. *Nonius, Tributus.*

Ager Gallicus Romanus vocatur qui viritim cis Ariminum datus eſt ultra agrum Picentiũ. in eo agro aliquotfariam in ſingula jugera dena cullea vini fiunt. *Varro de ruſt. 1, Columella 2. 2.*

In Saurecte, Fiſcello, capræ feræ ſunt quę ſaliunt e ſaxo pedes plus ſexagenos. *Ibidem.*

Alæ ex lupino. *Servius Georgii 1.*

Q. Cæditius Tribunus ad conſulem venit, oſtendit exitium de loci oportunitate & hoſtium conſtantia. maturum cenſeo, inquit, ſi rem ſervare vis, faciundũ, ut quadringentos aliquos milites ad verrucam illam ire jubeas, eamq; uti occupent, imperes. *Gellius 3. 7.*

Dii immortales Tribuno militum fortunam ex virtute ejus dedere. Nam ita evenit, cùm ſaucius multifariam ibi factus eſſet, tum vulnus capiti nullum evenit: eumque inter mortuos defatigatum vulneribus atque ſpirantem, quod ſanguen defluxerat cognovere. Eum ſuſtulere, iſque convaluit, ſæpeque poſtilla operam reip. fortem atque ſtrenuam perhibuit: illoque facto, quod illos milites ſubduxit, exercitum ceterum ſervavit. Sed idem benefactum loco in quo ponas nimium intereſt. Leonidas Lacedęmonius

cedęmonius laudatur, qui simile apud Thermopylas fecit. Propter ejus virtutes omnis Græcia gloriam atque gratiam præcipuæ claritudinis inclutissumæ decoravere monumentis, signis, statuis, elogiis, historiis, aliisque rebus gratissimum id ejus factum habuere. At Tribuno militum parva laus pro factis reddita, qui idem fecerat atque rem servaverat. *Ibidem.*

Biber. Glis. *Carisius 1.*

Suem triginta porculos peperisse in eo loco ubi nunc est Lavinium, cumque Æneas ibi urbem condere constituisset, propterque agri sterilitatem metueret, per quietem ei visa Deorum Penatium simulacra adhortantium ut perseveraret in condẽda vrbe quam cœperat, nam post annos totidem, quot fetus illius suis essent, Trojanos in loca fertilia atque vberiorem agrum transmigraturos, & urbem clarissimi nominis in Italia condituros. Igitur Latinum Aboriginum regem cum ei nuntiatum esset multitudinem advenarum classe advectam occupauisse agrum laurentem, adversum subitos inopinatosq; hostes incunctanter suas copias eduxisse. Ac prius quam signum dimicandi daret, animadvertisse Troianos militariter instructos, cum sui lapidibus ac sudibus armati, tum etiam veste aut pellibus, quæ eis integumento erant, sinistris manibus involutis, processissent. Itaq; suspenso certamine per colloquium inquisito qui essent

quidve peterent, utpote qui in hoc consilium autoritate numinum cogebatur. Namque extis & sommiis sæpe admonitus erat, tutiorem se adversus hostes fore, si copias suas cum advenis conjunxisset. Cumque agnovisset Æneam & Anchisen bello patria pulsos cum simulacris deorum errantes sedem quærere, amicitiam fœdere inisse, dato invicem jureiurando, ut communes quoque hostes amicosve haberent. Itaque cœptum a Troianis muniri locum, quem Æneas ex nomine vxoris suæ Latini regis filiæ, quæ jam ante desponsata Turno Herdonio fuerat, Lavinium cognominavit. At verò Amatum Latini regis vxorem cum indigne ferret Lavinium, repudiato Turno consobrino suo, Troiano advenæ collocatam, Turnum ad arma concitavisse, eamque mox coacto Rutulorum exercitu tetendisse in agrum Laurentem, & adversus eum Latinum pariter cũ Ænea progressum, inter proeliantes circumventum occisumque. *Autor de origine gent. Rom.*

Turnum postea ad Mezentium confugisse ejusque fretum auxilio bella renovasse, quibus Æneas Turnusque pariter rapti sunt. Migrasse postea in Ascanium & Mezentium bella: sed eos singulari certamine dimicasse, & occiso Mezentio Ascanium Iulum cœptum vocari a prima barbæ lanugine, quę ei tempore victorię nascebatur. *Servius Aen. 1. & 4.*

Troianos

Trojanos a Latino accepisse agrũ qui est inter Laurentium & castra Troiana & habuisse jugera DCC. *Idem 11.*

Politem ad Italiam venisse, & segregatum ab Ænea condidisse oppidum Politorium a suo nomine. *Idem 5.*

Civitatem quam primo fecit Æneas, Troiam dictam. *Idem 7.*

Metabus pulsus a gente Volscorum, quæ Etruscorum potestate regebatur. *Idem 11.*

Primo Italiã tenuisse quosdã qui appellabantur Aborigines, hos postea aduentu Æneæ Phrygib⁹ junctos Latinos vno nomine nuncupatos. *Idẽ 1.*

Ascanium triginta annis expletis Albam condidisse. *Ibidem.*

Romam quadringentis tringinta duobus annis posteriorem bello Iliaco. *Dionysius 1.*

Aboriginum gens Græca fuit. *Ibidem.*

Capuam ab eisdem Tussis conditam, ac subinde Nolam: stetisse autem Capuam antequam a Romanis caperetur annis circiter CCLX. *Velleius 1. ubi Catonis errorem notat.*

Falisca Argis orta. *Plinius 3. 5.*

Interiisse Thebas Lucanas. *Ibidem 11.*

Ameriam ante Persei bellum conditam annis DCCCCLXII. *Ibidem 14.*

Inte-

Interiiſse Boias, quorum tribus CXII fuiſse. *Ibidem 11.*

Verto comacoræ pagus Lugurum. *Ibidem 17.*

Oppidum Orobiorum Barra. vnde Bargomates dictos. *Ibidem.*

Orobiorum ſtirpis eſse Comum atque Bergomum, & Licini forum, & aliquot circa populos: ſed originem ſe ignorare. *Ibidem.*

Venetos Troiana ſtirpe ortos, Cenomannos juxta Maſſiliam habitaſse. *Ibidem 19.*

Latini juris Euganeæ gentes, quarum oppida XXXIV. ex iis Triumpilini venalis cum agris ſuis populus. Deinde Camani compluresque ſimiles finitimis attributi municipiis: Lepontii & Salaſſi Tauriſcæ gentis. *Ibidem 20.*

Ideo Graviſcæ dictę ſunt, quòd gravem aerem ſuſtinent. *Servius 10.*

Alpes muri vice tuebantur Italiam. *Ibidem.*

Larius eſt locus vicinus Alpibus, qui per LX. tenditur millia. *Idem Georg. 2.*

A Philoctete condita iam pridem civitate Petilla murum tantum factum. *Idem Æne. 7.*

Hæc Drepana civitas Siciliæ. *Ibidem.*

A laniis boves immolatos priusquam cæderentur, profugiſse in Siciliam. *Idem 10.*

Quia is locus montibus præſtet, Præneſte oppido

pido

pido nomen dedit. *Idem 7.*

Capenos veientum condidiſse auxilio regis Propertii, qui eos Capenam cum adoleviſsent, miſerat. *Ibidem.*

Sabinos a Sabo loci dæmone trahere originem : Sabinorum etiam mores populum Rom. ſecutum. *Idem 8. & Dionyſius 2.*

Qui Piſas tenuerint ante adventum Etruſcorum negat ſibi compertum : ſed inveniri Trachonem Tyrrheno oriundum poſtquam eorundem ſermonem acceperat, Piſas condidiſse: cùm ante regionem eandem Teutones quidem Græcè loquentes poſsederint. *Idem 10.*

Albonem montem Albanum dictum. *Idē 12.*

Clypei Græcorum rotundi. *Idem 4.*

Tiburtum, ut Cato teſtimonium facit a Catillo Arcade præfecto claſſis Euandri, ſicut Sextius, ab Argiva iuventute. *Solinus 9.*

Cato cum imperatorum nomina annalibus deſcriberet, eum (elephantum) qui fortiſſime prœliatus eſset in Punica acie, Surum tradidit vocitatum, altero dente mutilato. *Plin. 8. 5.*

Mos apud majores hic epularum fuit, ut deinceps qui accubarét, canerent ad tibiam clarorum virorum laudes atq; virtutes. *Cicero In tuſcul.*

Legiones Romanas in eum ſæpe locū profectas alacri animo & erecto, unde ſe nunquā redituras arbitrarentur. *Idem Catone.*

Multa

Multa auguria, multa auſpicia, ne negligentia collegii amiſſa plane & deſerta. *Idem de divinat.*

M. PORCI CATONIS DE RE MILITARI LIBER.

Scio ego quæ ſcripta ſunt ſi palam proferantur, multos fore qui vitilitigent: ſed ii potiſſimū qui veræ laudis expertes ſunt: eorum ego orationes ſino præterfluere. *Plinius in Præfatione.*

Quam gladiator diſciplinoſus. *Nonius deſciplin.*

Quom magiſtratus nihil audet imperare, ne quid conſul auſpicii peremat. *Feſtus peremere.*

Vt populus ſua opera potius ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatum eat, quam re male geſta coronatus veneat. *Gellius. 7. 4.*

Inde partem equitatus atque ferentarios prędatum miſit. *Nonius Ferentarii.*

Procubitores dicuntur fere velites qui noctu cuſtodiæ cauſa ante caſtra excubant, cum caſtra hoſtium in propinquo ſunt. *Feſtus Procubitores.*

Ferentarios eos eſſe qui tela ac potiones militibus pugnantibus miniſtrabant. *Idem Velites.*

Sive forte opus ſit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut ſerra, uti adoriare. *Idē ſerra prœliari dicitur.*

Tertia

Tertia è castris eductio celeris properaq; est. *Idem Properam pro celeri, ac strenua.*

Vna depugnatio est fronte longo, quadrato exercitu. *Nonius Frons mascul.*

Primo pedites quatuor agminibus, equites duobus antibus ducas. *Iun. Philerg. in 4. Georg.*

Satis celeris sis in tempore. *Prisc. 7.*

Accensos ministratores Cato esse scribit. *Varro de L. lat. 4.*

In furto comprehensis inter commilitones dextras esse præcisas, aut si levius animadvertere voluissent, in principiis sanguiné missum. *Frontinus. 1. 4. Strategem.*

Fragmenta orationum & aliorum Catonis librorum jam ante dedimus cum ejus libro de re rustica.

A. POSTVMI ALBINI ANNALIVM LIB. I.

Ea causa sese stultum brutumq; faciebat, grossulos ex melle edebat. *Macrob. 11. 16.*

HISTORIA GRÆCA.

Neminem succensere sibi convenire si quid in his libris parum composite, aut minus eleganter scriptum foret. nam sum, inquit, homo

Romanus, natus in Latio. Græca oratio à nobis alieniſſima eſt; ideoque veniam gratiamque malæ exiſtimationis ſi quid eſſet erratum, poſtulavit. *Gellius 11. 7.*

DE ADVENTV ÆNEÆ LIBER.

Mezentium fugam facere coegerunt, & poſtea per legatos amicitiam ſocietatemq; Latinorum impetravit. *Autor de orig. gent. R.*

Baiani Euxini comitis Æneæ nutrice, & ab eius nomine Baias vocatas. *Servius 9.*

CN. GELLI ANNALIVM LIB. I.

LIB. II.

Deabus ſupplicant. *Cariſius 1.*

Multitudo puerorum jam erat ex raptabus. *Ibidem.*

LIB. III.

Herſiliam, cum apud T. Tatium verba faceret, pacemque oraret, ita precatam eſſe, NERIA Martis te obſecro pacem dare, uti liceat nuptiis propriis & proſperis uti, quod de tui conjugis conſilio contigit, uti nos itidem integras raperent, unde liberos ſibi & ſuis poſteris patriæ pararent. *Gellius 13. 21.*

Capite

Capite cum aliis paucabus consilium. *Carisius 1.*

LIB. IV.

LIB. V.

Puellabus. *Ibidem.*

LIB. VI.

LIB. VII.

Pro duabus pudicabus.

LIB. XV.

Anno ab urbe condita CCCLXIII. a Tribunis militum Virgilio, Manlio, Cœlio, Postumio, collegisque eorum in Senatu tractatum quid esset propter quod totiens inter paucos annos male esset afflicta respublica, & ex præcepto patrum L. Aquinium aruspicem in Senatum venire jussum, religionum requirendarum gratia, dixisse, Q. Sulpitium Trib. milit. ad Alliam adversus Gallos pugnaturum rem divinam dimicandi gratia fecisse postridie Idus Quinctilis. Item apud Cremeram, multisq; aliis temporibus & locis, post sacrificium die postero celebratum, male cessisse cőflictum. Tunc Patres jussisse ut ad collegiũ Pontificum de his religionibus referretur, Pontificesq; statuisse postridie

omnes Kalendas, Nonas, Idus atros dies habendos ut hi dies neque prœliares, neque puri neq; comitiales essent.

LIB. XXX.

Caluariaq; ejus ipsum ossum expurgaverunt, inauraveruntque. *Carisius 1. Prisc. 7.*

LIB. XCVII.

Portabus, Oleabus. *Caris. 1.*

INCERTA.

Fora navium. *Ibidem.*

Regerum. Lapiderum. Calchæ. *Ibidem.*

Postquam tempestas sedavit, Atherbal taurum immolavit. *Gellius 18. 12.*

Deliquium Solis, & Deliquionem. *Serv. 8.*

Senatum decresse, ut ædes Saturni fieret, eiq; rei L. Furium Trib. milit. præfuisse. *Macrobius 1. 12.*

Fannia lex lata est anno post Romam conditã DXXCIIX. *Idem 2. 13.*

Cum bello Latino ludi votivi maximi primum fierent, civitas ad arma repente est excitata, &c. *Cicero de divinat. 1.*

Quartos ludos sæculares post annum factos tertium, C. Cornelio Lentulo. L. Mummio Achaico Coss. id est, DCVIII anno. *Censorin. de die natali.*

Literas

Literas apud Ægyptios a Mercurio repertas, *Plinius 7. 56.*

Doxius Cœli filius lutei ædificii inventor exemplo ſumto ab hirundinum nidis. *Ibidem.*

Soli Oceani filio medicinæ quoque inventionem & mellis aſſignat. *Ibidem.*

Menſuras & pondera Palamedes invenit. *Ibidem.*

Cadmus ex Phœnice in Græciam, inde Euander in Italiam attulit literas. *Victorin. de Orthogra.*

Sabinos a Sabo Lacedæmonio trahere originem. *Servius 8.*

Raptum Sabinarum anno quarto regni Romuli accidiſſe. *Dionyſius 1.*

Numam exemplum Saliorum ſumſiſſe ab Ardeatibus. *Idem 2.*

Vnicam filiam reliquit Numa. uude natus eſt Ancus Martius, qui tertius ab illo fuit rex Romanorum. *Ibidem.*

Tarquinius Priſcus Romã venit Anco Martio regnante, anno regni primo. *Idem 4.*

SEX. GELLI ORIGO GENTIS ROMANÆ.

Lavinia ab Ænea gravida relicta, metu, veluti inſecuturi ſe Aſcanii, in ſilvam profugit ad magiſtrum

giſtrum patrii pecoris Tyrrhum, ibiq; enixa eſt puerum, qui a loci qualitate Silvius eſt dictus. *Autor de origene gent. Rom.*

AGELLI HISTORIARVM LIB. I.

Et quod bubo in columna ædis Iovis conſpectus eſt. *Nonius Bubo maſcul.*

L. CALPVRNI PISONIS FRVGI CENSORI ANNALIVM LIB. I.

Eundem Romulum dicunt ad cenam vocatum ibi non multum bibiſſe; quia poſtridie negotium haberet. ei dicunt, Romule ſi iſtuc omnes homines faciant, vinum vilius ſit. is reſpondit, immo vero rarum, ſi quantum quiſque volet bibat. Nam ego bibi quantum volui. *Gell. 11. 14.*

Cuius unius præmio multorum allicuit animos. *Priſcan. 10.*

Italia a vitulis. *Varro de re ruſt. 2.*

Sabino bello quod fuit Romulo & Tatio, virum fortiſſimum Metium Curtium Sabinum cùm Romulus cum ſuis ex ſuperiore parte impreſſionem feciſset, Curtium in locum paluſtrẽ, qui tum fuit in foro, antequam cloacæ ſunt factæ,

ctæ, secessisse, atque suos in Capitolium recepisse. ab eo lacum invenisse nomen. *Idem de L. Lat. 4.*

Ianualis dicta ab Iano,& ideo ibi positum Iani signum,&institutum a Numa Pompilio ut sit clausa semper,nisi cùm bellum sit. *Ibidem.*

Fulmen evocatum a Porsena rege,& ante eum a Numa sæpius hoc factitatum. *Plin. 2.53.*

Tullum Hostilium regem ex Numæ libris eodem quo illum sacrificio Iovem cœlo devocare conatum,quoniam parum rite quędam fecisset,fulmine ictum. *Idem 28. 2.*

X L. millia pondo argenti seposita in ædificationem Capitolii. *Livius 1.*

Numa senio & lenta ægritudine pedetentim contabuit. *Plutarch. in Numa.*

Tarpeiam præclari facinoris desiderio id fecisse, ut hostes armis corpus protegentibus denudatos, suis civibus obiiceret. *Dionys. 2.*

Cum vellet scire (Tullius) & quis esset numerus urbanę multitudinis,&eorum qui nascebantur, & eorum qui moriebantur, & eorum qui in virorum numerum referebantur, statuit quanti pretii nummum pro singulis cognati inferre deberent in ærarium Ilithyæ, quam Romani vocant Iunonem Lucinam, pro iis qui nascerentur, & in ærarium Veneris quod in luco est quam Libitinam nuncupant, pro iis

qui morerentur, & in juventutis pro iis qui inter viros referri inciperent. Vnde dignoſcere poterat quotannis, & qui eſſet omnium civium numerus, & qui ex illis eſſent militari ætate. *Idem 4.*

LIB. II.

L. Tarquinium collegam ſuum quia Tarquinium nomen eſſet metuere, eumque orat vti ſua voluntate Roma concedat. *Gelli. 15 39.*

Quodcunque deliquiſſet ignoſciturum affirmabat. *Priſcian. 10.*

Clœliæ ſtatuam ab iis poſitam qui una obſides fuerant, redditis à Porſena in honorem ejus *Plinius 34. 6.*

A. Poſtumiis Dictator apud lacum Regillum caſtris Latinorũ expugnatis, ei, cujus maxime opera capta eſſent, auream coronã ex præda dedit. *Idem 32. 2.*

In Aventinum ſeceſſionem factam eſſe. *Livius 2.*

Tum primum tributis comitiis creati tribuni ſunt, numero etiam additi tres, perinde ac duo ante fuerint, Cn. Siccium, L. Numitorium, M. Buellium, Sp. Icilium, L. Mecilium. *Ibidem.*

LIB. III.

Cn. Flavius parte libertino natus ſcriptum faciebat, iſque in eo tempore Ædili Curuli apparebat,

rebat, quo tempore Ædiles ſubrogantur; eumq; primæ tribus Ædilem Curulem renuntiaverunt. At Ædilis qui comitia habebat, negat accipere, neque ſibi placere qui ſcriptum faceret, eum Ædilem fieri. Cn. Flavius Anni filius dicitur tabulas poſuiſſe, ſcriptu ſeſe abdicaſſe: iſque Ædilis Curulis factus eſt. Idem Cn. Flavius Anni F. dicitur ad collegam veniſſe viſere ægrotum, & in conclave poſtquam introivit, adoleſcentes ibi complures nobiles ſedebant. Hi contemnentes eum, aſſurgere ei nemo voluit. Cn. Flavius Anni F. id arriſit. ſellã curulem juſſit ſibi adferri. eam in limine appoſuit, ne quis eorum exire poſſet; vtiq; ii omnes inviti viderent ſeſe in ſella curuli ſedentem. *Gellius 6.9.*

LIB. VII.

Roma condita, anno DCXVI ſæculum accipit his Conſulibus, quis proximi ſunt Conſules M. Æmilius, M. F. Lepidus, C. Popellius II. abſens. *Cenſorinus de die natali.*

INCERTA.

Turnum matruelem Amatæ fuiſſe, interfectoq; Latino mortem ipſum ſibimet conſciviſſe. igitur Æneam occiſo Turno rerum potitum. *Autor de origine gent. Rom.*

Creati Coſſ. L. Poſtumius, T. Minucius. Hos Coſſ. Piſo, Q. Fabio & P. Decio ſuggerit, biennio exempto. *Livius 9.*

Eo anno Ædiles Curules fuiſse C. Domitium Cn. F. Calvinum, & Sp. Carvilium Q. F. Maximum. *Idem 10.*

Quinque millia hominum cum Mago cedentes noſtros effuſe ſequeretur, cęſa ex inſidiis. *Idem 35.*

Victoria L. Metelli Pont. anno II. elephanti CXLII. fuere tranſvecti. L. Piſo inductos duntaxat in circum, atq; ut contemtus eorum increſceret, ab operariis haſtas præpilatas habentibus, per circum totum actos. *Plinius 20. 6.*

Papirium Maſsonem qui primus in monte Albano triumphavit de Corſis, myrto coronatum ludos Circenſes ſpectare ſolitum. *Idem 15. 29.*

Contra Hieronem regem CCXX. naves effectas diebus XLV. *Idem 16. 39.*

Ab Aquileia ad XII. lapidem deletum oppidum, etiam invito Senatu, a M. Clavidio Marcello. *Idem 3. 19.*

M. Aemilio, C. Popillio II. Coſs. a Cenſoribus P. Cornelio Scipione, M. Popillio ſtatuas circa forum eorum qui magiſtratum geſserunt, ſublatas omnes, præter eas quę populi aut Senatus ſententia ſtatutæ eſsent. Eam vero quā apud ædem Telluris ſtatuiſset ſibi Sp. Caſſius, qui regnum affectaverat, etiam conflatam a Cenſoribus. *Idem 34. 6.*

Triclinia ærata, abacoſque, & monopedia Cn.

Cn. Manlium Asia devicta primum invexisse triumpho suo, quem duxit urbis anno DLXVII. *Ibidem 3.*

Romæ in Capitolio in ara Iovis bello Persei enata palma, victoriam triumphosq; portendit. Hac tempestatibus prostrata, eodem loco ficus enata est, M. Messalę C. Cassii Censorum lustro: a quo tempore pudicitiam subversam Piso gravis autor prodidit. *Idem 27. 25.*

C. Furius Cretinus e servitute liberatus, cùm in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quàm ex amplissimis vicinitas, in invidia magna erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem a Sp. Albino Curuli die dicta metuens damnationem, cùm in suffragium Tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, & adduxit filiam validam, atque ut ait Piso, bene curatam ac vestitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderosos, boves saturos. Post ea dixit, veneficia mea Quirites hæc sunt, nec possum vobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes meas, vigiliasque, & sudores. Omnim sententiis absolutus est. *Idem 18. 6.*

Queritur adolescentes peni deditos esse. *Cicero Epist. 9. ad Pætum.*

Quartos ludos sæculares post annum factos tertium, Cn. Cornelio Lentulo L. Mummio

Achaico Coss., id est, DCVIII. anno. *Censorinus de die natali.*

Quartam Sibyllam Cumæam in Italia nominat. *Lactantius 1.7.*

COMMENTARIORVM LIB. I.

In his libris scripta erant Philosophiæ Pythagoricæ, eosque combustos a Q. Petellio Prætore, quia Philosophiæ scripta essent. Sed libros septem iuris Pontificii totidemque Pythogoricos fuisse. *Plinius 13. 13.*

INCERTA.

Pilumnum dictum quia pellat mala infantię. *Servius 10.*

Vxorem Vulcani Maiestam, non Maiam vocari. *Macrobius 1. 12.*

Vitulam Victoriam nominari, cuius rei hoc argumentum profert, quod postridie Nonas Iulias re bene gesta, cùm pridie populus a Tuscis in fugam versus sit. Vnde Populifugia vocantur, post victoriam certis sacrificiis fiat vitulatio. *Idem 3. 2.*

Movensiles Deos esse novem in Sabinis, apud Trebiam constituros. *Annobius 3.*

LVTATI COMMVNIVM HISTORIARVM LIB. I.

LIB. II.

Recordatum Æneam quod aliquando ei responſum eſſet urbi condendæ quadrupdem futuram ducem. Tum ſimulacris deorum Penatium proſecutum, atque illum ubi illa procubuit, enixaq; eſt porculos triginta, ibidem auſpicatum. *Autor de origine gent. Rom.*

LIB. III.

Latinum pariter cum Ænea progreſſum inter proeliantes circumventum occiſumq;. Nec tamé omiſſo ſocero Æneas Rutilis obſtere deſiit. namque & Turnum interemit Hoſtibus fuſis fugatiſque, victor Lavinium ſe cum ſuis recepit, conſenſuque omnium Latinorum Rex declaratus eſt. *Ibidem.*

Poſt eum (Latinum Silvium) regnavit Tiberius Silvius, Silvii filius. Qui cum adverſus finitimos bellum inferentes copias eduxiſſet, inter prœliantes depulſus in Albulam flumen deperiit, mutandique nominis exſtitit cauſſa. *Ibidem.*

LIB. IV.

Cumanos incolas a parentibus digreſſos Parthenopem urbem condidiſse, dictam a Parthenope

nope Sirena, cujus corpus etiã postquã ob locorum ubertaté amœnitatemq; magis cœptum sit frequentari, veritos ne Cymæam desererent, inisse consilium Parthenopen diruendi: post etiam pestilentia affectos ex responso oraculi urbem restituisse, sacraq; Parthenopes cum magna religione suscepisse. nomen autem Neapoli ob rececentem restitutionem imposuisse. *Philargyrius in 4. Georgic.*

INCERTA

Non modo Antenorem, sed etiam ipsum Æneam proditorem patriæ fuisse. *Autor De origine gent. Rom.*

Baiani Euxini comitis Æneæ nutrice & ab eius nomine Baias vocatas. *Servius 9.*

Eum locum esse fulguritum, & ex Sc. septum esse, idque factum esse a Curtio consule, cui M. Lenutius fuit collega, Curtium appellatum. *Varro de L. Lat. 4.*

Romam conditam olympiadis VII. anno II. *Solinus.*

L. COELI ANTIPATRI ANNALIVM, sive, HISTORIARVM BELLI PVNICI SECVNDI, ad L. Ælium stilonem.

LIB. I.

Ne aut verba traiiciantur apertè, quo melius aut

aut cadat, aut voluatur oratio: quod ſe L. Cœlius Antipater in proemio belli Punici, niſi neceſſario, facturum negat. *Cicero in Oratore.*

Legati quo miſſi ſunt veniunt, dedicant mandata. *Nonius dedicare.*

Cum jure ſine periculo bellum geri poteratur. *Idem Poteratur.*

Qui cum iis ita fœdus icitis. *Priſc. 10.*

Neque ipſi eos alii modi eſse atque Hamilcar dixit oſtendere poſsunt aliter. *Idem 12.*

Antequam Barcha perierat alii rei cauſsa in Africam eſt miſsus. *Ibidem.*

Qui intelligunt, qui faciunt, diſsentiuntur. *Idem 8.*

Quarto Coſs. *Gellius 10. 1.*

Sempronius Lilybæo celocem in Africã mittit viſere locum ubi exercitum exponat. *Cariſ. 2.*

Duodecies C. mil. paſsuum longe. *Ibidem.*

Commodum eſse ſatis videtur. *Ibidem.*

Saguntinorum. *Idem 1.*

Dextimos in dextris ſcuta jubet habere. *Priſcian. 3.*

Armis & magno commeatu, & prędа ingentu copiantur. *Nonius copiantur.*

Domus ſuas quemque ire iubet, & ſua omnia fruniſci. *Idem Fruniſci.*

Arma

Arma plerique abiiciunt, atque inermi in latebras ſe illatebrant. *Idem Illatebrarae.*

Et Latini ſubnixo animo ex victoria inerti conſilium ineunt. *Idem Subnixum.*

Primum malo publico gratias ſingulatim nomina. *Idem Singulatim.*

LIB. II.

Si vis mihi equitatum dare,& ipſe cum cetero exercitu me ſequi,die quinti Romæ in Capitolium curabo tibi cena ſit cocta. *Gellius 10. 24. Macrob. 1. 4.*

LIB. III.

Imperator conclamat de medio, ut velites è ſiniſtro cornu removeantur, Gallis non dubitatim immittantur. *Nonius dubitatim.*

LIB. IV.

Cuſtodibus diſceſſis multi interficiuntur. *Priſcian. 9.*

LIB. V.

Morboſum factum, ut ea quæ oportuerint, facta non ſint. *Idem 8.*

Nullius alius rei niſi amicitiæ eorum cauſa. *Idem 13.*

At aliquam huic bello finem facere. *Nonius finis feminin.*

LIB. VI.

LIB. VI.

Conſulto non pauciens acceſſitum. *Idem Pauciens.*

Omnes ſimul terram cum claſſi accedunt, navibus atque ſcaphis egrediuntur, caſtra metati ſigna ſtatuunt. *Idem Metati.*

Ipſe cum cetera copia pedetentim ſequitur. *Idem Pedetentim.*

LIB. VII.

Reſpublica amiſsa, exfundato pulcerrumo oppido. *Idem Exfundare.*

Duos & ſeptuaginta lictores domum deportaviſſe faſces, qui ductoribus hoſtium ante ſolverint ferri. *Idem Solverint.*

Ipſe regis eminus equo ferit pectus aduorſum, congenuclat, percuſsus dejecit dominum. *Idem congenuclare.*

Ita uti ſeſe quiſque vobis ſtudeat æmulari in ſtatu forrunæ reipublicæ, eadem re geſta, topper nihilo minore negotio acto, gratia minor eſset. *Feſtus Topper fortaße.*

Conſuetudine uxoris indulgitate libertum. *Servius Georgic. 2.*

INCERTA.

Ex ſcriptis eorum qui veri arbitrantur. *Priſcian. 8.*

Vbi

Vbi ſenatus intellexit populum depeculari. *Ibidem.*

Nullæ nationi tot, tantas, tam continuas victorias, tam brevi ſpatio datas arbitror quam vobis. *Idem.*

Tantum bellum ſuſcitare conari adverſarios contra belloſum genus. *Nonius Belloſum.*

Puplicatos quippe faſtos omnes, & libros à Fulvio Nobiliori ſcripta reliquiſſe. *Caris. 1.*

Nucerum. Dii, pro diei. *Ibidem.*

Subinde. *Idem. 2.*

Parricidatum. *Quintilian. 1.*

Pelia cincinnatus. *Idem. 10.*

Delinquere frumentum, Sardiniam hoſtes tenere. *Servius Æneid. 4.*

Mauruſii qui circa Oceanum colunt. *Ibidem.*

Eſt in fano ſignum Apollinis ligneum, altum non minus pedes xv. *Idem 6.*

Calvaria. Caper De orthographia.

Qua tempeſtate Pœnus in Italiam venit. *Cicero in Bruto.*

Annibalem cum columnam auream, quæ eſſet in Fano Iunonis Laciniæ, auferre vellet, dubitaretq; utrum ea ſolida eſſet an extrinſecus inaurata, perterebraviſſe: cumque ſolidam inveniſſet, ſtatuiſſe eam tollere. Secundum quietem viſam

ſam eſſe ei Iunonem prædicere ne id faceret, minitariq; ſi id feciſſet, ſe curaturum ut eum quoque oculum quo bene videret, amitteret; idque ab homine acuto non eſſe neglectum. Itaque ex eo auro quod exterebratum eſſet, buculam curaſſe faciendam, & eam in ſummo columnæ collocaviſse. *Idem de divinat. 1.*

Cum bello Latino ludi Votivi maximi primum fierent, civitas ad arma repente eſt excitata. itaque ludis intermiſſis Inſtaurativi conſtituti ſunt, &c. *Ibidem.*

C. verò Graccus multis dixit, ſibi in ſomnis quæſturam petenti Tib. fratrem viſum eſse dicere, quàm vellet cunctaretur, tamen eodem ſibi leto quo ipſe interiſset, eſse pereundum. Hoc antequam Trib. pleb. Graccus factus eſset, & ſe audiſse, & dixiſse multis. *Ibidem.*

Eo ipſo tempore cùm hoc calamitoſum fieret prœlium, quo C. Flaminius occiſus eſt, tantos terræ motus in Liguribus Galliæ compluribuſque inſulis, totaque in Italia factos eſse, ut multa oppida corruerint, multis locis labes facta ſit, terræque deſederint, fluminaque in contrarim partes fluxerint, atque amnes mare influxerint. *Ibidem.*

Per Cremonis iugum tranſiſse Annibalem. *Livius 31.*

Servati Conſulis P. Scipionis decus ad ſervum natione Ligurem delegat. *Ibidem.*

Magonem cum equitatu & Hiſpanis peditibus flumen extemplo tranſnataſſe: ipſum Annibalem per ſuperiora Padi vado exercitum traduxiſſe, elephantis in ordinem ad ſuſtinendum impetum fluminis oppoſitis. *Ibidem.*

Fabium Dictatorem adverſus Annibalem rem geſſiſſe. Etiam eum primum a populo creatum Dictatorem. *Idem 32.*

Romam euntem ab Ereto divertiſſe eo Annibalem tradit, iterque eius ab Reate, Cutiliiſque, & ab Amiterno orditur. Ex Campania in Samnium, inde in Pelignos perveniſse, præterque oppidum Sulmonem in Marrucinos tranſiſſe: inde Albenſi agro in Marſos: hinc Amiternum Foruloſque vicum veniſse. *Idem 36.*

Eiſdem diebus naves onerarias Pœnorum ad LXXX. circa Sardiniam ab C. Octavio, qui provinciæ præerat, captæ. Eas frumento miſso ad Annibalem, commeatuque onuſtas tradit. *Idem 38.*

Quantum militum in Africam tranſportatum ſit a P. Scipione, non parvo numero inter autores diſcrepat. Cœlius, ut abſtinet numero, ita ad immenſum multitudinis ſpeciem auget, volucres ad terram delapſas clamore militum ait, tantamque multitudinem conſcendiſse naves, ut nemo mortalium aut in Italia aut Sicilia relinqui videretur. *Idem 39.*

Præter-

Præterquam quod non mersas fluctibus naves, ceteros omnes cœlestes maritimosque terrores, postremo abreptam tempestate ab Africa classem ad insulam Aegimurum inde ægre correctum cursum, & prope obrutis navibus injussu Imperatoris, scaphis haud secus quam naufragos milites sine armis cum ingenti tumultu in terram evasisse. *Ibidem.*

Captum Hannonem tradit. *Ibidem.*

Vidisse se qui navigasset ex Hispania jn Aethiopiam, commercii gratia. *Plinius 2. 17. Capella Philolog. 1.*

Alpes in longitudinem decem millia passuum patere a supero mari ad inferum. *Idẽ 3. 19.*

Duos elephantos Antiocho regi in bellicis usibus celebres etiam cum nominibus fuisse, novisseque ea. *Idem 8. 5.*

In Averno etiam folia subsidere. *Idem 20. 11 2.*

Eo argumento colligit Romam a Græcis esse conditam, quòd Romani Græco ritu, antiquo instituto Herculi rem sacram faciunt. *Strabo. 5.*

Q. ÆLI TVBERONIS HISTORIARVM LIB. I.

Si quid a parentibus acceptum protinus antiquæ memoriæ tradiderunt. *Nonius Protinus.*

Cum Ascanius ab universo populo ad resti-

tuendam Laviniam cogeretur, juraretque se neque interemisse, neque scire ubi esset, Tyrrhum petito silentio in illa concionis frequentia professum indicium, si sibi Laviniæque, pueroque ex ea nato fides incolumitatis daretur, tumque eum acceptam Laviniam in urbem cum filio reduxisse. Post hæc Ascanius completis in Lavinio triginta annis, recordatus novæ urbis, &c. *Autor de origene gent. Romanæ.*

Servium Tullium Regem populi Rom. cùm illas quinque classes juniorum census faciendi gratia institueret, pueros esse existimasse, qui minores essent annis septendecim, atque inde ab anno septimo decimo, quod idoneos jam esse reipublicæ arbitraretur, milites scripsisse, eosque ad annum quadragesimum sextum Iuniores, supraque eum annum Seniores appellasse. *Gellius 10. 28.*

LIB. IV.

Inimiciter irascendum non est. *Caris. 2.*

LIB. XIV.

Pars omnis luxuriabat. *Nonius Luxuriabat.*

INCERTA.

Numitoris Pastores cum præsensissent illos adolescentes Lupercalia celebraturos, & Pani more Arcadico, ut Euander instituerat, sacrificium facturos, illo sacrorum tempore insidias faciunt. *Dionysius 1.*

M. Manlium

M. Manlium & Q. Sulpitium Coſs. in eum annum edunt. *Livius 4.*

Q. Fabium Cos. ipſum autorem fuiſse differendi ſibi conſulatus. *Idem 10.*

Bello Punico primo Atilium Regulum Conſulem in Africa caſtris apud Bagradam flumen poſitis, prœlium grande atque acre feciſse adverſus unum ſerpentem illic ſtabulantem, inuſitatæ immanitatis: eumque magna totius exercitus conflictione, balliſtis atque catapultis diu oppugnatum, ejuſque interfecti corium longum pedes centum & viginti Romã miſiſse. *Gellius 6. 3.*

Eundem Regulum rediſse Carthaginem, noviſque exemplorum modis excruciatam a Pœnis dicit; In atras, inquit, & profundas tenebras eum claudebant, ac diu poſt ubi erat viſus Sol ardentiſsimus, repente educebant, & adverſus ictus Solis oppoſitum continebant, atque intendere in cœlum oculos cogebant, palpebras quoque eius ne connivere poſset ſurſum ac deorſum diductas inſuebant. *Ibidem 4.*

DE OFFICIO IVDICIS LIBER.

Præcepta Ælii Tuberonis ſuper officio judicis. *Idem 14. 2.*

AD C. OPPIVM LIBER.

Si generalis ſpecies occecurrit. *Idem 7. 9.*

INCERTA.

Hinc in milleſimum annum eorum columine civitas continebitur. *Donatus in Pho. Terent.*

Nam delinquet aut ſuperet aliquid tibi. *Servius Æneid. 4. Delinquere, deficere.*

Nullum Senatuſconſultum fieri poſſe non diſceſſione facta: quia in omnibus ſenatuſconſultis, etiam in iis quæ per relationem fierent, diſceſſio eſſet neceſſaria. *Gell. 14. 7.*

Præfectum urbi Latinarum cauſſa relictum Senatum habere poſſe. *Ibidem 8.*

P. RVTILI RVFI HISTORIARVM LIBRI.

INCERTA.

Admirationi fuiſſe philoſophorum trium ſui cuiuſque generis facundiam, violenta & rapida Carneades dicebat, ſcita & teretia Critolaus, modeſta Diogenes & ſobria. *Idem 7. 14.*

Romanos inſtituiſſe nundinas, ut octo quidem

dem diebus in agris rustici opus facerent, nono autem die, intermisso jure, ad mercatum legesque accipiendas Romam venirent, & ut scita atque consulta frequentiore populo referrentur, quæ trinundino die proposita a singulis atq; universis noscebantur. *Macrobius 1. 16.*

Pompeii patrem hominem teterrimum ostendit. *Plutarchus in Pompeio.*

DE VITA SVA

LIB. I.

Pompeius elaboravit uti populum Romanum nosset, eumque artificiose salutaret. *Caris. 2.*

LIB. II.

Animo constante. *Idem 1.*

LIB. III.

Pro L. familiare veniebam. *Ibidem.*

LIB. IV.

Vectigalium. *Ibidem.*

LIB. V.

Ex orbi terrarum. *Ibidem.*

Ardile. *Ibidem.*

INCERTA.

Quod si me invitum abire sinisset. *Diomedi.*

Vni una ostentata est. *Ibidem.*

DE MODO ÆDEFICIORVM ORATIO.

Orationes. Q. Metelli de prole augenda, & Rutilii de modo ædificiorum. *Suetonius in Augusto*.

PRO L. CÆRVCIO AD POPVLVM.

Quod ego me ſpero oſtenturum. *Diomed. 1.*

P. SEMPRONI ASELLIONIS HISTORIARVM LIB. I.

Verum inter eos qui Annales relinquere voluiſsent, & eos qui res geſtas a Romanis perſcribere conati eſsent, omnium rerum hoc interfuit. Annales libri tantummodo quod factũ quoque anno geſtum ſit, id demonſtrabant, id eſt, eorum quaſi qui diarium ſcribunt quàm Græci ἐφημέριδα vocant. Nobis non modo ſatis eſse video, quod factum eſset id pronuntiare, ſed etiam quo conſilio quaque ratione geſta eſſent, demonſtrare. *Gell. 5. 18.*

Nam neq; alacriores ad remp. defendendam, neq; ſegniores ad rem preperam faciundum Annales libri commovere quicquam poſsunt.

Scribere autem bellum quo initum Conſule, & quomodo confectum ſit, & quis triumphans introierit,

introierit, exque eo libro quæ in bello gesta sint iterare, non prædicare autem interea quid Senatus decreverit, aut quæ lex rogatione lata sit, neque quibus consiliis ea gesta sunt iterare, id fabulas pueris est narrare, non historias scribere. *Ibidem.*

LIB. III.

Vt fieri solet plerumque, ut in victoria mitior mansuetiorque fiat. *Priscianus 5.*

LIB. IV.

Nam se patrem suum audisse dicere L. Æmilium Paullum, nimis bonum Imperatorem signis collatis non decertare, nisi summa necessitudo, aut summa ei occasio data esset. *Gell. 13. 3.*

Vt maior invidia Lepido glisceretur. *Nonius Gliscitur.*

LIB. V.

Nā Graccus domo cùm proficiscebarur nunquam minus terna aut quaterna millia hominū sequebantur. *Gellius 2. 13.*

Orare quidem cœpit id ut se defenderent, liberosque suos, eum quem virile sexus tum in eo tempore habebat produci iussit, populoq; commendavit prope flens. *Ibidem.*

LIB. XI.

Tam pulcrum opus, tamque artificiose

 factum,

factum, passus est dirui. *Carisius* 2.

LIB. XIII.

Facta sua spectare oportere non dicta, si minus facundiosa essent. *Gell.* 4. 9.

LIB. XIV.

Crepidarium cultellum rogavit à crepidario sutore. *Idem* 13. 20.

Ne possent aut stationes facere hoc secus. *Carisius* 2.

INCERTA.

Tritarum quartum signum accedebat, sive pilatim, sive passim iter facere volebat. *Servius* 12.

P. Crassum Mutianũ quinq; habuisse rerũ bonarũ maxima, & pręcipua quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod eloquentissimus, quod juris cõsultissimus, quod Pontifex Max. Is cũ in cõsulatu obtineret Asiam provinciã, & circumsedere, oppugnareq; Leucas oppidũ pararet, opusq; esset firma ac procera trabe, qua arietẽ faceret, quo muros ejus oppidi quateret, scripsit ad magistrum ἀρχιτέκτονα molis Atheniensium, sociorum amicorumq; populi Rom. ut ex malis duobus quos apud eos vidisset, uter major esset eum mittendũ curaret. Tum magister ἀρχιτέκτων cõperto quamobrem malum desideraret, non uti jussus erat majorem, sed quem esse magis idoneum aptioremque faciendo arieti, facilioremque

portatu

portatu existimabat, minoré misit. Crassus cum vocari jussit, & cũ interrogasset cur non quẽ jusserat misisset, causis rationibusq; quas dictitabat spretis, vestimenta detrahi imperavit, virgisque multum cæcidit, corrumpi atq; dissolui officium omne imperantis ratus, si quis ad id quod facere jussus est non obsequio debito sed consilio non desiderato respondeat. *Gell. 1. 13.*

CLODI LICINI RERVM ROMANARVM.
LIB. III.

Pleminium ludis votiuis, quos Romę Africanus iterum Consul faciebat, conatum per quosdam quos pretio corruperat aliquot locis urbem incendere, ut frangendi carceris fugiendiq; haberet occasionem patefacto dein scelere delegatum in Tullianum S. C. *Livius 39.*

C LICINI MACRI ANNALIVM,
LIB. I.

Auspicia pulcra & luculenta commemorat. *Nonius Luculentum.*

Non minimo opere milites quietes volebant esse. *Priscian. 6.*

Faustuli conjugem Accam Larentiam Romuli & Remi nutricem esse. Hanc regnante Romulo Tarrutio cuidam Tusco diuiti denuptam

ptam, auctamque hæreditate viri, quam poſt Romulo quem educaſset, reliquit, & ab eo Parentalia diemque feſtum pietatis cauſsa ſtatutũ. *Macrob. 1.*

Contentionis illius pernitioſum exitum fuiſſe. Namq; ibidem obſiſtentes Remum & Fauſtulum interfectos. *Autor de orig. gentis Rom.*

LIB. II.

Nequaquam ſui lavandi reluant arma lue. *Nonius Lues.*

Pervexſam eſse alii modi poſtulare. *Priſc.6.*

LIB. XVI.

Omnium veſtrum neglexerit autoritatem. *Diomedes 1. Priſcian. 10.*

INCERTA.

Quo die Magiſtratum obiit, repente celeri gradu per forum ſe in Capitolium contendit. *Nonius contendere.*

Pars magna lævis clypea portant. *Idem Clypeus neutro.*

Intercalationis originem Romulo aſſignat. *Macrobius 1.*

Annum vertentem ſtatim ab initio XII. menſium fuiſse. *Cenſorin. De die natali.*

Et in

Et in fœdere Ardeatino, & in linteis libris ad Monetæ inventos. *Livius 4.*

Magiſtratuum libri, quos linteos in æde repoſitos Monetæ citat identidem autores. *Ibidem.*

Eoſdem Conſules inſequenti anno refectos, Iulium tertium, Virginium iterum. *Ibidem.*

Comitiorum habendorum cauſsa & ab Licinio Conſule dictum (Dictatorem,) quia collega comitia bello preferre feſtinante, ut continuaret conſulatum, obviam eundum prave cupiditati fuerit. *Ibidem. 7.*

Eodem anno C. Flavius Cn. F. Scriba patre libertino, humili fortuna ortus, &c. quem antea deſiſse ſcriptum facere arguit, tribunatu ante geſto triumviratibuſque nocturnis altero, altero coloniæ deducendæ. *Idem 9.*

Tertia etiam clade quæ ad Cremeram accepta eſt, abominandam eam Curiam facit. *Ibidem.*

Cum Q. Fabium Coſ. non petentem omnes dicerent centuriæ, ipſum autorem fuiſse differendi ſibi conſulatus. *Idem 10.*

Amulium patruum Rheæ Sacerdotis amore eius captum nubilo cælo obſcuroque aere, cùm primum illuceſcere cœpiſset, in uſum ſacrorum aquam petenti inſidiatum in luco Martis, compreſſiſse eam: tum exactis menſibus geminos editos. *Autor de origine gentis Rom.*

Cum neq; cum Romulo neq; ſacrorum cauſſa eo iuiſſet (Tatius) ſed ſolus, ſuaſurus læſis ut iram in ſontes remitterent, plebe ægre ferente quod illi viri ſibi dediti non fuiſſent, ut & Romulus æquum eſſe cenſuerat, & ipſe Romanorum Senatus decreverat, & ab hominum cęſorũ cognatis magna manu facto impetu in eum, cum nõ poſſet amplius effugere præſentem vindictã, lapidibus ab iis obrutus interiit. *Dionyſius 2.*

Tarquinius priſcus Romam venit Anco Martio regnante, anno regni octauo. *Idem 4.*

Ab Albanis Romanos Dictatoris creandi morem habuiſſe. Hos primum poſt Amulis & Numitoris obitum deficiente regia ſtrepe annuos magiſtratus creaſse, qui eandem quam Reges habebant poteſtatem, eoſq; Dictatores vocaſse. *Idem 5.*

PRO THVSCIS.

Quos oportuit amiſsa reſtituere, hiſce etiam relliquias averrerunt. *Priſcian. 1.*

EPISTOLA AD SENATVM

Illi ſuam uitam mecum contendunt quorum in corpore ita crebra ſunt vulnera vitæ, novæ cicatrici ut locus non ſit. *Non. contendere.*

ORNITHOGONIA.

Vulcani toſta vapore,

Cum virgis profecta ferunt. *Idem Profecta.*

Cetero moriuntur totidem diebus quod vixit lepus: incertiq; temporis veneficium id esse Plinius 32. 1.

Murenas tantum fœminini sexus tradit & cõcipere è serpentibus: ob id sibilo à piscatoribus tanquam serpentibus evocari & rapi, pinguescere lactatu, fuste non interimi, easdem ferula protinus. *Ibidem 2.*

LICINI RERVM ROMANARVM LIB. XXI.

Deligare ad patibulos, deligantur, & circum feruntur, cruci defiguntur. *Non. Patibulus.*

L. CASSI HEMINÆ ANNALIVM LIB. I.

Et cùm quo irent nesciebant, ilico manserunt. *Nonius Ilico.*

Prudens perplexim scottino scribit. *Idem Perplexim.*

Homerum & Hesiodum ante Romam conditam vixisse Silviis Albæ regnantibus, annis post bellum Troianum plus centum, atque sexaginta Annis ante Romam conditam. *Gellius 17. 21.*

Eo (Euandro) regnante forte Recaranus quidam Græcæ originis, quia erat forma & virtute ceteris antecellens, Hercules appellatus, eodem venit.

venit. Cumque armenta eius circa flumen Albulam pascerentur, Cacus Euandri servus, nequitię versutus & præter cetera furacissimus, Recarani hospitis boves subripuit, ac ne quod esset indicium, adversas in speluncam abstraxit. Cumq; Recaranus vicinis regionibus peragratis scrutarisque omnibus, eiusmodi latebris desperasset inventurum, utcunq; æquo animo dispendium ferens, excedere his finibus constituerat. At vero Evander excellentissimę justitię vir, postquam rem uti acta erat comperit, servum noxæ dedit, bovesq; restitui fecit. Tum Recaranus sub Aventino Inventori patri aram dedicavit, appellavitque maximam, & apud decimam sui pecoris profanavit, *Autor de orig. gent. Rom.*

LIB. II.

Pastorum vulgus sine contentione consentiendo præfecerat æqualiter imperio Remum & Romulum, ita ut de regno pares inter se essent. Monstrum fit: sus parit porcos triginta; cui rei fecerunt fanum Laribus grundilibus. *Diomed. 1.*

Ne quis regnũ occuparet, si plebs nostra fremere imperia cœpisset. *Servius Æneid. 1.*

Censuit sese regem Porsenam occidere. *Nonius Censere.*

Et in area in Capitolio signa quæ erant, demoliuntur. *Idem Moliri.*

Tunc Marcus præco proletarios armavit. *Idẽ proletarii.*

Quæ

Quæ nata ſunt ea omnia denaſci aiunt. *Idem Denaſci, decreſcere.*

Idque admiratum eſſe gaviſi. *Priſc. 9.*

Numa conſtituit, ut piſces qui ſquamoſi non eſſent ni pollucerent, parſimonia commentus uti convivia publica & privata, cenæq; ad polvevinaria facilius compararentur: ni qui ad pollu-ctum emerent pretio minus parcerent, eaq; prę-mercarentur. *Plinius 32. 2.*

Numa inſtituit far torrere, quoniam toſtum cibo ſalubrius eſſet. id uno modo conſecutum, ſtatuendo non eſſe purum ad rem divinam, niſi toſtum. *Idem 18. 2.*

Servium Tullium feciſſe nundinas, ut in urbem ex agris convenirent, urbanas ruſticaſq; res ordinaturi, *Macrob 1. 16.*

Decemviros qui decem tabulis duas addiderunt de intercalando populum rogaſſe. *Ibidem 13.*

Anno ab urbe condita CCCLXIII a Tribunis militum Virgilio, Manlio, Cœlio, Poſtumio collegiſque eorum in Senatu tractatum, qui eſſet propter quod, &c. *Ibidem 16.*

LIB. III.

In campo Tiburti ubi hordeum demeſſuerunt. *Priſcian. 10.*

Hos libros ſi quis noſtratis ſapiens *Idem 12.*

Nemo vicinus consedo. *Nonius consedo.*

Mulier cantabat tibiis Phrygiis,&altera cymbalissabat. *Idem Cymbalissare.*

Homo mere literosus. *Idem Literosus.*

LIB. IV.

Bellum Pœnicum Posterior. *Prisc. 7.*

Scriba Pontificius qui cum eabus stuprum fecerat. *Ibidem.*

In Hispania pugnatum bis,utraq; nostri loco moti. *Nonius utraque.*

Ex Tiberi lacte haurire. *Idem Lacte.*

Qua fini omnis res,atque omnes artes humanitasque aguntur. *Idem Humanitas.*

Cn. Terentium scribam agrum suum in Ianiculo repastinantem offendisse arcam, in qua Numa, qui Romæ regnavit,situs fuisset. In eadē libros ejus repertos, P. Cornelio L. F. Cethego, M. Bæbio Q. F. Pamphilo Coss. ad quos a regno Numæ colliguntur anni DXXXV, & hos fuisse e charta, majore etiamnum miraculo quod tot infossi duraverint annis. *Plinius 13. 13.*

Mirabantur alii quomodo illi libri durare potuissent. ille ita rationem reddebat, Lapidem fuisse quadratum circiter in media arca vinctum candelis quoquo vorsus. In eo lapide insuper libros impositos fuisse, propterea arbitrarier eos non

non computruisse, & libros cedratos fuisse; propterea arbitrarier tineas non tetigisse. *Ibidem.*

INCERTA.

Quicunque propter plevitatem agro publico eiecti sunt. *Nonius Plevitatem.*

His persuadet ut ilico manerent: pars ilico manet. *Idem Ilico.*

Sinvegiæ magalia addenda, murumque circum eam. *Servius Æneid. 1.*

Tarquinium Superbum cum cloacas populum facere coegisset, & ob hanc iniuriam multi se suspendio necarent, iussisse, corpora eorum cruci affigi. Tum primum turpe habitum est mortem sibi consciscere. *Idem 12.*

Samothracas Deos, eosdemque Romanorum Penates, proprie dici θεοὺς μεγάλους. *Macrob. 3.*

Primum e medicis venisse Romam Peloponnensem Archagathum, Lysaniæ filium, L. Aemilio, M. Livio Coss. anno urbis DXXXV, eique ius Quiritium datum, & tabernam in compito Acilio emtam, ob id publicè Vulnerarium eum tradunt vocatum. *Plin. 29. 1.*

Quartos ludos sæculares post annum factos, tertium, C. Cornelio Lentulo L. Mummio Achaico Coss. id est, DCVIII anno. *Censorin. De die natali.*

Q. CLAVDI QVADRIGARI ANNALIVM LIB. I.

Cominius qua escenderat descendit, atq; verba Gallis dedit. *Gellius 17. 2.*

Cum his consermonabatur, *Ibidem.*

Convalles & arboreta magna erant. *Ibid.*

Putabant eos qui foris atque qui in arce erant inter se commutationes & consilia facere. *Ibidem.*

Sese ne id quoq; quod tum suaderet, facturum esse. *Ibidem.*

Nam M. Manlius quem Capitolium servasse a Gallis supra ostendi, cuiusque operam cum M. Furio Dictatore apud Gallos cumprime fortem atque exsuperabilem resp. sensit: is & genere, & vi, & virtute bellica neminem concedebat. Simul formam, factis, eloquentia, actimonia, confidentia pariter præcellebat, ut facile intelligeretur magnum viaticum ex se atque in se ad remp. evertendam habere. *Ibidem.*

Postquam nuntiatum est ut pugnatum esset in Gallos, id civitas graviter tulit. *Ibidem.*

Cum interim Gallus quidam nudus præter scutum & gladios duo, torque atque atmillis decoratus processit, qui & viribus, & magnitu-

dine, & adoleſcentia, ſimulque virtute ceteris antiſtabat. Is maxumè proelio commoto, atque utrisq; ſummo ſtudio pugnantibus manu ſignificare cœpit utrique ut quieſcerent pugnæ. facta pauſa eſt extemplo. Silentio facto cum voce maxuma conclamat, ſi quis ſecum depugnare vellet uti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinem atque immanitatem facies. Deinde Gallus irridere, atque linguam exertare. Id ſubito perdolitum eſt cuidam T. Manlio ſummo genere nato, tantum flagitium civitati accedere; e tanto exercitu neminem prodire. Is ut dico proceſſit, neq; paſſus eſt virtutem Romanam a Gallo turpiter ſpoliari, ſcuto pedeſtri & gladio Hiſpanico cinctus contra Gallum conſtitit. Metu magno ea congreſſio in ipſo ponte utroque exercitu inſpectante facta eſt. Ita ut ante dixi conſtiterunt. Gallus ſua diſciplina, ſcuto proiecto cautabundas; Manlius animo magis quàm arte confiſus, ſcutum ſcuto percuſſit, atque ſtatum Galli conturbavit. Dum ſe Gallus iterum eodem pacto conſtituere ſtudet, Manlius iterum ſcuto ſcutum percutit, atque de loco hominem iterum deiicit. Eo pacto ei ſub Gallicum gladium ſucceſſit, atque Hiſpanico pectus hauſit. Dein continuo humerum dextrum eodem cenceſſu incidit, neque receſſit uſquam donec ſubvertit, ne Gallus impetum icti haberet. Vbi eum evertit, caput præcidit, torquem detraxit, eamque

ſanguinolentum ſibi in collum imponit. Quo ex facto ipſe poſterique eius Torquati ſunt cognominati. *Idem 9 13.*

Caium Pontium Camnitem a Dictatore Romano ſex horarum inducias poſtulaſſe. *Idẽ 1 25.*

Ea Lucani ubi reſciverunt, ſibi per fallacias verba data eſſe. *Idem 2. 19.*

Id ubi reſciverunt propinqui obſidum quos Pontio traditos ſupra demonſtravimus eorum parentes cum propinquis capillo paſſo in viam provolarunt. *Ibidem.*

Perſuadent cuidam adoleſcenti Lucano, qui apprimè ſumno genere natus erat, ſed luxuria & nequitia pecuniam magnam conſumſerat. *Idem 7. 11.*

Cum tantus arrabo penes Samnites populi Rom. eſſet. *Idem 17. 2.*

Ea dum fiunt, Latini ſubnixo animo ex victoria inerti, conſilium ineunt. *Ibidem.*

Arma plerique abiiciunt, atque inermi inlatebrant ſeſe. *Ibidem.*

Domus ſuas quemq; ire iubet, & ſua omnia frunifci. *Ibidem.*

Et Romani multis armis, & magno commeatu, prædaque ingenti copiantur. *Ibidem.*

Sole occaſo. *Ibidem.*

Nos in medium relinquemus. *Ibidem.*

Nihil

Nihil ſibi divitias opus eſſe. *Ibidem.*

Nam hæc maxime verſatur Deorum iniquitas, quòd deteriores ſunt incolumiores, neque optimum quempiam inter nos ſinunt diurnare. *Ibidem.*

Et compluriens in laboribus miſerrumas vitas exegerunt. *Ibidem.*

Et hic mimus in otiis conſumtus eſt. *Ibidem.*

Tanta ſanctitudo fani eſt, ut nunquam quiſquam violare ſit auſus. *Ibidem.*

Apud aras quæ vocabantur Neptunię. *Servius Æneid. 1.*

Cum non poſſetur decerni utrius putaretur victoria. *Nonim Poſſetur.*

Prius hiſce autoribus inde reticula galearia. *Idem Reticulum.*

LIB. II.

His deſubito utriſque nuntiatur ipſorum copias adeſſe. *Idem deſubito.*

Comprehenſare ſuos quiſq; ſervare, amplexare. *Priſcian. 8.*

Et qui ibi erant non ignaviter potando eum diem pro meliore habuerunt. *Idem ignaviter.*

Inde poſtquam aliquantum receſſit, offendit montem, loca munita, res omnes habere quæ militibus opus ſunt, ligna, aquam, pabulum. *Idem Offendere.*

Eo Consules properatim exercitum reducunt. *Idem Properatim.*

Perversum esse alii mod i postulare Pyrrhum in te atque in ceteris fuisse. *Prisc. 13.*

LIB. III.

Senatus autem de noctu convenire, noctu multa domum dimitti. *Macrob. 1.*

Illic occiditur mille hominum. *Gell. 1. 16.*

Dum hi conciderentur, hostium copias ibi occupatas futurum. *Idem 1. 7.*

Non Cæditio nomen fuisse, sed Valerio. *Idem 3. 7.*

Non Timocharem sed Niciam adisse ad Consulem, neq; Legatos a Senatu missos, sed a Consulibus, & Regem populo Rom. laudes atque gratias scripsisse, captivosque omnes quos tum habuerit, restituisse & reddidisse. *Ibidem 8.*

Consules Romani salutem dicunt Pyrrho regi: Nos pro tuis iniuriis continuo animo strenue commoti inimiciter tecum bellare studemus, sed communis exempli & fidei ergo visum est uti te salvum velimus, ut esset quem armis vincere possimus. Ad nos venit Nicias familiaris tuus, qui sibi pretium a nobis peteret, si te clã interfecisset. Id nos negavimus velle, neve ob eam rem quicquã commodi expectaret. Et simul visum est ut te certiorem faceremus, ne quid

ejuſmodi ſi accidiſſet, noſtro conſilio civitates putarent factum; & quod nobis non placet pretio, aut præmio, aut dolis pugnare. Tu niſi caveas, iacebis. *Ibidem.*

Item gaudium atque ægritudinem alternatim ſequi. *Nonius Alternatim.*

Adeo memorari vix poteſtur, ut omnes ſimul ſuum quiſq; negotium adorti eſſent. *Idē Poteſtur.*

Fabius de nocte cœpit hoſtibus caſtra ſimulare oppugnare, eum hoſtem delectare, dum collega id caperet quod captabat. *Idem Delectare.*

LIB. IV.

Et ita rebus præclariter geſtis Romam reverterunt. *Idem Præclariter.*

Sed circiter horas duas gravi prœlio urſerunt, deinde in fugam ſunt coniecti. *Idem Vrgere.*

Pluvia, imbri, lutus erat multus. *Idem Lutus.*

Vt videret ac reſpueret, verminaret literis addivalis, quod verminatione ad cancer pervenerit. *Priſcianus 6.*

Inter venas ſaxi abſtruſum, latentem, & quaſi divinitus abſconditum. *Servius Georg. 1.*

LIB. V.

Is ubi Dacium cognovit, & patriæ eum recordavit. *Nonius Recordavit.*

Et dicerent caſtra capta eſſe, atq; hos cohortarent uti maturarent. *Idem Cohortarent.*

Cladem illam vastissimam pugnæ Cannensis factam ante diem quartum Nonas Sextil. *Gellius 5. 17.*

LIB. VI.

Actorius Tauree dexterum humerum sauciat, atque ita resilüt. *Priscian. 10.*

Deinde facti consules Sempronius Graccus iterum Q. Fabius Maxumus, filius eius qui priore anno erat Consul. Ei Consuli pater Proconsul obviam in equo vehens venit, neque descendere voluit, quod pater erat. Et quod inter eos sciebant maxuma concordia convenire, lictores non ausi sunt descendere jubere. Vbi juxta venit, tum Consul ait, Descendere jube: quod posteaquam lictor ille qui apparebat cito intellexit, Maxumum Proconsulem descendere jussit. Fabius imperio paret, & filium collaudavit, cùm imperium quod populi esset, retineret. *Gellius 2. 2.*

Pœne factum esse quin castra relinquerent, atque cederent hosti. *Idem 17. 13.*

Ne nos ad certationem censeas hæc incepisse. *Nonius Censere.*

Aliquantisper pugnato nihil promovet Pœnus. *Idem Aliquantisper.*

LIB. VII.

Animos eorum habentia inflarat. *Idē Habentia.*

LIB.

LIB. VIII.

In eo loco populus murmurari cœpit. *Idem Murmurari.*

Romam venit, vix ſuperat quin triumphus decernatur. *Gellius 17. 13.*

Quin prior bellum, quod cum his geſtum erat, meminiſſent. *Priſcian. 7.*

Ubi decreverunt, commemorant Gracco fœdus prior Pompeianum non eſſe ſervatum. *Ibidem.*

Flacco oſpicatur. *Diomedes 1.*

LIB. XII.

Quinque priſtis. navigium ea forma a marina bellua dictum eſt. *Nonius Priſtis.*

LIB. XIII.

Concione dimiſſa Metellus in Capitolium venit cum multis mortalibus. inde cùm domum proficiſceretur, tota civitas eum reducit. *Gellius 13. 27.*

LIB. XV.

Grundibat graviter pecus ſuillum. *Diomed. 1. Nonius Grundire.*

LIB. XVI.

Equi hinnibunde inter ſe ſpargentes terram calcibus. *Nonius Hinnibunde.*

LIB. XVIII.

LIB. XVIII.

Si pro tua bonitate & noſtra voluntate tibi valetudo ſuppetit, eſt quod ſperemus Deos bonis benefacturum. *Gellius 1. 7.*

LIB. XIX.

Sagittarius cum funditore utrimque ſummo ſtudio ſpargunt fortiſsumè : ſed ſagittam atque lapidē deorſum an ſurſum mittas, hoc intereſt. Nam neutrum poteſt deorſum vorſum recte mitti; ſed ſurſum utrumque optume. Quare milites Metelli ſauciabuntur multo minus,& quod maxume opus erat,a pinnis hoſtes defendebant facillume funditores. *Idem 9. 1.*

Tum Sulla conatus eſt, & tempore magno eduxit copias, ut Archelai turrim unam quā ille interpoſuit ligneam, incenderet. venit, acceſſit, ligna ſubdidit,ſubmovit Græcos,ignē admovit. Satis ſunt diu conati,nunquam quiverunt incēdere. Ita, Archelaus omnem materiam obliverat alumine. Quod Sulla atq; milites mirabantur, & poſtquā nō ſuccendit,reduxit copias. *Idē 15.1.*

C.Marium creatum ſeptimo conſulē. *Idē 10.1.*

C. Mari ecquando te noſtrum & reipublicæ miſerebitur? *Idem 20. 5.*

Faciem pro ſtatura dicit. *Idem 13. 29.*

LIB. XXI.

Eum enim cum partim copiis hominum ado-

lescentium placentem sibi. *Idem 10. 13.*

Crudeliter ille, nos misericorditer, avariter ille, nos largiter. *Non. Avariter.*

LIB. XXII.

Cum obsideretur Grumentum, & jam ad summam desperationem ventum esset, duos servos ad hostem transfugisse, & operæ pretium fecisse: deinde urbe capta passim discurrente victore, illos per nota itinera ad domum in qua servierant præcurrisse; & dominam suam ante se egisse, & quærentibus quænam esset, dominã, & quidem crudelissimam ad supplicium ab ipsis duci professos esse. Eductam deinde extra muros summa cura cælasse, donec hostilis ira concideret. Deinde ut satiatus miles ad Romanos mores cito rediit, illos quoque ad suos redisse, & dominam sibi ipsos dedisse. manumisit utrumq; evestigio illa. *Seneca de beneficiis 3. 23.*

LIB. XXIII.

Sed idcirco me fecisse; quod utrum negligentia partim magistratuum, an avaritia, an calamitate populi Rom. evenisse dicam, nescio. *Gellius 10. 13.*

INCERTA.

Exercitu instructo pedetentim milites ducere cœpit. *Nonius Pedetentim.*

Ita per sexennium vagati, Apuliam atq; agrum Cam-

Campanum, quod his per militem licebat, exſpoliabantur. *Idem Spolior.*

Agrum Nolanum populare cœperunt. *Idem Populat.*

Facite exempla eorum, ut vos cum illis congermaneſcere ſciatur. *Idem congermaneſcere.*

Senatus cenſuit referentibus Suffetis. *Feſtus, Suffes, Conſul, lingua Pœnorum.*

Pugna acriter commiſſa multis utrimque interitis. *Priſcian. 9.*

Ad CCCL. ex coniuratis vinctos Romam miſſos, eamque deditionem ab Senatu non acceptam, quod egentium atque humilium pœna defungi velle Fundanum populum cenſuerint. *Livius 8.*

Poſtumium in Samnio captis aliquot urbibus, in Apulia fuſum fugatumque, ſaucium ipſum cum paucis Luceriam compulſum: ab Atilio in Etruria res geſtas, eumq; triumphaſſe. *Idē 10.*

Bis pugnatum in Olympo monte: ad XL. millia hominum cæſa. *Idem 47.*

Ad XV. millia Thracum præcedenti ad exploranda loca agmen Mutini Numidæ occurrerunt, quadringenti equites fuerant Numidę, &c. *Ibidem.*

In prœlio Marcelli contra Inſubres & Comenſes captos aureos torques multos, ex quibus

bus unum magni ponderis in Capitolio Iovi donum in æde positum. *Ibidem.*

Gargara flumen vocari in finibus Thurinis. *Servius Georgic. 1.*

CLAVDI ORATIO IN QVINTIVM GALLVM.

Quorum iacent muræna, ulla horrea, curiaque & tabulariæ publicæ. *Nonius, Horrea feminino genere.*

Q. VALERI ANTIATIS ANNALIVM LIB. I.

Amulius regnum obtinuit: quod ut firmissime possideret, Numitoris fratris sui filium in venando interimendum curavit: Tum etiam Rheam Silviam eius sororem sacerdotem Vestæ fieri iussit, simulato somnio quo admonitus ab eadem Dea esset ut id fieret, cùm revera ita faciundum sibi existimaret, periculosum ducens ne quis ex ea nasceretur, qui avitas persequeretur iniurias. *Autor de origene gent. Rom.*

Pueros ex Rhea Silvia natos Amulium regem Faustulo servo necandos dedisse: sed eum a Numitore exoratum ne pueri necarentur. Accæ Larentiæ amicæ suæ nutriendos dedisse, quam mulierem eo quod pretio corpus esset vulgare solita, Lupam dictam. *Ibidem.*

LIB. II.

Mater cum noviſſime ægrotaſset, inquit, vovisse fertur. *Cariſius 2.*

Numam Pompilium ſacrorum cauſsa intercalationem inveniſse. *Macrob. 1. 12.*

Agonaliorum repertorem Numam Pompilium, *Ibidem 4,*

Numam illlum regem, cum procurandi fulminis ſcientiam non haberet, eſsetque illi cupido noſcendi, Egeriæ monitu caſtos duodecim iuvenes apud aquam cælaſse cum vinculis, ut cum Faunus & Picus Martius ad id locorum veniſsent hauſtum (nam illis aquandi ſolemne iter huc fuit) invaderent, conſtringerent colligerent, &c. *Arnobius 5.*

LIB. VI.

Hoc Senatus conſultum prior factum eſt *Priſc 7.*

LIB. XII.

Tiberius Graccus, qui Quæſtor C. Mancino in Hiſpania fuerat, & ceteri qui pacem ſpeſponderant. *Gellius 7 9.*

LIB. XXII.

Quod noviſſime nobiſcum fœdus feciſsent. *Cariſ. 2.*

LIB. XXIV.

Si hæ res divinæ factæ, riteque perlitatæ essent, aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum esse. *Gellius 1.7.*

LIB. XLV.

Denique Licinius Tribunus pleb. perduellionis ei diem dixit, & comitiis diem a Q. Marcio Prætore poposcit. *Idem 7. 9.*

LIB. LXXIV.

Eo omnes hostiæ, vituli XXVII. coniecti, & ita omnia adulta sunt. *Priscian. 9.*

LIB. LXXV.

Deinde funere locato ad focum descendidit. *Gellius 7. 9.*

INCERTA.

Compluria. *Idem 5. 21.*

Ambraciensis quispiam Tymochares, regis Pyrrhi amicus, ad C. Fabricium Consulem furtim venit ac præmium petivit, & si de præmio cõveniret, promisit regẽ venenis necare. *Idẽ 3. 8.*

Eam puellam captivam non redditam patri, sed retentam a Scipione, atque in delitiis amoribusque ab eo usurpatam. *Idem 6. 8.*

Post Africani mortem intercessionem istam pro Scipione Asiatico factã esse a Trib. Gracco neq; multam irrogatam Scipioni, sed damnatum

eum peculatus ob Antiochenam pecuniam, quia prædes non daret, in carcerem duci ceptum atq; ita intercedente Gracco exemtum. *Idem 7 19.*

Acca Larentia testamento Romulum regem bonis suis hæredem fecit. *Idem 6. 7.*

Valerio Maximo inter alios honores domus quoq; publice edificata est in Palatio, cuius exitus quo magis insignis esset, in publicum versus declinaretur, hoc est, extra privatum aperiretur. *Pedian. in Pisonianam.*

Factum id esse ludis Romanis quos fecerunt Ædiles Curules Atilius Serranus T. Scribonius Libo, id eos fecisse iussu Censorum Sex. Aelii Pæti, C. Cornelii Cethegi. *Idem in Cornelianam.*

Ita institutum esse ut centesimo quoquo anno fierent (ludi sæculares) *Censor. de die nat.*

Primos ludos sæculares exactis Regibus, post Romam conditam annis ducentis quadraginta quinq; a Valerio Publicola institutos esse. *Ibidē.*

Secundos ludos anno post urbem conditam cccv. *Ibidem.*

Tertii ludi fuerunt P. Claudio Pulcro, Iunio Pullo Coss. *Ibidem.*

Quartos ludos relatos esse L. Martio Censorino M. Manilio Coss., post Romam conditam anno DCVIII. *Ibidem.*

L. Martium in Hispania interemtis Scipionibus

nibus concionantem, & milites ad ultionem exhortantem, arsisse simili modo. *Plin. 2. 107.*

Oppidum Latinorum Apiolas captum a L. Tarquinio rege; ex cuius præda is Capitolium in fine refecerit. *Idem 3. 5.*

Duos libros fuisse (Numæ.) ex his XII. pontificales, totidem Græcos, præcepta Philosophiæ continentes. *Idem 13. 13. Plutarch. in Numa.*

Raptas Sabinas quingentas viginti septem. *Plutarch. in Romulo.*

Romanos cecidisse in Hernico agro V millia, ac CCC. ex prædatoribus Æquorum, qui populabundi in finibus Romanis vagabantur, ab A. Postumio Coss. duo millia & CCCC. cæsos, ceteram multitudinem prędam agentem, quę inciderit in Quintium, nequaquam pari defunctam esse cæde. interfecta inde IV. millia, & exequendo subtiliter numerum CC. ait & XXX. *Livius 3.*

M. Manlium & Q. Sulpitium Consules in eum annum. *Idem 4.*

Vna castra Magonis capta: septem millia cæsa hostium; altero prœlio eruptione pugnatum cum Asdrubale, decem millia occisa; quatuor millia trecentos triginta captos. *Idem 35.*

Maiorum scorpionum sex millia, minorum XIII. capta: Armem præfuisse Punico pręsidio deditumque Romanis. *Idem 36.*

Captum Hannonem tradit. *Idem 39.*

Annibalem primo prœlio victum esse a Scipione, quo duodecim millia armatorum in acie sunt cæsa; mille & septingenti capti. Legatum cum aliis decem Legatis in castra ad Scipionem venisse. *Ibidem.*

Intrasse saltum Villium, quia recto itinere nequierit omnibus a rege insessis, insecutum vallem per quam mediam fertur Aous amnis ponte raptim facta in ripam, in qua erant castra regia, transgressum acie conflixisse, fusum fugatumq; regem, castris exutum, &c. *Idem 42.*

In proelio Marcelli supra quadraginta millia hominum cæsa, & quingenta septem militaria signa capta, & carpenta quadringenta triginta duo, & aureos torques multos. *Idem 43.*

Quaternum millium pondo argenti vectigal in decem annos, triginta quaterna millia pondo & ducenta, præsens viginti millia pondo. Attalo absenti Æginam insulam, elephantosque dono datos, & Rhodiiis Stratoniceam Cariæ, atque alias urbes quas Philippus tenuisset: Athenienfibus insulas datas Pharan, Imbrum, Delum, Scyron. *Ibidem.*

Supra XL millia hostium cæsa eo die. *Idē 44.*

Et in Siciliam navigasse delectus caussa, C. Flaminium; & ex Sicilia Hispaniam petentem tempestate in Africam delatum vagos milites de exer-

exercitu P. Africani ſacramento rogaſſe his duarum provinciarum delectibus tertium in Hiſpania adjeciſſe. *Idem 45.*

LX millia militum fuiſſe in regio exercitu (Antiochi) XL inde millia cecidiſſe; ſupra V millia capta cum ſignis militaribus CCXXX. *Idem 46.*

Ludos ob dedicationem eius (ædis matris magnæ Ideæ) factos primos ſcenicos fuiſſe, Megaleſia appellatos. *Ibidem.*

Duodetriginta millia hoſtium cæſa : capta tria millia & quadringentos : ſigna militaria CXXIV, equos mille ducentos triginta : carpenta ducenta quadraginta ſeptem: ex victoribus mille quadringentos octoginta quatuor cecidiſſe. *Ibidem.*

Rumorem celebrem Romę fuiſſe & pene pro certo habitum, recipiendi Scipionis adoleſcentis cauſa Cos. L. Scipionem & cum eo P. Africanum in colloquium evocatos regis, & ipſos comprehenſos eſſe, & ducibus captis confeſtim ad caſtra Romana exercitum ductum, eaque expugnata, & deletas omnes copias Romanorum fuiſſe: ob hæc Ætolos ſuſtuliſſe animos, & abnuiſſe imperata facere, &c. *Idem 47.*

Ad quatuor millia captivorum qui belli minas timuerant, ex tota inſula reddita, eamque cauſam Fabio, cùm rem nullam aliam geſſiſſet,

navalis triumphi ab Senatu impetrandi fuit. *Ibidem.*

Non plus decem millia (in Olympo monte cæſa.) *Idem 48.*

Q. Scipioni Africano duo Q. Petilii diem dixerunt. *Ibidem.*

Placentiæ famoſam mulierem, cuius amore deperiret (L. Flaminius) in convivium accerſitam, ibi iactantem ſe ſcorto inter cetera retuliſse, quàm acriter queſtiones exercuiſset & quã multos capitis damnatos in vinculis haberet, quos ſecuri percuſsurus eſset. tum illam infra eum accubantem, negaſse unquam vidiſse quemquã ſecuri ferientem, & pervelle id videre. Hîc indulgentem amatorem unum ex illis miſeris attrahi iuſsum, ſecuri percuſſiſse. *Idem 49*

Q. Nævius Prætor ad duo millia hominum (veneficorum) damnavit. *Ibidem.*

Scipionem mortuum Appio Claudio M. Sempronio Coſs. *Ibidem.*

CN. AVFIDI HISTORIA GRÆCA.

Cicero Tuſcul. 5.

AVFIDI EPITOMÆ.

Aremulum Silvium non fulmine ictum ſed terræmotu prolapſum ſimul cum eo regiam in Albanum lacum. Poſt illum regnavit Aventinus Silvius. *Autor de orig. gentis Rom.*

L. COR-

L. CORNELI SISENNÆ HISTORIARVM

LIB. I.

Si quæ celeriter ſolvi poterat in altum remulcat. *Nonius Remulcare.*

Nocte conſumta poſtero die per incertas vias Æſerniam, inde Romam protinus profugerant. *Idem Protinus.*

LIB. II.

Et Marſi propius ſuccedunt, atque ita ſcutis proiectis tecti, ſaxa certatim lenta manibus coniiciunt in hoſtes. *Macrob. 6. 4.*

Vetus atque ingens erat arbor ilex, quæ circum proiectis ramis majorem partem loci ſummi tegebat. *Ibidem.*

LIB. III.

Nolitote mirari quàm deſperata voluntate ad unam belli faciendi viam. *Non. Nolitote.*

De virtute eorum accuſanda proloqui ſuperſederunt. *Non. Superſedere.*

Egregias, & longe præſtantes, ac metuendas adverſariorum opes eſſe. *Non. Longe.*

Diſſipatis imbricum fragminibus, ac teſtis regularum. *Non. Imbrices.*

Inermos armati, impeditos expediti ſine ul-

lo ſuorum vulnere cunctos interficiunt. *Nonius Expediti.*

Senatus autoritate ſagaria nunc. *Non. Sagaria.*

Mulierem miſſa fide ac pietate propter amoris nefarii libidinem exſtitiſſe. *Non. Mittere.*

Quod loca paluſtria quæ erant, ea alte multifariam confoſſa. *Non. Multifariam.*

Atque armis de vita certatim dimicare nitebantur. *Non. Certatim.*

Romanos impetu ſuo protelant, proiectos perſequuntur. *Non. Protelare.*

Diſpalati ab ſignis, digreſſi omnes ac diſſipati. *Non. Diſpalare.*

Periclitantur tormenta ac tela, multaq; genera machinamentorum. *Non Periculum.*

Signum nactus a Papio quod inter eos tolli convenerat. *Non. Convenire.*

Omnia quæ diximus loca ſtatim potitus. *Nonius nominativus pro ablativo.*

Protinus agros populabundus ad Nuceriam convertit. *Non. Populat.*

Agilem dari facilemque victoriam, neq; foſſas aut vallum remoraturum. *Non. Agilem.*

Convictus tamen ex tempore ſingula conſtituit, & ſicut ſteterant manipulos obverti iuſſit. *Non. Manipuli.*

Ac poſt armatos funditores & ſagittarios ponit. *Non. Funditores.*

Sparis ac lanceis eminus peterent hoſtes. *Nonius Sparus.*

Galli materibus, Suevi lanceis configunt. *Nonius Lancea.*

Alii ſaltui ac velocitari certare. *Non. Dativus pro ablativo.*

Poſtquam ſonu ſignorum proelium magno cum clamore virorum cõmiſsum eſt. *Non. Sonus.*

Adoriuntur adverſos, ut apertis lateribus. *Non. Apertum.*

Et inde equum concitatum princeps ad hoſtium permittit aciem. *Non. Permittere.*

Quod fortaſseán ex voluntate ſua ſumma cũ claritudine celeriter confeciſset. *Non. claritudo.*

Sublatus lætitia nimia, atque impotentia animi commotus. *Non. Impotentiam.*

Poſt villarum macerias ac parietinas quinque cohortes in inſidiis reliquit. *Non. Maceria.*

Occulte tacitique advenientium cohortium præſtolari occipiunt. *Non. Præſtolari.*

Iiſdemque temporibus Æſernini duplici foſſa valloque circundati, frumento adeſo, quod ex areis in oppidum portatum eſt. *Non. Adeſum.*

Requieſcendi ſpatium nacti, condenſiores ma-

nipulatim resistere hostibus instituessent. *Non. Manipulatim.*

Post principia paullatim recedunt, atque inde cum paucis fugæ se mandant. *Non. Mandare.*

Ad binum millium numero sauciis utrimque factis. *Non. Binum milium numero.*

Partem cohortium propter mare collocat in littoer. *Non. Propter.*

Otacilium Legatum cum scaphis ac lembis. *Non. Lembus.*

Præter catapultas sedecim quatuor balistas, viginti plaustra, coriis aç minoribus sagittis onusta. *Non. Catapultas.*

Longius scorpios, catapultas concitat. *Non. Scorpio.*

Manuales lapides dispartir, propterea quod is ager omnis eiusmodi telis indigebat. *Non. Tela.*

Servulum eius prȩmio libertatis inductum magno cum tumultu conventum in populum produxit armatum. *Non. Populum.*

Tum subito tacuit, atque metu & suspitione propriam capere non poterat quietem. *Non. Proprium.*

Bassus assiduitate indulgitate victus. *Non. Indulgitate.*

L. Calpurnius Piso ex Senati consulto duas novas tribus. *Non. Senatus & Senati.*

LIB. IV.

LIB. IV.

Quondam Sabini feruntur vovisse, Si res cōmunis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos. Quo voto damnati, ferum omnem dicuntur eius anni statim consecrasse. *Non. Ver sacrum.*

Perfuse atque abunde semper usi magnum pondus auri & argenti. *Non. Abunde.*

Utrumne Divi cultu erga se mortalium lætiscant, an supernæ gentes humana neglegant. *Non. Lætiscere.*

Nam clandestina celeriter transigi, apud notos cogitata dici decet, non explanari .... crebritudine. *Non. Crebritudinem.*

Ipsi Legati concubia nocte oppido digressi, jam supra hostium munitionem succedunt. *Non. Concubia nocte.*

Itaque postero die Legatos Iguuium redeuntes apiscitur. *Non. Apisci.*

C. Titinnius quidam, cui minus proprietas mentis ab natura tradita videretur, primo ante testudinem constitit: deinde apud Consulem caussam atq; excusationem præferre cœpit. *Non. Testudines.*

Tum postquam apud Iguuinos ac Perusinos eius facti mentionem proiecit. *Non. Proicere.*

De contrario silentium oritur. *Non. Silentium.*

Impe-

Impedimentum omne de cunctis itineribus amoliuntur. *Non. Amoliri.*

Iumenta, pecuda, locis trepidare compluribus. *Non. Pecuda.*

Quod hoſtem non dubitatim cum pluteis ac ſcalis iter facere cernebat. *Non. Dubitatim.*

Formidine oppreſſus, quod humilem cęmẽtis inſtructum oppidi murũ ſciebat. *Non. Cæmenta.*

Populabundus agros ad oppidum pervenit. *Gellius 11. 15.*

Armati dextera ducti, magiſque in latitudinem diſcedunt. *Non. Diſcedere.*

Tum in muro virile ac muliebre ſexus, populi multitudine omni collocata. *Non. ſexus neutri generis.*

Cuſtodiæ in muro ſtatuuntur cataphractorum. *Non. Cataphracti.*

Falces iniectas comminuunt, pluteos propius collocatis harpagis deiiciunt e turribus. *Non. Falces.*

De quibus partim malleolos, partim faſces ſarmentorum incenſos ſupra vallum frequentes. *Non. Malleoli.*

Funes expediunt clauſtra foribus impoſita periclitantur. *Non. expedire.*

Multi præmiſſis armis ex ſummo ſe permitterent. *Non Permittere.*

Multi

Multi plagis adverſis icti & congenulati, Romanis præcipitatis, ipſi ſupra voluti in caput. *Non. Congenulare.*

Neque porta, neque ullum foramen erat quo poſſet eruptio fieri. *Non. Foramen.*

Cohors una poſt concitata, quà murus erat interruptus, evadit. *Non. Evadere.*

Submoti, & intra mœnia rurſum coacti. *Non. Cogere.*

Vltro citroque integrant in oppido cædem. *Non. Integrare.*

Quid in rempublicam ſuam maxume conducere videretur. *Non. Conducere.*

Denique cum variis voluntatibus incerta civitas trepidaret. *Non. Civitas.*

Terrore perturbatam multitudinem ſubigunt. *Non. Subigere.*

Ab armis te recedere, præſidia de locis deducere. *Non. Deducere.*

Id me neque metu, neque calamitatis neceſſitudine inductum facere. *Non. Neceſſitudo.*

Agmen perturbatum pedites inſinuant, ac loco commovent. *Non. Inſinuari.*

Duæ cohortes de ſubſidio procedunt atque equites protelant. *Non. Protelare.*

Exercitum diſpartiunt, ad confligendum ſe componunt. *Non. Componere.*

Iaculis celeriter conſumtis ad gladios certationem revocaverunt. *Non. Certatio.*

Alii materibus aut lanceis, tamen medium perturbant agmen. *Non. Lancea.*

Galli contra magno cum molimento, ac perpetuo ſono procedunt. *Non. Molimentum.*

Conglobati, & collecti concrepant armis. *Non. Crepare.*

Impedimenta collocant omnia, conſtruunt carros, & ſarraca crebra diſponunt. *Non. Carra.*

Simul & tormenta contenduntur. *Non. Contendere.*

Prætor feſtinatim de caſtellis ad caſtra maxuma pedites conduxit. *Non. Feſtinatim.*

Deniq; exinanitis caſtris, Romani qui clauſo ſe loco potuerant expedire. *Non. Exinanita.*

Pleriſq; inermis in caſtra perfugiunt. *Non. Inermis; pro inermibus.*

Caſtra de planitie convertit in montes, ut crebro ferculis protinus procedundo, poſſet intra fines Æſculapiorum prevenire. *Non. Protinus.*

Et partim fera vite, partim lauro & arbuſto, ac multa pino ac myrtetis abundant. *Non. Fera vite poſitum pro agreſti.*

Victoribus proprié ſpem, victis adverſæ fortunæ majorem formidinem objecit. *Non. proprium.*

Popedius

Popedius opinione frustrata. *Non. opinio.*

Quod oppidum tumulo in excelso loco propter mare parvis mœnibus inter duas fluvias intra Vesuvium, collocatum. *Non. Fluvius femin.*

Transgressus fluviam, quæ secundum Herculaneum ad mare pertinebat. *Non. Ibidem.*

Et prope mediam ad finem ripæ pervenerant. *Non. Finis femin.*

Subito mare subhorrescere, cæcosque fluctus in se provoluere leniter cœpit. *Non. Cæcum.*

Dum pristinum vitium apud ignem per sudorem corpore exhauserunt. *Non. Apud.*

Innoxios trementibus artubus repente extrahit, sistitque in labro summo fluminis, cœlo albente. *Non. Labra, margines vel fines.*

Macerata gravia bellica manipulorum. *Non. Manipuli.*

Balistas quatuor talentarias. *Non. Balistæ.*

Proræ actuariæ, trahi grandes, ac faseli primo. *Non. Faselus.*

Navesque triginta biremes ac totidem myoparones. *Non. Myoparones.*

Puppes aceto madefactis centonibus integuntur, quos supra perpetua classi suspensa cilicia obtenduntur. *Non. Centones, &, Cilicia.*

Quibus occisis actuarias ad viginti, naves item complu-

complures onerarias incendunt. *Non. onerarias, & Actuarias.*

Ego illos malos & audaces semper enixim contra fortunas atq; honores huius ordinis, omnia fecisse ac dixisse sentio. *Non. enixim.*

Eos qui hoc malum publicum clandestinis consiliis comparaverunt. *Non. Comparare.*

Qui tamen quibus litibus fœdera maiorum suum dissoluta. *Non. Accusativus singularis pro genitivo plurali.*

Armis, equis, commeatibus nos magis iuvarunt exleges & minus honore dignos putabitis? *Non exleges.*

Tamen Tudertibus Senati consulto & populi jusso dat civitatem. *Non. Iusso,*

Milites, ut lex Calpurnia concesserat, virtutis ergo civitate donati. *Non. ergo.*

Lucium Memmium, socerum Gai Scribonii, Tribunum plebis, quem Marci Livii consiliariũ fuisse callebant, & tunc Curionis oratorem. *Non. Callet significat scit.*

Quoniam neque mea nex, neque intercessio, posse videtur illorum dementem reprimere audaciam. *Non. Nex.*

Cum complures menses barba immissa & intonso capillio, lugubri vestitu, populum vicatim flens una cum liberis circumiret, imperitum suscitat

ſuſcitat vulgum. *Non. mittere, & Vicatim.*

Neque ætatis granditatem, neque ea merita, nec ordinis honeſtatem aut dignitatem ſibi eſſe excuſationi. *Non. Granditatem.*

Iudicium falſe factum. *Cariſ. 2.*

Ciſtaſque quæ erant legum ferendorum gratia paratæ, dejecerunt. *Non. Ciſtæ.*

Idemque perſeveraverunt, uti lex perveniret ad Quæſtorem, ac judices quos vellent inſtituerent, præfeſtinatim & cupide. *Non. præfeſtinati.*

LIB. VI.

Nos una æſtate in Aſia & Græcia geſta literis idcirco continentia mandavimus. ne vellicatim aut ſalutatim ſcribendo, lectorum animos impediremus. *Gell. 12. 15. Non. Salutatim.*

Quam maxume celeratim poterat in inſidiis ſuos diſponit. *Gell. Ibidem, Non. celeratim.*

Marius oſtio Liris evehitur, atque Ænutiam ſuos continuatur. *Non. Continuare.*

Romanos inferendæ pernici cauſa veniſſe. *Gell. 9. 95. Non. pernici.*

LIB. VIII.

Cælum caligine ſtat. *Non. Stat.*

LIB. XII.

Procul ſibilus ſignificare conſuli cœpit. *Priſc. 6.*

LIB. XIV.

Multi populi, plurimæ conciones Dictaturam omnibus animis & ſtudiis ſuffragaverunt. *Non. Refragabunt.*

INCERTA.

Urbe condita juxtim Numicium flumen obtruncatur. *Non. Iuxtim pro iuxta.*

Tanto plures paſſim diſpalantur. *Non. Diſpalare.*

Hoſtes loca ſuperiora potiti. *Non. Potitus loca.*

Simul & Senati conſultis clariſſumis amplificati. *Non. Senatus.*

Vitam cum dolore & inſigni cruciatu carnificatus amiſit. *Priſcian. 8.*

Sic in eam paludem multi piſcium ſaliendorum cauſſa navibus ſemionuſtis commeant. *Idem 10.*

Curſim. Properatim. *Gell. 12. 15.*

Solum Antenorem prodidiſſe Ilium. *Servius Æneid. 1.*

A Latino agrum conceſſum Troianis. *Idē 11.*

Cum Sulla in agro Nolano immolaret ante Prætorium, ab infima ara ſubito anguis emergeret, cum quidam C. Poſtumius aruſpex oraret illum, ut in expeditionem exercitum educeret. id cùm Sulla feciſset, tum ante oppidum Nolam floren-

florentiſſima Samnitum caſtra cepit. *Cicero de divinatione 1.*

Cæciliæ Q. filiæ ſomnio modò Marſico bello templum eſt a Senatu Iunoni Soſpitæ reſtitutũ. Quod quidem ſomnium mirifice ad verbum cũ re conveniſse. *Ibidem.*

Somniis credi non oportere. *Ibidem.*

Initio belli Marſici, & Deorum ſimulacra ſudaviſse,& diſceſſiſse cælum, & ex occulto auditas eſse voces quæ pericula belli nuntiarent,& Lannuvii clypeos, quod aruſpicib⁹ triſtiſſimum viſum eſset, a muribus eſse deroſos. *Ibidem.*

Proelio quo ad Ianiculum adverſus Cinnam pugnatum eſt, Pompeianus miles fratrem ſuum, dein cognito facinore, ſeipſum interfecit. *Tacitus Hiſtoriar. 3. 3.*

Aræ, id eſt, ſaxa, inter Africam, Siciliam & Sardiniam,& Italiam,a Siſenna Propitiæ vocantur. *Servius Æneid. 1.*

L. CORNELI SISENNÆ MILESIARVM LIB. I.

LIB. II.

Non dignus in quem debeam Satyram calente vi adingerere. *Idem.*

LIB. XIII.

Niſi cominus excidiſset, Quanti dantur, Tanti, inquit, Olympias. ſimul hæc dicens ſuavium dedit, ut ſcilicet ſubſonaret quanti pretii. *Cariſius 2.*

Proin dato aliquid quod domi habebis, inquit, quod tibi non magno ſtabit. *Ibidem.*

Confeſtim ſecuta eſt. *Ibidem.*

Eamus ad ipſum, atq; ipſe commodo de parte ſuperiore deſcendebat. *Ibidem.*

Obviam venit. *Ibidem.*

Te iſtuc heſterno quoque hæſiſse oportuerat Ariſtæc. *Ibidem.*

Quid nunc os tuum ſcalpis? quid tergiverſaris, nec bene naviter is? *Ibidem.*

Nocte venimus. *Ibidem.*

Ut eum penitus utero ſuo recepit. *Ibidem.*

COMMENTARIVS IN PLAVTVM.

IN AMPHITRVONEM.

Examuſſim pro examinato. Amuſſis enim eſt tabula rubricata, quæ dimittitur examinandi operis gratia, an rectum opus ſurgat. *Ibidem.*

Quæcunque nomina E litera ablativo ſingulari

lari terminantur, i litera finita adverbia fiunt, ut mani, luci.

Tractim pro lente. Tuatim, ut nostratim. *Ibidē.*

His quatuor generibus quintum accedit. *Rufinus de metris.*

De genere versuum qui non sunt unjusmodi. *Ibidem.*

IN AVLVLARIAM.

Hæc scæna anapæstico metro est, sed concisa sunt, ut non intelligas, *Ibidem.*

IN CAPTIVOS.

Hic ornatu, s litram metri caussa omisit. *Ibidē.*

IN POENVLVM.

Halonium Pœni dicunt Deum, & producenda syllaba metri gratia exigit jambum. *Ibidem.*

IN RVDENTEM.

Fuvit extente prima syllaba metri causa. *Ibidē.*

Habiliore metro usus est, ut solet in mulierum oratione. *Ibidem.*

Latronem producit metri caussa. *Ibidem.*

INCERTA SISENNÆ

Assentio. *Varro De L. Lat. 7. Quintil. 1.*

Mediterrea. *Festus. Mediterrea pro mediterranea.*

Patres familias. *Carisius 10. Varro. 7.*

ACCI HISTORIA.

Cicero de Leg. 1.

C. SALLVSTI CRISPI HISTORIARVM LIBRI.

Sallustii Historiarum fragmenta, quia sunt in manibus, hîc omisimus.

M. TERENTI VARRONIS ANNALIVM LIB. I.

LIB. II.

LIB. III.

Nummum argenteum conflatum primum a Servio Tullio dicunt. is quatuor scriptulis ma-major fuit quàm nunc est. *Caris. 1.*

Q. HORTENSI ORTALI ANNALES.

Fannium qui scripsit historiam, generum esse Lelii. *Ccero ad Atticum 12.*

De virtutibus Minatii Magii. *Velleius 2.*

ORATIO PRO C. RABIRIO.

Cicatircum mearum. *Caris. 1.*

ORATIO PRO C. VERRE

Quintil. 10.

POEMATA. *Gell. 19. 9.*

INCERTA.

Abuſis jam ab omnibus locis. *Priſc. 8.*

Cervicem. *Quint. 8.*

T. POMPONI ATTICI ANNALES.

Quibus Coſs. Carneades & ea legatio Romam venerit. *Cicero ad Atticum 12.*

Duos Tribunos plebis primum creatos eſse. *Pedianus in Cornelianam.*

Antiochi regis filio obſidi domum publicè ædificatam, quæ poſtea dicitur Lucillii poetæ fuiſse. *Idem in Piſonianam.*

Romam conditam Olympiadis ſextæ anno tertio. *Solinus Polyhiſtore.*

DE ROMANIS FAMILIIS LIBRI. *Nepos in vita.*

DE CONSVLATV CICERONIS LIBER GRÆCVS.

Ibidem.

CORNELI NEPOTIS CHRONICORVM

LIB. I.

Homerum vixisse ante Romam conditam annis circiter centum & sexaginta. *Gell. 17. 21.*

Archilochum Tullo Hostilio Romę regnante jam tum fuisse poematis clarum. *Ibidem.*

M. Manlius damnatus capitis verberando necatus est. *Ibidem.*

EXEMPLORVM

LIB. I.

LIB. II.

A virgine Vestale. *Caris. 1.*

LIB. III.

LIB. IV.

LIB. V.

Multis in Senatu placuisse, ut ii qui redire nollent, datis custodibus ad Hannibalem deducerentur, &c. *Gell. 7. 18.*

DE VIRIS ILLVSTRIBVS

LIB. II.

Subinde. *Carisius 2.*

LIB. XV.

Partum. *Idem* 1.

LIB. XVI.

A fratre patruele. *Ibidem.*

INCERTA.

Gręcam hiſtoriam Albini cum legiſſet M. Cato, Næ tu, inquit, Aule, nimium nugator es, cum maluiſti culpam deprecari, quàm culpa vacare, &c. *Gellius* 11. 7.

EPISTOLA AD CICERONEM.

Tantum abeſt ut ego magiſtram eſse putem vitæ philoſophiam, beatæque vitæ perfectricem, ut nullis magis exiſtimem opus eſſe magiſtris vivendi, quam pleriſq; qui in ea diſputando verſantur. Video enim magnam partem eorum qui in ſchola de pudore & continentia præcipiant argutiſſime, eoſdem in omnium libidinum cupiditatibus vivere. *Lactantius* 3. 15.

DE VITA CICERONIS LIB. I.

Ciceronem tres & viginti annos natum primam cauſam judicii publici egiſſe, Sextumque Roſcium parricidii reum defendiſse. *Gellius* 15. 28.

INCERTA.

Ædis Martis eſt circo Flaminio architectata ab Hermodoro Salaminio. *Priſc. 8.*

Me juvene violacea purpura vigebat; cuius libra denariis centum venibat, nec multo poſt rubra Tarentina. Huic ſucceſſit dibapha Tyria, quæ in libras denariis mille non poterat emi. Hac Lentulus Spinter Ædilis Curulis primus in prætexta uſus, improbabatur: qua purpura quis non jam tricliniaria facit? *Plinius 9. 39.*

Eudoxum quendam ſua ætate cùm Lathyrum regem fugeret Arabico ſinu egreſſum Gades uſque pervectum. *Idem 2. 67.*

Q. Metello Celeri, C. Afranii in conſulatu collegæ ſed tum Galliæ proconſuli Indos a rege Suevorum dono datos, qui ex India commercii cauſa navigantes tempeſtatibus eſſent in Germaniam abrepti. *Ibidem.*

Fauces Oceani patere latitudinis, ubi minimum, VII. millia paſs., ubi vero plurimum X. mill. *Idem 3.*

Melpum opulentia præcipuum ab Inſubribus, & Goiis, & Senonibus deletum eſt eo die quo Camillus Veios cepit. *Ibidem 17.*

Iſtro ex adverſo Padi fauces, contrario eorum percuſſu mari interiecto dulceſcente. *Ibidem 18.*

Alpes

Alpes in latitudinem patere C. mill. paſs. *Iidem 19.*

Ab Tingi aliam a colonia Iulia. *Idem 5. 1.*

Inter Pontem & Caſpium mare intereſse CL. mill. *Idem 6. 11.*

Cernem inſulam abeſse ex adverſo maximè Carthaginis a continente paſsus mille. *Ibidem 31.*

Præcipuam autoritatem fuiſse Lupo & aſellis. *Idem 9. 17.*

Turdos paullo ante cœptos ſaginari: ciconias magis placere quam grues. *Idem 10. 23.*

Loton brevem eſse. *Idem 13. 17.*

Vinum expreſsum loto ultra denos dies negat durare, baccaſq; contuſas cum ſiliqua ad cibos doliis condi. *Ibidem.*

Scandula contectam fuiſse Romam uſque ad bellum Pyrrhi, annis quadringentis LXX. *Idē 16. 10.*

Ante Sullæ victoriam duo tantum triclinia Romæ fuiſse argentea. *Idem 33. 11.*

Cleophantum pictorem ſecutum in Italia Demaratum, Tarquinii Priſci Romani regis patrē. *Idem 35. 3.*

Primum Romę parietes cruſta marmoris operuiſse totius domus ſuæ in Cœlio monte Mamurram Formiis natum, equitem Romanum.

Eum

Eum primum totis ædibus nullam nisi e marmore columnam habuisse, omnes solidas e Carystio aut Lunensi. *Idem 36.6.*

Magno fuisse miraculo cum P. Lentulus Spinter amphoras ex onyche, & urceos magnitudine cadorum ostendisset: post quinquennium deinde triginta duorum pedum longitudine columnas vidisse. *Ibidem 7.*

Romam conditam olympiadis VII anno secundo. *Solinus 2.*

Annibal Marcelli reliquias in argenteam conditas urnam, iniecta aurea corona, remisit ad filium. Quum autem inferentes urnam Numidæ quidam delati molirentur eam auferre, repugnantibus illis, vi eripuerunt projeceruntq; ossa. Quo nuntiato ad adstantes Annibal: Quam nihil, inquit, potest fieri invito Deo. Numidas inde supplicio affecit, neque ultra deferendorum ossium vel colligendorum fuit ei cura. *Plutarch. in Marcello.*

Fusum fugatumq; aliquot pugnis a Marcello Annibalis exercitum. *Ibidem.*

Non senio vel morbo Lucullo mentem motam, sed quod veneno esset a liberto Calisthene potionatus. Dedisse Calisthenem illi venenum, ut impensius ab eo diligeretur, quod amatorium existimabat esse; at ita id solvisse & alienasse mentem eius, ut viventis etiam procuraret negotia frater. *Idem in Lucullo.*

Non

Non Crassi, sed Bruti, qui de Lusitanis triumphaverat, Caium Graccum filiam in matrimonio habuisse. *Idem Graccis.*

L. FENESTELLÆ ANNALIVM LIB. I.

LIB. II.

Et quædam exta præsente suis, quædam absente proiecisent. *Nonius præsente nobis.*

LIB. XXII.

Itaque ut magistratum Tribuni inierunt, C. Cato turbulentus adolescens & audax, nec imparatus ad dicendum, initionibus assiduis invidiam & Ptolomæo, qui jam profectus ex urbe erat, & P. Lentulo Consuli paranti iam iter, cōcitare secundo quidem populi rumore cœpit. *Nonius Rumor.*

INCERTA.

Fascem pectoralis reticulus. *Idem, Reticulum mascul.*

EPITOMARVM LIB. II.

Quemadmodum Cæsar a piratis captus sit, utque eos ipse postea ceperit, & decollavetit. *Diomedes I.*

IN.

INCERTA.

Frustratus igitur a spe, deuictus in castra se recepit. *Priscian. 8.*

Apud quem vadatus amicitiæ nodulo tenebatur. *Fulgent. Vadatus, obstrictus.*

Æmiliam virginem xv. Kalend. Ianuar. esse damnatam. *Macrob. 1.10.*

Sequebantur eum diem Saturnalia. *Ibidem.*

Postero autem die, qui fuit XIII Kalend. Ianuariarum, Licinam virginem ut caussam diceret, jussam. *Ibidem.*

Defensus est Catilina a M. Cicerone. *Pedianus. in Catil. & Antonium.*

Rutilium Attilium Nudum appellatum, socerum Pisonis patris. *Idem in Pison.*

Ad XIIII Kal. Februar. Milonem Lanuvium profectum. *Idem in Milon.*

Ciceronem sexto vicesimo ætatis anno pro sex. Roscio dixisse. *Gell. 15. 28.*

Annum vertentem Romæ ab initio XII mensium fuisse. *Censorin. de die natali.*

Romæ pugnasse (elephantos) primum omnium in circo Claudii Pulcri ædilitate curuli, M. Antonio A. Postumio Coss. anno urbis DCLV *Plinius 8. 7.*

Togas rasas Phrygianasque divi Augusti novissimis

vissimis temporibus cœpisse. *Ibidem 48.*

Nomen his (mullis) a colore mulleorum calceamentorum datum. *Idem 9 17.*

Oleam omnino non fuisse in Italia, Hispania, atque Africa Tarquinio Prisco regnante, ab annis populi Romani CLXXXIII. *Idem 15. 1.*

.Calpurnium & Manilium, qui Legatus C. Marii fuerat Iugurthino bello (annulos ferreos habuisse.) *Idem 30. 1.*

Repositoriis argentũ addi sua memoria cœptum. Sed ea testudinea tum in usu venisse. Ante se autem paullo lignea rotunda solida, nec multo maiora quàm mensas fuisse. Se quidem puero quadrata & compacta, aut acere operta, aut citro cœpisse. Mox additum argentum in angulis, lineasque per commissuras. Tympana vero se juvene appellata stateras & lances, quas antiqui magidas appellaverant. *Idem 33. 11.*

TANVSI GEMINI ANNALES.

Coniurasse Cæsarem cum M. Crasso consulari, item P. Sulla & P. Antronio. *Suetonius Iulio cap. 9.*

Catonem decernente victoriæ caussa supplicationem Senatu pro sententia dixisse, Cęsarem barbaris dedendum ad expiandum a violato iure gentium civitatem, & ad piaculum in autorem vertendum. *Plutarchus in Cæsare.*

DOMITI LIB. I.

Non orbes farreos, ſed menſarum vice ſumendi cibi gratia apium, cuius maxima erat ibidem copia, fuiſse ſubſtratum, quod ipſum conſumtis aliis eduliis eos comediſse. Ac poſt ſubinde intellexiſse illas eſse menſas quas illos comeſturas prædictum eſset. *Autor de origine gent. Roman.*

Sorte Apollinis Delphici monitum Æneam ut Italiam peteret, ubi duo maria invenisset, prandiumque cum menſis comeſset, ibi urbem uti conderet. *Ibidem.*

EGNATI LIB. I.

In ea contentione non modo Remum non eſſe occiſum, ſed etiam ulterius a Romulo vixiſse tradit. *Ibidem.*

M. OCTAVI LIB. I.

Cum interim immolata ſue in litore ſacrificium perageret, traditur forte advertiſse Argivam claſsem, in qua Vlyxes erat: cumq; vereretur ne ab hoſte cognitus periculũ ſubiret, itemque rem divinam interrumpere ſummum nefas duceret, caput velamento obduxiſse, atq; ita pleno ritu ſacra perfeciſse. inde poſteris traditum morem ita ſacrificandi. *Ibidem.*

Amulium patruum Rheæ ſacerdotis amore captum, nubilo cælo obſcuroque aere cum primum

mum illucescere cœpisset in usum sacrorum aquam petenti insidiatum, in luco Martis compressisse eam: tum exactis mensibus geminos editos. Quod cùm comperisset, celandi facti gratia per scelus concepti, necari jussit sacerdotem, partum sibi exhiberi: Tumque Numitorem spe futurorum, quod hi, si adolevissent, iniuriarum suarum quandoq; ultores futuri essent alios pro eis subdidisse illosq; suos veros nepotes Faustulo pastorum magistro dedisse nutriendos. *Ibidem.*

HÆc *fere sunt Fragmenta Historicorum veterum, eorum, qui Annales & Historias rerum gestarũ populi Rom. scripserunt. Hos enim solos in numerum Historicorum referendos censuimus; non item illos qui vitas & gestas suas, aut illustrium virorum, literis mandarunt, vel antiquitatum Romanarum Commentarios fecerũt, ut Sullam, Oppium, Hyginum, Tuditanum, & alios quorum relliquias dispersas collegit Riccobonus: post quem vir doctrina & dignitate clarißimus Antonius Augustinus Fragmenta Historicorum publicavit, additis aliquot insigniorum locorum castigationibus. Sed, ut ille nimium multos in censum Historicorum retulit; ita hic paucos, & vetustißimos duntaxat dedit. Nos Fragmenta omnium quos res gestas populi Rom. scripsisse invenimus, quanta fieri potuit industria in unum collecta, exhibuimus, præter Varronis & Sallustii, quæ cum ipsorum superstitibus libris iampridem dedimus; ubi aptius legi arbitramur. Quid porro hac editione præstiterimus, lectorum esto iudicium.*

VARIÆ LECTIONES, e libris, & doctorum virorum coniectutis.

PICTOR. *Sale sordidum tusum est.* Vetus codex fustum est; Fulvius, si pisum est, Iunius, ustum est.

FANNIUS. *Vbi villam.* Alii, ubi ad villam.

CATO II. *Commeatum ponere.* V C. commeatu monere; alii, commeatum onerare.

VII. *Mulleos allucinatos.* A. Augustinus, alutacinatos, vel, lunatos. Scaliger, alii uncinatos.

Ars inhæret. Idem arsinea, rete.

Lineas pallas. A. Augustinus, pelles.

In principiis sanguinem. Alii, in principes, sanguinem, id est in principales milites.

PISO. *Roma concedat.* Gellii libri, Romam contendat. corrupte, & contra fidem historiæ.

Annii filius. V.C. Ancei filius: Popma, Cn. filius, ex Cicerone ad Atticum VI, & Livio IX: etsi apud Plinium quoque est Annii filius.

COELIUS. I. *Inermi in latebras.* V. C. inermis, id est inermes.

Ex victoria inerti. V. C. incerti, Fulvius, victoriæ certi, minus recte. Iners victoria est incruenta, sine magna conflictatione parta, & ut ait Ennius, sine sanguine & sudore.

II. *Cena sit cocta.* Macrobius, cenam coctam.

VII. *Vobis studeat æmulari.* V. C. nobis. Hoc dicit:

dicit: Etiamſi homines plebeii principum reip. virtutes ſtudeant æmulari, & res nō minus pręclaras gerant quàm illi, tamen ipſorum facta eadem non æque grata & glorioſa erunt. Quod Cato in Originibus confirmat exemplo Leonidæ ducis Lacedæmonii, & Cæditii Trib. militum.

ASELLIO. V. *Tum in eo tempore.* Fulvius, tum habebat.

XIII. *Spectari oportere, non dicta.* Alii, ſpectari oportere, dicta non.

Molis Athenienſium. H. Stephanus, Moleatenſium.

MACER. *C. Flavius.* Popma, Cn. Flavius, ut in Piſone, Cicerone, Valerio Maximo.

Quorum in corpore. Fulvius, quoius in corpore ita crebra ſunt vulnera, uti novæ cicratici locus non ſit.

HEMINA. *Scottino ſcribit.* Fulvius & Popma ſcotinos, id eſt, obſcuros.

Tum Marcus præco. Lipſius, Martius Prætor, P. Merula ad Ennii Annal. III, Manius procos. ſive proconſul, Popma, Marcus Prætor.

QUADRIGARIUS I. *Cominius quà eſcenderat.* A. Auguſtin. aſcenderat; ſed alterum antiquius. De Pontio Cominio idem refert Livius v.

Quieſcerent pugnæ. Alii quieſcerent, pugnę facta pauſa eſt. extemplo ſilentio.

Linguam exſertare. Lipſius, lingua exerrare.

Civitati accedere. H. Stephanus, accidere.

Gladio Hiſpanico. v. c. Spanico: quomodo librarii e vulgato idiotiſmo ſcribebant ſpani pro hiſpani, & ſpanico pro hiſpanico.

Et congreſſio. v c. Eam congreſſionem in ipſo ponte utroque exercitu inſpectante factum eſt. Lud. Carrio Antiquar. lect. 11.

Cautabundus. H. Stephanus Contabundus, vel, Cantabundus, ex more Gallorum, de quo præter hiſtoricos, Attius in Æneadis.

Gallei voce canora, fremitu, peragrant minitabiliter.

Et hic mimus. v.c. minus. Riccobonus & Auguſt. motus. utrumqumque perperam. Ait bonos & honeſtos viros aut cito mori, aut in laboribus miſerrimam vitam exigere: contra mimos & ludiones in otiis facillime & diutiſſimè vivere: quod deorum iniquitati tribuit; ignorans arcana providentiæ Dei.

II. *Ignaviter potando.* v.c. putando: Fulvius & Popma pugnando: ſed proxima fragmenta indicant potando rectum eſſe.

Perverſum eſſe alii. Priſcianus Perverſum eſſe eis alii. male. ſumſit enim a Macro lib. 11, ubi eis omiſſum.

IV. *Literis addiualis.* Popma, lituris adipatis.

Pluvia imbri. Fulvius Pluviæ: ſed pluvia imber pro imbrica, ut Troia gaza & ſimilia.

V. *Vbi Dacium.* A. Auguſtin. Decium. Dacius gentile, ex Dacia.

SISENNA.

SISENNA. I. *In altum remulcat*. Nonii libri remulcare trahit, A. August. remulco retrahit.

III. *Suevi lanceis*. v. c. Sani pro Spani, id est, Hispani, ut in Quadrigario.

Prolectos prosequuntur. Fulvius protelatos, Popma proiectos.

Et inde equum concitatum. Alii, incitatum.

IV. *Supernæ gentes*. v. c. supernè agentes, vel, superna; quod melius est, ut opponat superna & humana.

Proprietas mentis. v. c. menis, alii metus.

Corpore exhauserunt. Fulvius corpora. non male.

Victis propriè. Idem, propriæ, Popma propriā, ex Nonio.

Quem Marci Livii. v. c. quem Marcili v II. M. Livius Drusus notus ex historiis.

Quam maxime celeratim. Gellius celatim.

AVCTARIVM AD SUPERIORA FRAGMENTA.

V. CL. AVSONIO POPMÆ S. D, IOH. ISACIUS PONTANUS.

RAGMENTA historicorum veterum Latinorum à te, Clarißime Popma, cum studio collecta, ad me nuper, ut Typographo nostro excudenda darem, transmisit Commelinus. Quæ dum propius, ut fit, inspicio, repperi non modò post aliorum observationes additos auctores, sed & eos quoque, qui iam ante fuerunt à Riccobono & Antonio Augustino clarißimis viris editi, multis ac novis acceßionibus locupletatos. Non itaque potui quin faverem huic tuæ, quæ pro publicis rei literariæ commodis tam accurate desudat, industriæ summæque diligentiæ. sed & eum quoque favorē sensumque meum ut testatiorem facerem, istud præterea, post illorum tuamq; messem, spicilegium, veluti plausum adiiciendum putavi.

Et quidem primo loco ASINIUS POLLIO *esto; cuius apud Suetonium cap. 30. in Iulio Cæsare hoc fragmentum est:* Quod probabilius facit Asinius Pollio, Pharsalica acie cæsos profligatosque adversarios prospicientem, hæc eum ad verbum dixisse referens : Hoc voluerunt : tantis rebus

geſtis C. Cæſar condemnatus eſſem, niſi ab exercitu auxilium petiiſſem. *& iterum Cap. 56:* Pollio Aſinius, parum diligenter (*Commentarios Cæſaris*) parumque integrâ veritate compoſitos putat: cum Cæſar pleraque & quæ per alios erant geſta temere crediderit: & quæ per ſe, vel conſulto vel etiam memoriâ lapſus, perperam ediderit: exiſtimatque reſcripturum & correcturum fuiſse. *Et Strabo lib. 4. Geograph.* Aſinius Rheno longitudinem aſſignat ſtadiorum ıↄↄ. cıↄ. Idem duo ei tribuit oſtia, reprehendens eos, qui plura.

Deinde C. DRUSUS, *cuius apud Suetonium quoque iſta ſunt verba in Auguſto Cap. 94:* Infans adhuc, ut ſcriptum apud C. Druſum exſtat, repoſitus in cunas à nutricula, loco plano, poſtera luce non comparuit: & diu quęſitus tandem in altiſsimâ turri repertus eſt, iacens contra ſolis exortum.

Eſt & CN. LENTULUS GÆTULICUS, *qui, eodem Suetonio teſte, cap. 8.* Caligulam Tiburi genitum ſcribit.

Habet idem etiam hoc egregium COR. NEPOTIS *fragmentum in Auguſto cap. 77:* Non amplius ter bibere eum ſolitum ſuper cænam in caſtris apud Mutinam Cor. Nepos tradit. *Quod ceteris à te ſuperius diligenter annotatis addendum: Sicuti & illud* Q. TUBERONIS *ex Cap. 83. in Iulio:* Q. Tubero tradit, hæredem ab eo ſcribi ſolitum ex conſulatu ipſius primo, uſque ad initium civilis

belli Cn. Pompeium : idque militibus pro concione recitatum.

Idem Suetonius, reliquiſſe ſcriptum de rebus Augusti IULIUM MARATHUM *refert:* Iulius Marathus libertus in memoriam Auguſti quinque pedum & dodrantis fuiſse ſtaturam eius tradit. *Hoc reperias cap. 79: & iterum cap. 94.* Auctor eſt Iulius Marathus ante paucos quam naſceretur menſes, prodigium Romæ factum publice, quo denunciabatur regem popul. Rom. Naturam parturire : Senatum exterritum cenſuiſse ne quis illo anno genitus educaretur: eos qui gravidas uxores haberent, quo ad ſe quiſque ſpem traheret, curaſſe ne ſenatuſconſultum ad ærariũ referretur.

Et cap. 27. in Augusto IUNII SATURNINI, *qui hiſtoricon aliquid de eodem Auguſto ſcripſerit, iſta habentur*: Iunius Saturninus hoc amplius tradit, cum peracta C. Toranii tutoris ſui proſcripſione, M. Lepidus in Senatu excuſaſſet præterita, & ſpem clementiæ in poſterum feciſset; quoniã ſatis pænarum exercitum eſset, hunc è diverſo profeſsum, ità ſe modum proſcribendi ſtatuiſse, ut omnia ſibi reliquerit libera : in cuius tamen pertinaciæ pænitentiam, poſtea T. Iunium Philopæmenem, quod patronum ſuum proſcriptum celaſſe olim diceretur, equeſtri dignitate decoravit.

Meminit etiam Suetonius cuiuſdam M. ACTORII NASONIS, *qui res Iulii Cæſaris momoriæ tradiderit,*

tradiderit, ut apparet ex cap. 9. & cap. 52. in Iulio.

Fuerit etiam historicon quid, EULOGII *ille libellus, cuius idem Suetonius cap. 1. in Vitellio his verbis mentionem iniicit*: Exſtat Q. Eulogii ad Q. Vitellium divi Auguſti quæſtorem libellus, quo continetur, Vitellios Fauno, Aboriginum rege, & Vitellia, quæ multis locis pro numine coleretur ortos, toto Latio imperaſſe.

Nec aliud exiſtimaverim quod T. AMPIUS *reliquit, cuius hæc habet cap. 77. in Iulio*: Nec minoris impotentiæ voces propalam edebat, ut T. Ampius ſcribit: Nihil eſſe rempub. appellationem modò, ſine corpore & ſpecie. Sullam neſciſse literas, qui dictaturam depoſuerit. Debere homines conſideratius jam loqui ſecum, ac pro legibus habere quæ dicat.

VAL. MESSALÆ *etiam in hoc cenſu locus debetur. Cuius in Auguſto Suetonii cap. 74. hæc veluti ex naufragio tabella eſt*: Valerius Meſsala tradit, neminem unquam libertinorum adhibitum ab eo cænæ, excepto Menâ, ſed aſserto in ingenuitem, poſt proditam Sex. Pompei claſsem.

CASSIVS SEVERVS nec minus alii prodiderunt, eundem & ſutorem veteramentarium: cuius filius ſectionibus & cognituris uberius cõpendium nactus, ex muliere vulgari, Antiochi cuiuſdam furnariam exercentis filiâ, equitem Rom. genuerit. *Suetonius in Vitello Cap. 2. 9.*

Occurrit præterea PESTANVS VIBONENSIS: *Cuius hoc fragmentum*: pedibus equos tranſ-

 miſimus;

misimus, *quod citat Macrobius ad illud Virgilii*, Transmittit cursu campos, *Cap. 4. lib. 6. Saturnal. indicio sit historicum fuisse. Vt omittam huc quoque spectare Annales metricos, præter Ennii (cuius fragmenta seorsim sunt edita) etiam* HOSTI & FURI. *Quorum utriusque fragmenta sunt apud Macrobium:*

Et de illo quidem ita loquitur citans eius verba cap. 3. lib. 6. Saturnal. Hunc secutus HOSTIUS poeta in libro secundo belli Histrici ait: Non si mihi linguę Centum atq; ora sient totidem, vocesque liquatæ.

FURII *ex primo Annali hoc adducit eodem libro Satur. cap. 1.* Interea Oceani linquens aurora cubile. *Ex sexto*: Quod genus hoc hominum Saturno Sancte create. *Ex decimo*: Rumoresque ferunt varios, & multa requirunt. *Ex undecimo*: Nomine quemque ciet. dictorum tempus adesse Commemorat.

Fuerunt & PESCENNII FESTI *historiarum per saturam inscripti libri, testante Lactantio lib. 1. c. 21 divinar. institutionum. cuius verba citata eidem Lactantio hæc sunt.* Carthaginenses Saturno humanas hostias soliti immolare: & cum victi essent ab Agathocle rege Seculorum, iratum sibi deum putarunt: itaque ut diligentius piaculum solverent, ducentos nobilium filios immolarunt.

Postremo, ut claudam, AUGUSTUS *Cæsar de se ipse historiolam ediderit, quemadmodum & Ephemeridem rerum suarum* Iulius Cæsar, *&* Adrianus Imp. qui, *ut tradit Spartianus,* tam cupidus famæ fuit,

fuit, ut libros vitæ ſuæ à ſe ſcriptos, libertis ſuis literatis dederit, iubens ut eos nominibus ſuis publicarent.

AUGUSTEÆ *hiſtoriæ fragmentum eſt apud Suetonium cap. 2.* Ipſe Auguſtus nihil amplius quam equeſtri familia ortum ſe ſcribit, vetere & locuplete, & in qua primus ſenator pater ſuus fuerit. *Item cap. 42.* Impetum ſe cepiſſe ſcribit frumentationes publicas in perpetuum abolendi, quod earum fiducia cultura agrorum ceſſaret: neque tamen perſeveraſſe, quia certum haberet, poſſe per ambitionem quandoque reſtitui. *Et denique cap. 74:* Ipſe ſcribit invitaſſe ſe quendam, in cuius villa maneret, qui ſpeculator ſuus olim fuiſset.

Capite autem 85. ait eum (Auguſtum) Vitam ſuam tredecim libris, Cantabrico tenus bello, nec ultra expoſuiſſe. Quorum librorum duo Fragmenta reperiuntur: alterum ex libro ſecundo, cuius meminit Servius ad 1. Georg. & totum recitat Plinius lib. 2. cap. 25. Natural. hiſt. his verbis: Iis ipſis Ludorum diebus, ſidus crinitum per ſeptem dies in regione cæli, quæ ſub ſeptentrionibus eſt, conſpectum. Id oriebatur circa undecimam horam diei, clarumq; & omnibus terris conſpicuum fuit. eo ſidere ſignificari vulgus credidit, Cęſaris animam inter Deorum immortalium numina receptam: quo nomine id inſigne ſimulacro capitis eius, quod mox in foro conſecravimus, adiectum eſt. *Hactenus verba Cæſaris ex Plinio: qui quidem eo loci haud diſerte*

diserte locum aut librum secundum Vitæ Augusti citat, sed facit id, quem dixi, Servius qui ex Bæbio Macro *hunc in modum de eodem loquitur* : Circa horam octavam stella amplissima, quasi lemniscata corona, orta est; quam quidam ad illustrandam gloriam Cęsaris juvenis pertinere existimabant. Ipse animam patris sui esse voluit: eique in Capitolio statuam, super caput auream stellam habentem, posuit; inscriptum in basi fuerat, ΚΑΙΣΑΡΙ ΗΜΙΘΕΩ. Sed Vulcanus aruspex in concione dixit cometen esse, qui significaret exitum noni seculi & ingressum decimi. Sed quòd invitis Diis secreta rerum pronunciaret, statim se esse moriturum. Et nondum finita oratione, in ipsa concione concidit. Hoc etiam Augustus in Libro II. memoriæ Vitę suę complexus est. *Hactenus* Bæbius *apud Servium. Alterum est libri decimi, quod reperias L. i. D. de cadaveribus damnatorum, ex Vlpiani libro undecimo de Offic. Procuratoris* : Corpora eorum, qui capite damnantur, cognatis ipsorum neganda nō sunt. Et id se observasse etiam D. Augustus *libro 10. de vita sua* scribit.

Sed hoc præcipue, Popma clarißime, ad illam, de qua indicatum superius voluisti, classem alteram, eorum inquam, qui vitas & res gestas suas aut illustrium virorū literis mandarunt, referas licet. Vale. Hardervici Gel. XXVII. *Iul.* CIↃ. IↃ. CXX.

Oppium &, qui sequitur, utrumq; habet inter Fragmenta à se collecta & aucta Antonius Riccobonus. Cuius editio

editio prodiit Basileæ ex officina Petri Pernæ sub annũ CIↃ IↃ.LXXXX. *Habet idẽ* Attei *quoq;* Capitonis, Tuditani, Sullæ, Sãmonici *&* Nigidii *quædã, sed eiusmodi quæ antiquitatum potius ac rerum variarũ fuerint collectanea, quam historica; ideoq; & alio referenda.*

C. OPPIVS
de vitâ & rebus Africani.

Mater Africani diu sterilis existimata est. P. quoq; Scipio, cum quo nupta erat, liberos desperavit. Postea in cubiculo, atq; in lecto mulieris, cum absente marito cubans sola obdormisset, visus repente juxta eam cubare ingens anguis; isq; iis, qui viderãt territis & clamantibus elapsus inveniri non potuit. idipsum P. Scipio ad aruspices retulit. ii sacrificjo facto responderunt fore, ut liberi gignerentur. Neq; mulier diebus, posteaquam ille anguis in lecto visus est, multis concepit: Concepti fœtus signa atque sensum patitur, exinde mense decimo peperit. natusque est hic P. Scipio Arricanus, qui Annibalem & Carthaginenses in Africa bello Pnnico secundo vicit. *Gellius lib.* 7. *Cap* 1. *qui &* Iulio Higino *tribuit, quemadmodum etiam hoc, quod seqnitur.*

Iidem literis mandarunt, Scipionem Africanum solitavisse noctis extremo, priusquam dilucularet, in capitolium ventitare, ac jubere aperiri cellam jovis, atque ibi solum diu demorari: quasi consultantem de re publica cum Iove: Æditui-

que

que eius templi sæpe esse demiratos, quod solum id temporis in Capitolium ingredientem canes semper in alios sævientes, neque latrarent eum neque incurrerent.

DE VITA C. MARII.

C. Marium, qui septies consul fuit, stantem sibi extrahi passum varices, unum hominem Oppius auctor est. *Plinius Lib. 2. Cap. 45.*

IN VITA CASSII.

Vulgu. *Carisius lib. 1.*

MASSVRIVS SABINVS
Libro 1 Memorabilium.

Ea mulier ex duodecim filiis maribus unum morte amisit. in illius locum Romulus Accæ Larentiæ sese filium dedit: seque & ceteros eius filios fratres Arvales appellavit. ex eo tempore collegium mansit fratrum Arvalium numero duodecim: cuius sacerdotii insigne est spicea corona & albæ infulæ. *Gellius lib. 6. cap. 7.*

LIB. II.

M. Octavius Herennius prima adolescentia tibicen, postquam artis distisus est suæ, instituit marcaturam. & bene re gesta, decimam Herculi profanavit. postea cum navigans hoc idem ageret, à prædonibus circumventus fortissime pugnavit & victor recessit. Hunc in somniis Her-

cules

cules docuit sua opera servatum. Cui Octavius impetrato à magistratibus loco ędem servavit & signum VICTOREM QUE literis incisis appellavit. *Macrob. lib. 3. cap, 6.*

LIB. VII.

Censores P. Scipio Nasica & M. Pompilius, cum equitum censum agerent, equum nimis strigosum& male habitum, sed equitē eius uberrimum & habitissimum viderunt, & cur, inquiunt, ita est, ut tu sis, quam equus curatior? quoniam, inquit, ego me curo, equum Statius meus. Visum est parum reuerens esse responsum: relatusque in ærarios ut mos est. *Gellius lib. 5. cap. 20. & Nonius, Strigosus.*

LIB. XI.

Civica corona tum dari solebat, cum is, qui civem superat, eodem etiam tempore hostem occiderat, neque locum in ea pugna reliquerat. Aliter ius civicę coronę nō concedebatur. Tiberius tamen Cæsar consultus, an civicam coronam capere posset, qui civem in prælio servasset & hostes ibidem duos interfecisset, sed locū, in quo pugnabat, non retinuisset, eoq; loco hostes potiti essent, rescripsit, eum civica dignum videri quod appareret è tam iniquo loco civem ab eo servatum, ut etiam a fortiter pugnantibus retineri nō quiverit. *Gell. lib. 5. cap. 6.*

Pedibus ingrediebantur ovantes, sequentibus eos non militibus, sed universo senatu. *Ibidem.*

FASTO-

FASTORVM LIBRO II.

Vinaliorum dies Iovi ſacer eſt, non ut quidam putant Veneri.

Liberalium dies à pontificibus Agonium Martiale appellatur.

Eam noctem deincepſq; inſequentẽ diem qui eſt Lucarium. *Macrob. lib. 1. cap. 4.*

IVLIVS HIGINVS LIBRO VI DE VITA ET REBVS *illuſtrium virorum.*

Legati à Samnitibus ad C. Fabricium imperatorem populi Romani venerunt; & memoratis multis magniſque rebus quæ bene, ac benevole poſt redditam pacem Samnitibus feciſſet, obtulerunt dono grandem pecuniam oraruntque, uti acciperet uteretur que, atque id facere Samnites dixerunt, quod viderent multa ad ſplendorem domus atque victus defieri, neque pro magnitudine dignitateq; lautũ paratumq; eſſe. Tum Fabricius planas manus ab auribus ad oculos & infra deinceps ad nares & ad os & ad gulam, atque inde porro ad ventrem imum deduxit, & legatis ità reſpondit: Dum illis omnibus membris, quæ attigiſſet, obſiſtere atq; imperare poſſet, nunquã quidquam defuturum: propterea pecuniam, qua nihil ſibi eſſet uſus, ab iis quibus eam ſciret uſui eſſe, non accipere. *Gell. lib. 1. cap. 14.*

AVSONI

AVSONII POPMÆ PARALIPOMENA;

ADDENDA FRAGMENTIS.

PICTORIS, *Pag.8.post lin.20. Amata inedia se interemit.* *Seruius in* XII.

COELII, *Pag.51.post lin.18.Troianum Capyn condidisse Capuam, eumq; AEneæ fuisse sobrinum.* *Idem in* X.

TVBERONIS, *Pag.51.post lin. 26. Equus Troianus machinamentum bellicum fuit quod equus appellatur, vt aries & testudo quibus muri vel discuti vel subrui solent. Idem in* II.

RVTILII, *Pag. 55.post lin. 8. Scipionem hoc anno* (DLXXI.) *mortuum.* *Liuius* XL.

CASSII. *Pag.67.post lin.17. Ab Euandro Faunũ Deum appellatum, ideoq; ædes sacras faunas primò appellatas, postea fana dicta: & ex eo qui futura præcinerent fanaticos dici. Seruius in* 1.*Georg.*

QVADRIGARII, *pag.78. post lin.15. Fœdere pax Caudina facta est.* *Liuius* LX.

ANTIATIS, *pag.83. post lin.27. Prædam Etruscam, Ligurumq; montanorum captiuos Carthaginem portantes, captas tradit.* *Idem* XXXVIII.

Pag.84.post lin. 6. Ipsum Syphacem in castra Romana ad colloquium venisse. *Ibidem.*

Pag.86.post lin.20. Annibalem hoc anno (DLXXI) *decessisse: legatis ad eam rẽ ad Perusiam missis præter* T. *Quintium Flamininum, cuius in ea re celebre est nomen,* L. *Scipione Africano, &* P. *Scipione Nasica Coss.* *Ibidem.*

Numæ libros Pythagoricos fuisse. *Idem* L.

Attalum regis Eumenis fratrem legatum venisse Romam

his Coss. ad deferenda de Perseo crimina, indicandosq; apparatus belli. Idem LII.

Nec classe adiutum ab eo (Eumene) Prætorem esse, cùm sæpe eum literis accersisset, &c. Idem LIV.

SISENNÆ, *pag. 92. post lin. 12. Multitudinem hostium procul constare viderunt.* Nonius Constat.

CORN. NEPOTIS, *pag. 105. post lin. 2.* DE VITA CATONIS MAIORIS, *ad T. Pomponium Atticum,* LIBER. NEPOS *lib. II. De vita excellent. Imperat.* DE DISCRIMINE LITERATI ET ERVDITI, LIBELLVS.

Literatos quidem vulgo appellari eos, qui aliquid diligenter, & acutè, scienterq; possint aut dicere, aut scribere: cæterùm propriè sic appellandos poëtarum interpretes, qui à Græcis Grammatici nominantur, eosdem Literatores vocitatos. Suetonius de illustr. Grammat.

Pag. 109. post lin. 3. Primus omnium libertinorum scribere historiam orsus, non nisi ab honestissimo quoquo scribi solitam. Suetonius de claris Rhetoribus, de L. Octacilio.

Non amplius ter bibere eum solitum supra cenam in castris apud Mutinam. Idem in Augusto.

ADDENDA SCHOLIIS.

Pag. 145. lin. 17. post in Bruto. *Meminit Suetonius in libello de illustr. Grammaticis Lutatij Daphnidis, liberti Q. Catuli minoris: quem Historias scripsisse incompertum, & Varronem vsum testimonio Grammatici, æqualis ætati suæ, parum verisimile est.*

Pag. 154. post lin. 5. Scriba Pontificius.] *Liuius lib.* XXXI. *(L. Cantilius scriba* Pontificum, *quos nunc minores* Pontifices *appellant, qui cum Floronia stuprum fecerat, à Pontif. Max. eousque virgis in comitio cæsus erat, vt inter verbera exspiraret:) vbi dissentit ab Hemina, qui scribam*

eum

eum duabus Vestalibus stuprum fecisse tradit. Sed hoc factum bello Punico II, & ideo lib. III. collocandum, non IV, in quo descripsit Punicum posterius.

Pag. eadem, post lin. 9. Lapidem fuisse quadratum] Liuius lib. L. non meminit istius lapidis quadrati, sed (duo fasces, inquit, candelis inuoluti septenos habuere libros, non integros modo, sed recentißima specie.) Cur autem inuoluti candelis cæreis, ac non cæra, quæ ipsa omnem humorem ac putredinem arcet, & artißime vincit? An ad indicandam religionem librorum? quia candelæ etiam simulacris deorum & funeribus apponebantur.

Sinuegiæ magalia.] Fortè prior vox Punica, denotans ciuitatem, munitionem, aut regiam, ut Attegia apud Iuuenalem, (Dirue Maurorum attegias,) & Magalia & Mapalia, &c.

Tum primum turpe.] Infames habebantur omnes, qui desperatione in afflictis rebus sibi mortem consciscebant, in primis tamen suspendiosi, de quibus in Pontificalibus libris cautum erat, vt insepulti abiicerentur, &, ne iusta ipsis fierent, sed suspensis oscillis, velut per imitationem mortis, parentaretur, ut tradunt Varro, Plutarchus, & Seruius ad illud Virgilii XII, (Et nodum informis leti trabe nectit ab altâ.) Sed viri militares, duces ac imperatores bello victi, ne ad ludibrium morerentur victorum, adferebant sibi manus, idq; cum laude fortitudinis & magnanimitatis. Nimirum carebant agnitione veri Dei, quâ illuminati, nullis periculis, calamitatibus, aut ignominiis ad spontaneam mortem adiguntur, certißimam spem habentes se post ærumnas huius miserrimæ vitæ aliquando tandem migraturos in illud cæleste domicilium, vbi quies, pax, & vita sempiterna manent.

Pag. 156. post lin. 15. *Dum hi conciderentur.*] *Vulgati codices Gellij hæc tribuunt Annali* CL. *cùm sint ex* III, *in quo descripsit finem belli cum Pyrrho, & initium Punici primi. Q. Fabio Maximo, L. Mamilio Vitulo Coss. Eo bello celebratur factum Cæditii siue Valerii Trib. militum, cuius hæc verba sunt, quæ Gellius paullò fusius refert.*

Pag. 158. lin. 3. *Flacco ospicatur.*] Lego, (*A Flacco ospicatur,*) *scilicet commemorationem bellorum cum Celtiberis. Q. Fuluius Flaccus* &c.

Pag. ead. post lin. 15. *Si pro tua bonitate.*] Hoc dedi Annali XIIX, *secutus vetustum codicem Fuluij. Vulgati dant* XII. *Fortassis est initium epistolæ Senatus ad imperatorem Romanum, vt Metellum Macedonicum: quod sane diuersum est ab eo quo communiter vsi* (*Si vales, benè est,*) *vel,* (*Si tu, exercitusq; valetis, benè est.*)

Faciem pro statura.] *Hoc dixit lib. 1. in pugna Manlij: nec tamen ausim apud Gellium reponere* (*in primo*) *vbi libri habent* (*in vndecimo, vel, vndeuicesimo*) *potuit enim idem diuersis locis dixisse.*

OMISSA, Obseruationibus Ioh. Isacij Pontani adijcienda.

In Auctario, pag. 122. lin. 11. Idem lib. 6. Saturnal. cap. 5. *Dia Minerva, simul autem invictus Apollo Arcitenens, Latonius.*

In Auctario, p. 126. l. 7. *unum hominem Oppius auctor est.* Legerim *durum hominem O. a. e.* ut velit innuere C. Marium duri pectoris virum, nec minus doloris quam laboris fuisse patientissimum.

In Mantissâ p. 189. In Hostij loco, qui mihi per incuriam omissus pag. 122. l. 11. *Dia Minerva, simul autem invictus Apollo* &c. apud Macrobium lib. 6. cap. 5. *fave*, aut simile fortasse verbum desiderari videtur: ut fuerit scilicet,

Dia Minerva fave, simul autem invictus Apollo
Arcitenens &c.

AVSONII

AVSONII POPMÆ SCHOLIA,

IN FRAGMENTA HISTORICORVM.

N. FABI PICTORIS.

ABIVS Pictor scripsit Annales Græcos & Latinos: illos de antiquitatibus Italiæ, & initiis urbis Romæ: hos de rebus gestis pop. Rom. Livius scriptorem antiquissimum nominat, æqualem temporibus belli Punici II: Dionysius in eo requirit industriam, Polybius fidem & veritatem. De prænomine variant Cicero & Dionysius; alter Quintum appellat, alter Numeriū, ut forrasse sit N. Fabius C. F. Pictor, qui in Fastis Prætor anni CDXXCV, & biennio post Consul cum D. Iunio Pera. An verò eiusdem sint libri Rerum gestarum & iuris Pontificii, dubito; & fere adducor ut existimem esse Servii Pictoris, de quo ita Cicero in Bruto; *Ser. Fabius Pictor & iuris, & literarum, & antiquitatis bene peritus.*

Quapropter tum primum. Roma capta & direpta est anno CCCLXIII: Consul de plebe primum est creatus anno CCCLXXVII: intercesserunt ergo inter urbem captam & plebeium con-

ſulatum anni 24, etſi Fabius hic 22. numeret, referens annum captæ urbis in CCCLXV: de quo inter autores controverſia eſt.

Mortuus eſt anno. Nonius hoc recitat ex Varronis Rerum humanarum 12: ſed perperam legit Duodeviceſimo, ut notavi ad Catonis origin. 4. Duo & viceſimo obſervat hic Gellius; utitur Tacitus Hiſtor. 1. *Quarta ac duo & viceſima legiones.* Idem 3. *Sextadecimanos duo & viceſimanoſq; lævum cornu compleſſe.* De claris oratoribus: *Vno & viceſimo Cæſar dolabellam.*

Aquam manibus. Pertinet ad ceremonias ſacrorum, in quibus omnia pura lotaque eſſe iubebantur, unde natum proverbium, Illotis manibus, pedibus accedere vel tractare. Ovidius in Faſtis:

Caſta placent ſuperis pura cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam. Polubrum vas idem quod Trulleum, Græcè χέρνιβον, cuius apud Homerum crebra mentio.

Muries fit ex ſale. Feſtus, *Muries eſt ea quæ fit ex ſale ſordido in pila pinſato, & in ollam fritilem coniecto, ibique operto, gypſatoque, & in furno percocto* Hinc apparet Fabium ſcripſiſſe fritilem, & Nonium aut librarios ſubſtituiſſe fictilem. Eſt autẽ olla fritilis apta ad frigendum torrendumue. ſicut Fritilla puls ex hordeo toſto: Arnobius lib. VII, *Quid fritilla? quid frumen?*

Q. FABI MAXUMI Q. Fabius Maxumus inter antiquiſſimos hiſtoricos recenſetur a Dionyſio,

nysio, ut dubitem an sit ille Q. Fabius Maxumus Servilianus, qui Consul fuit cum L. Metello Calvo anno DCXI, Censor sexto postea anno cum Q. Fulvio Nobiliore.

Agrum macerrumum. Designat agrum Laurentem octo millibus a Mari remotum, in quem Æneas primum venit ut refert Cato in originibus. Virgilius Æneid. 1.

Lavinaque venit littora.

L. CINCI ALIMENTI. L. Cincius Alimentus fuit coniunctus ætate Pictori, &, sicut ille, Græco sermone Annales suos scripsit, teste Dionysio a quo dicitur vir ordinis Senatorii. Bello Punico 2 miles interfuit, captivus Annibalis factus.

Qui dum iam silicernius. Hoc fragmentum Cincio dedi fide Fulgentii Plancidæ, hominis alioquin in citandis autorum testimoniis minus fidi. De Gorgia Leontino loquitur, de quo Valerius lib. 8: *Cum centesimum & septimum ageret annum, interrogatus quapropter tam diu vellet in vita remanere, quia nihil, inquit, habeo quod senectutem meam accusem.*

C. ACILI. Hic C. Acilius scripsit Annales Græcos, quos in Latinum convertit Claudius an Quadrigarius, an alius. Autor de origine gentis Romanæ habet, *Volcatius & Acilius Piso*: quod corruptum puto, cum Pisonis cognomen in gente Ælia nondum repererim, itaque distinctione interposita lego Acilius, Piso.

C. FANNI. C. Fannius M. F. gener Lælii, cum quo loquitur in Ciceronis Dialogo de amicitia. Scripsit libros Annalium, quos M. Brutus in Epitomam redegit, quam Cicero ad Atticum lib. XII. vocat Epitomen Bruti Fannianorum. de illo ita judicat in Bruto: *Eius omnis in dicendo facultas ex Historia ipsius non ineleganter scripta perspici potest: quæ neque nimis infans est, neque perfectè diserta.* Sallustius lib. I. Historiarum cum aliis Historiographis singula tradidisset, dat Fannio veritatem.

Vbi villam venerat. ἀρχαϊκῶς omittit præpositionem, ut Plautus, *Rogat quid veniam Cariam.* Cæsar de bello civili III, *Tertio die Macedoniam.*

Biber dare. Ita legit Carisius, quasi Biber nomen sit. ego puto infiniti modi duo verba coniungi, Bibere dare: quod etsi vitiosum in oratione censent Grammatici, tamen vetusti autores usurpant. Terent. Andrea: *Quod iussi ei dare bibere.* Livius 40, *ut bibere sibi iuberet dari.* Quadrigarius Annal. 3. *Castra simulare oppugnare.* Idem 6 *Non ausi sunt descendere iubere.* Servius ad illud Virgilii. *Magnum dat ferre talentum*, Græcum esse ait duo verba coniungere, & poetis cōcedi. unde usus, inquit, obtinuit dare bibere, quod alioquin faciendum non est. Dixit tamen Cato de re rust. *Meridie bibere dato.* Plautus Persa, *Bibere do usque plenis cantharis.*

VENNONI. Hunc Cicero I. de Legibus exilem in historia dicit esse ut Pisonem, Fannium.

Dionysius

Dionysius fide dignum in historia prædicat.

LIBONIS ANNALIS. Fuit L. Libo inter oratores ætate Catonis, qua Trib. pleb. populum incitante, & rogationem in Galbam privilegii similem ferente, M. Cato multa dixit, ut refert Cicero in Bruto. Idem forte autor Annalium.

ORIGINVM *Lib. 1. Clarorum virorum.* Cicero in Oratione pro Plancio: *Etenim M. Catonis illud quod in principio scripsit Originum suarum semper magnificum & præclarum putavi, Clarorum virorum atque magnorum, &c. Ad quod dictum Catonis respexit Columella lib. 2. cap. 22, Tam otii quàm negotii rationem reddere maiores consuerunt.*

P. Scipionem. Idem in initio lib. 3. de officiis hoc dictum Scipionis refert e Catone: quod ad hunc lib. 1 Originum pertinere, & cum præcedenti dicto coniungendum esse, plane mihi persuadeo.

Veteres prosapias. Sumsit hoc a Catone Sallust. in Iugurth. *Hominem veteris prosapiæ.*

Cœlius prætor. Existimo legend. Clœlius. nam Cloelii principes Albanorum fuerunt, quos una cum Serviliis, Quintiis, Geganiis, Rex Tullus in patres, ut eam quoque partem reipub. confirmaret, legit. Et quoniam nullum bellum Albanum memoratur, præter quod cum C. Cluilio rege gessit Tullus, de illo hic locus fortassis intelligendus est.

L. Manulei. Emendarim *Mamilii.* Nam Manu-

lei nulli sunt in historia Romana. At Mamiliarum familia Tusculana celeberrima, ex qua L. Mamilius C. Nautio L. Minucio Coss. civitate donatus, ob beneficium, credo, quod Cato hic rettulit. Livius lib. 3. & Dionysius.

Præquam quod. Ita libri veteres Festi: vulgati *præterquam quod:* de quo scripsi ad Bimargū Varronis,& lib. 1. de usu antiquæ locutionis.

Lib. 1. Ægerius Lesbius. Festus vocat Manium Ægerium: cum quo nomen commune habuit Ægeria dea, quę Aricino lucui fontibusque finitimis præerat. Virgilius.

Insignem quem mater Aricia misit,

Eductura Ægeriæ lucis. Strabo lib. v. in descriptione memoris Aricini, τοῦτων δ' ἐστιν Αἰγερία καλουμένη δαίμονός τινὸς ἐπώνυμος. ita enim locus ille Strabonis emendandus mihi videtur, ex Ovidii xv. Metamorph. ubi eam mutari inducit in fontem a Diana, post Numę mortem.

Si quis mortuus. Nam soli cives Roman. habebant sacra hæreditaria ex lege XII. Tab. SACRA PRIVATA PERPETVO MANENTO: qua cavebatur, ut pater filiusque hæres eadem sacra colerent. Vnde cùm de potestate filius exibat, non amplius paternis sacris astringebatur. Ex eo Plaut. Captiveis:

Sine sacris hæreditatem adeptus sum offertissumam.

Vidend. Cicero. lib. 2. De legib.

In Campo Tiburti. Cassius Hemina lib. 2. Annalium hunc locum iisdem plane verbis imitatur, cùm

cùm ait *in campo Tiburti ubi hordeum demeßuerunt.* Commendat autem fertilitatem agri Tiburtini, quem Strabo libr. v. Nominat πεδίον εὐκαρπότατον, locum fertilissimum. Campus Tiburti, ut Virgilius, *Vrbem Patavi.* Gellius lib. I X. cap. X I V, *In Tiburti bibliotheca*, pro Tiburtina.

Is inde in naves. Libri veteres Nonii, *Si inde ignavus.* Ex quo Lipsius libri v. Epistolic. fecit, *Is indu naves, vel, endo, & nolebat*, sed nostra lectio propius ad antiquam accedit. Sentinosas, a sentina.

Securim atque solum, Refert incolas regionis cuiuspiam frigidissimæ, ob gelu laborantes aquæ penuria, ire aquatum adornatos perinde ac qui lignatum eunt. Solum fortassis vocat sustentaculum ligneum vel scorteum, baiulorum humeris dependens, in quo vecturas onerum impositas portant. lib. I. Epistolic. mutat *iubentur ire, securim atque lorum.*

Qui tantisper. Sententia Catoniana quæ monet omnes ingenii dotes & mentis agitationes inutiles esse, si nulla actio rerum consequatur, quæ pertineat ad communem utilitatem. Similis illa Sapientis Hebræi: *Sapientiæ reconditæ, & thesauri abstrusi nullam esse utilitatem.* item illa Græcorum οὐδὲν ὄφελος ἀφόνου τῆς μουσικῆς, in qua expriméda Gellius utitur verbis Catonianis.

Lib. 3. Equos respondit. Apologus Stesichori poetæ, quem Horatius lib. I. Epistol. x.

breviter attingit, & Ariſtoteles in Rhetoricis prolixe refert. Significat autem libertatem a natura inſitam ſervitute perire, ut equus poſtquam ultro hominem ſeſſorem equitemque recepit, deinceps ſemper eius imperio paret, & freno regitur. Oreas Cato vocat frena, quod ori indantur.

In eorum agro. Idem refert Varro lib. x. Rerum humanar. & hoc amplius fluviorum ſeptem nomina ponit; de quibus ibidem dixi.

Lib. 4. Si quis membrum. Eſt lex XII. Tabul. quæ permittit parem vindictam SI MEMBRVM RVPIT, NI CVM EO PACIT, TALIO ESTO: ad quam puto Catonem hic reſpexiſſe, etſi video Gellium & Iuſtinianum tradere Decemuiros pœnas diverſas ſanxiſſe membro fracto, & oſſe rupto. Verba Iuſtiniani ſunt lib. 4. Inſtitut. *Pœna autem iniuriarum ex lege 12. Tabul. propter membrum quidem ruptum talio erat; propter os verò fractum nummariæ pœnæ erant conſtitutæ, quaſi in magna veterum paupertate.* Legend. Gellius lib. xx. cap. 1.

Deinde duodeviceſimo. Dicit Carthaginienſes poſt dimiſſum bellum Punicum primum, quinquies defeciſſe, & ſextum tum, cùm bellum Punicum II indictum eſt: de quo vidend. Livius Florus & alii. Inter bellum autem Punicum primum finitum anno DXII, & ſecundum incœptum anno DXXXIV, interfuerunt anni XXII. itaq; legend. *duo & viceſimo*, & Nonius erravit.

Lib. 5.

Lib. 5. Scio solere plerisque. Oratio pro Rhodiensibus habita in Senatu, Q. Ælio, M. Iunio Coss. anno DLXXXVII. Eius argumentum exposuit, & virtutes luminaque verborum pensitavit Gellius lib. VII. cap. III. meminit Livius lib. LIV.

Exercitum suum pransum par. Mos educendi exercitum post curam corporis, notus ex historiis, de quo dixi ad Varronis Menippeam Pransus Paratus.

Facturum omnia. Genus loquendi antiquum, ut in Quadrigarii XIIX Annal. *Deos bonis bene facturum.* & in Ciceronis lib. v. in Verrem. *Rem præsidio sperant futurum*: in quibus facturum, futurum, indefinito modo efferuntur, tribuunturq; omnibus numeris & generibus, ut observavit Gellius lib. I.

Quod eorum nono quisquam. Parelcon veteribus usitatum. Terentius Eunucho, *Nemo hercle quisquam.* & Hecyra, *Nemo quisquam illorum ad te venit.* Sic nemo unus, Omnes universi, & similia, de quibus lib. II. cap. X. de usu antiq. locut.

Origine fluvium Naronem. Nar fluvius videtur a Catone appellari Naro, de quo Servius ad Virgilium, *In via Flaminia est civitas Narnia in montibus posita quibus subest Nar fluvius, qui Tiberino coniungitur.* Silius, *Narque albescentibus albis, In Tiberim properans.* Sed potius hic est Naro fluvius in Dalmatia, cuius meminit Plinius lib. III, Ptolomæus, Strabo lib. II, & ad bellum Illyricum

pertinet, quod Cato hoc libro deſcripſit.

Lib.7. Qui magiſtratum curulem. Mullei calcei purpurei, ſunt dicti a mullando, id eſt ſuendo, autore Feſto. Vopiſcus in Aureliano: *Calceos mulleos & cæreos, & albos, & hederaceos viris omnibus ſuſtulit, mulieribus reliquit.* His primū uſi reges Albanorum, poſtea Senatores & Patricii. Vnde & Calcei patricii appellātur in extremo inſcriptionis, quā C. Marius Coſ. poſuit DE MANVBIIS CIMBRICIS ET TEVTONICIS AEDEM HONORI ET VIRTVTI VICTOR VESTE TRIVMPHALI CALCEIS PATRICEIS. Papinius Silvar. v.

Primaq; patricia clauſit veſtigia luna. Alutati calcei ſunt urbanæ plebis, confecti ex aluta ſive nigris pellibus mollioribus. Iuvenalis Sat. 7.

Appoſitam nigræ lanam ſubtexit alutæ. Perones ſunt calcei ruſticorum & militum e corio crudo, contra nives, imbreſque, & frigora: Virgil. lib. 7. Aeneid; *nudus tegit altera pero.*

Mulieres opertæ auro. Locus corruptus, quem Scaliger ita tentavit reſtituere *M. O. a. P. arſinia, rete, diadema, coronas aureas, ruſſeas faſcias.* Eſt autem Arſinium ornamentum capitis muliebris, autore Feſto. Mihi probatur: *M. O. A. P. arcivere & diadema, coronas aureas, ruſſea faſcia.* Optima ſententia; ut, inquit, Reges habent diademata, ſive candidas faſcias caput circundantes: ita mulieres ſibi adſciverunt coronas aureas, præligatas faſcia ruſſea; quia rufo colore delectantur. Vnde & capillum cinere ungitabant ut rutilus eſ-

ſet

ſet crinis, ut eſt in Originibus. Ruſſeus color idē qui rufus, rubeus. Gloſſæ πυῤῥος, rubeus, rufus, ruſſus. Petronius, *Videmus ſenem calvum, tunica veſtitum ruſſea.* Apuleis lib. 2. Metamorph. *Ipſa linea tunica mundulè amicta, & ruſſea faſciola prænitente.* Trebellius Pollio in Claudio, *Tunicas rußas militares, annuas.*

Fluvium Iberum. Idem dixit Plinius lib. 3. cap. eod. *Iberus amnis navigabili commercio dives, oritur in Cantabris, haud procul oppido Iuliobrigum.* Strabo lib. 3. ὁ Ἴβηρ ἀπὸ Καντάβρων ἔχων τὰς ἀρχάς.

Sunt in his regionibus. Hæc ſcribit de Hiſpanis Alpinis citra Iberum; quorum metallicas fodinas & ſales foſſiles etiam Strabo celebrat lib. 3. Ventus Cercius eſt Boreas, qui, ut ait Diodorus, ſpirat ἀπὸ θερινῆς δύσεως καὶ ἄρκτου, & Galliæ Narbonenſi præcipuè infeſtus eſt, quem etiam hodie iſtic ſentiunt tam impetuoſum, vix ut in equo ſedere poſſint. Plura Seneca lib. 4. Quæſt. natural. Plinius lib. 2. Strabo lib. 4, & Suetonius in Claudio.

Multa me dehortata. Oratio in Ser. Galbam illum qui prætor diripuit Luſitanos, quem Cato accaſavit natus annos xc, ut Plutarchus tradit, ſed manifeſto errore. Nam Cato annos v & LXXX natus exceſſit e vita, & eo ipſo anno contra Ser. Galbam orationem dixit, quam in Origines ſuas retulit, Cicero in Bruto, Plinius, & Paterculus. Hoc autem orationis initium imitatur Salluſt. Iugurth. *Multa me dehortantur a vobis.*

Ius

Ius volo augurium. Vulgo corrupte *Si volo.* Ius augurium, ut ius pontificium. Cicero in Catone, *Scientia iuris augurii.*

Mulieres nostræ. Mulieres Romanę plurimum delectabantur capillo rutilo ſive rufo; cuius rei gratia unguenta varia adhibebant. Cato ait capillum cinere ungitaſſe; de quo Servius accipit illud Virgilii in Georgicis: *Immundum cinerem.* Serenus vocat Unguentum cineris. Plinius lib. XXIII. cap. II, *Fæce aceti, addito lentiſcino oleo, illitum una nocte rufari capillum.* Sed matronæ ſpectatæ pudicitiæ nigrum in capillis colorem probabant. Horatius, *Et Lycum nigris oculis.* &, *nigroq́ crine decorum.* Martialis:

Sit moro coma nigrior caduco.

Oratores am terminum. Macrobius hunc locũ ita recitat, in quo illum errare, ſcripſiſſeque Catonem *Oratores amtermines*, rectiſſime Scaliger animadvertit. Feſtus, *Amtermini qui circa terminos pop. Romani viciniæ manent.*

Ager Gallicus Romanus. Ager Gallicus unde Senones Galli expulſi fuerant, quem C. Flaminius Trib. pleb. lege lata contra Senatus autoritatem militibus diviſit, ut refert Cicero in Catone. Plura dixi in Notis ad Varronem lib. I. de re ruſt.

In Saurecte, Fiſcello. Saurecte pro Sorecte, antique, ut Saurex ſorex. Eſt mons in agro Faliſcorum apud Irpinos, haud procul a Flaminia, de quo Strabo lib. V. Fiſcellus mons in agro Sabino, Plinius lib. III. cap. XII.

Alæ

Alæ ex lupino. Servius in Virgilium : *Nonnulli propriè calamos lupinorum Alas dici putant, ut Ælius. Alæ ex lupino ſurculi ſine foliis Cato in Originibus : Alæ ex lupino. Memini tamen Varronem de L. Lat. alam culmum fabæ dicere.*

Dii immortales. Res geſta in Sicilia, M. Atilio Calatino Coſs. a Tribuno militum Q. Cæditio, vel Laberio, vel Calpurnio Flamma: de quo adi Gellium lib. III. cap. VII. Plinium lib. XXII. cap. VI, Frontinum Strategematum lib. I. cap. V.

Tertiato & quartato. Legendum *tertiata & quartata*, Apuleius lib. V. *Tertiata verba ſemianimi voce ſubſtrepens.* Servius interpretatur rara, ad illud Virgilii Æneid. III, *raris turbatus vocibus hiſco.* Ego puto eſſe dimidiata & truncata tertia quarta parte; qualia efferunt turbati & metuentes.

In Italia. Locus corruptus, quem docti viri varie reſtituunt. Ego in Notis ad Varronem monui mihi ſic legend. videri, *Inſalita in ſcrobes terna atque quaterna millia Galli ſuccidia habere: ſus uſque adeo, &c.* cuius emendationis rationes ibidem expoſui.

DE RE MILITARI LIB. *Qui vitilitiget.* Vitilitigo, vitupero. unde vitiligator, ex vitio & litigator, ut vitio pater, qui e compreſſu alienæ mulieris, non uxoris. Ovidius.

Vt vitio factus ſit pater ille meo. Matialis, *Huic ſemper vitio pater fuiſti.*

Vna

Vna depugnatio est. Hæc verba transcripsit Vegetius in lib. 3. de re militari, ubi 7. genera depugnationis explicat.

Antibus ducas. Antes vocat extremos ordines exercitus, inter quos stant duces, sicut in vinea sunt Antes στιχοὶ ἀμπέλων apud Virgilium. Vegetius: *Ibidem Dux qui præcipuam sustinet potestatem inter equites & pedites in parte dextra stare consuevit. Hic enim locus est, in quo tota acies gubernatur; ex quo rectus est liberque procursus. Ideo autem inter utrosque consistit, ut & consilio regere, & autoritate tam equites quã pedites ad pugnam possit hortari.*

In furto comprehensis. Pœna & ignominia militaris gravior erat Dextræ præcisio, in contuberniis inter commilitones: lenior sanguinis missio in principiis coram concilio. Principia enim erant pars castrorum, ubi ius reddebatur, aquilæ & signa adservabantur. Vtriusque pœnæ, præter Catonem, veteres autores meminerunt: Illius Livius lib. XXXV, Valerius lib. 2. cap. 7, Ammianus lib. 29: huius Gellius lib. 10, et alii.

A. POSTVMI ALBINI. Fuit æqualis ætati Catonis, cuius in eum iocus exstat apud Gellium. Cicero in Bruto. *A Albinus qui Græcè scripsit Historiam, qui Consul cum L. Lucullo fuit, & literatus & disertus fuit.* Alius item Albinus posterior ætate Rerum Romanarum libros versibus scripsit: quorum 1. Priscianus hos tres

versus

versus adducit.

Ille cui ternis Capitolia celsa triumphis
Sponte Deûm patuere, cui freta nulla repostos
Abscondêre sinus, non tutæ mœnibus urbes. Quibus celebrat tres triumphos Pompeii, unum ex Africa de Hiarba rege, alterum ex Hispania de Sertorio, tertium de Mithradate & piratis.

CN. GELLI. Cicero lib. I. De divinatione Gellios iungit Fabiis, & ante Coelium scripsisse indicat. Curium vixisse circa annum urbis DC ex fragmentis apparet. Meminit eius Vopiscus in Probo.

Anno ab urbe. Restituo numerũ anni CCCLXV; tum nomina Tribunorum, Virginio, Manlio, Cornelio, Postumio. Sex enim Trib. milit. Consulari potestate isto anno fuerunt, L. Valerius Poplicola, L. Virginius Tricostus, P. Cornelius Cossus, A. Manlius Capitolinus, L. Æmilius Mamercinus, L. Postumius Albinus, Fasti.

Calvariæque eius. P. Licinius Crassus Mutianus Coss. in Asiam ad debellandum Aristonicum profectus, cùm prẹde quàm bello intentior esset, circumventus ab hostibus, cæso exercitu periit. Caput mortui Aristonico oblatum fuisse tradunt Historici. Gellius hoc amplius, Calvariam eius expurgatam inauratamque, nimirum in contumeliam & notam avaritiæ, vel in usum poculi ex more barbararum gentium, de quo Petronius Satyrico.

Sabinosq Sabo Lacedæmonio. Ita scripsi, secutus fidem Servii: quam tamen requiro in eo quod ait, Catonem idem referre. non enim Cato hoc retulit, sed refutavit, ut commentum Græcorum; quod apparet ex Dyonisio lib. II, & excerptis Originum: ideo ibi in fragmentis scripsi, *a Sabo-lori dæmone.* Strabo liber V. ait Tarentinorum figmentum esse Sabinos a Lacedæmoniis ortos, quo finitimos ac prępotentes Samnites sibi conciliarent.

Regerum, Lapiderum. Hæc sunt, opinor, verba, quæ a Cn. Gellio non usitate collocata observaverat Gellius Noct. Atticar. lib. VIII. cap. XIII fortean etiam illa, Portabus, Oleabus, Pudicabus.

A. GELLI HISTOR. Sic habent libri Nonii, sed corruptè, pro A. Gelli, vel Gelli, scilicet Cn. Gellii. Antonius Augustinus legit Asellio: quod minime probo.

Et quod bubo. Bubo in urbibus aut omnino in luce visus, dirum ostentum erat. ut M. Plautio HypsęoQ. Fulvio Flacco Coss. anno DCXXVIII, & triennio post Cn. Domitio Ahenobarbo C. Fannio Coss. in Capitolio visus, Graccanas seditiones portendit, teste Iulio Obsequente.

L. CALPVRNI PISONIS. L. Calpurnius Piso Frugi, primus cognomen id ob frugalitatem accepit, Consul fuit cum P. Mucio Scævola anno DCXX, Censor post VII annos cum L. Metello Calvo. Annales suos scripsit circa an-

num

num urbis sexcentesimū, ut ipse indicat lib. VII. De illo sic Cicero in Bruto: *Ipse etiam Piso & caussas egit, ut multarum legum aut autor aut dißuasor fuit, isque & orationes reliquit, quæ iam evanuerunt, & Annales exiliter scriptos.* Gellius simplicissima orationis suavitate usum prædicat. Plinius lib. II. *L. Piso gravis autor.*

Anno CDXCVI. Fasti Capitolini hoc anno edunt Consules Sex. Iulium Cæsarem, L Amelium Orestem, quibus proximi sunt superioris anni Cos. Lepidus Popilius II: quorum meminit infra.

LVTATI Hunc Varro coniungit Pisoni: nec aliud quidquā de eo mihi constat. Nā qui putant esse Q. Lutatium Catulum maiorē, collegā Marii in IV Consulatu, falluntur. Is enim nō Historias Rom. sed librum de Consulatu & de rebus gestis suis scripsit, ut testaiur Cicero in Bruto.

A Curtio Consule. M. Genutius Augurinus & C. Curtius Philo Coss. fuerunt anno urbis CCCVIII licet vulgati Livii & Cassiodori codices, edant P. Curiatium, & Dionysi Hallicarnisæi M. Minucium, & C. Quintium: qui ex Varronis lib. IV De L. Lat. emendandi.

L. COELI ANTIPATRI. Cicero in Bruto: *L. Cœlius Antipater scriptor, quemadmodū videtis, fuit ut temporibus illis luculentus, iuris valde peritus, multorum etiā ut L. Craßi magister.* Et Pomponius de origine juris. *Fuit & eodem Tempore Cœlius Antipater, qui Hist. conscripsit, sed plus eloquentiæ quam scientiæ iuris operā dedit.* Spartianus refert Hadrianum

Imperatorem Cœlium prætulisse Sallustio: in quo illum judicio lapsum fuisse indicat Ciceronis testimonium de Antipatro, quod est de Legibus I, De Oratore II: etsi M. Brutus dignum censuit, quem in Epitomem redigeret. Cicero ad Atticum XIII, *Epitomen Bruti Cœlianorum velim mihi mittas.*

Ad L. Ælium. Est L. Ælius Stilo Grammaticus; de quo Cecero in Bruto, Suetonius De claris Grammaticis, & nos ad Varronis de L. Lat. lib. IV.

Sempronius Lilybæo. Tib. Sempronius Graccus Consul, dux exercitus in Sicilia contra Annibalem: de cuius adventu Lilybæum narrat Livius XXX, & Polybius 3.

Si vis mihi equitatum. Hoc dictum iisdem ferme verbis refert Cato lib. 4. Originum: unde Cœlium sumsisse monet Gellius.

Castra metati signa statuunt. Ex more & disciplina militari, castris metatis, primò signa hastis imposita suis locis intra castra statuebantur: quia nihil erat venerabilius eorum maiestate militibus, ut ait Vegetius lib. 3.

Ipse cum cetera. Noniani libri, *A navi ipse*, corruptè, pro, *Annali 6*: *Ipse cum.*

Publicatos quippe. Fulvius Nobilior Fastos in æde Herculis Musarum, quam in circo Flaminio ex pecunia Censoria fecerat, posuit, ut autor est Macrobius lib. I. cap. 12.

Nucerum. Id est nucum, ut Regerum, Lapiderum,

rum,pro regum,lapidum,Cn. Gellius:quæ non tam novè,quam vitiose & absurde prolata sunt.

Q. AELI TVBERONIS. Q. Ælius Tubero Iurisperitus fuit, vita severus & durus, ex instituto Stoicæ disciplinæ, quam Panætio magistro sectabatur. Meminit eius Cicero Pro Muræna, in Bruto, de Oratore 3. & de jure civili in artem redigendo, *Nec verò scientia iuris maioribus suis Q. Ælius Tubero defuit, doctrina etiam superfuit.* Dionysius virum gravem, & diligentem in historiis prædicat. Vidend. & Pomponius tit. de Origine iuris.

P. RVTILI RVFI. Hic vir clarissimus Quæstor sive Legatus Mucii Scævolæ procos. Asiæ fuit, Consul cum C. Manilio anno urbis DCXLVIII: postea in judicium repetundarum nomine vocatus, damnatusque equitum sententiis, qui tum Graccanis legibus iudicia obtinebant, in exilium Smyrnam abiit. Eius integritatem & constantiam prædicat Cicero in Bruto, De officiis 3. Seneca ubique. Ovidius:

Nec grave magnanimi robur mirare Rutili.

DE VITA SVA Multi præstantes viri De vita sua libros scripserunt, ut hic P. Rutilius, M. Scaurus. M. Varro, Augustus Cæsar, cuius de vita sua 13. libros memorat Suetonius.

Pompeius elaboravit. In petitione magistratuum prima cura erat, ut petitor suo quemque civem nomine appellaret, ac salutaret. unde Pompeius, cupientissimus honorum & imperii, ela-

borabat, ut ſingulos cives noſſet, eorumque nomina teneret. Contra Scipio Æmilianus obiicienti Appio Claudio ſua in Cenſura competitori, quod is neminem civium noſſet, reſpondit, ſe dediſſe operam ut a civibus ſuis cognoſceretur, non ut ipſe eos cognoſceret.

Artificioſe ſalutaret. Artificium ſalutationis erat, magnificis & blandis nominibus cives ſalutare, & appellare patrem, fratrem, amicum, prout cuiuſq; dignitas, ætas, ingenium ferebat, quod Horatius præcipit nomenclatori,

Frater, Pater adde,
Vt cuique eſt ætas ita quemque facetus adopta.

Quod ego me. Hoc Priſcianus citat ex oratione Catonis pro L. Cęſare ad populū, ut neſcias Diomedes an Priſcianus corruptus ſit; an Cato & Rutilius idem dixerint: quod ego quidem puto.

P. SEMERONI ASELLIONIS. De hoc Gellius 2. cap. 13. *Is Aſellio ſub. P. Scipione Africano Tril. milit. ad Numantiam fuit, reſque eas, quibus gerundis ipſe interfuit, conſcripſit.* Cicero in Bruto poſt Coelium hiſtorias ſcripſiſſe, nec ſe illi æquare potuiſſe indicat.

Vt Maior invidia Lepido. Forte M. Æmilius Lepidus Porcina, qui Cos. fuit anno DCXVI cum C. Hoſtilio Mancino. Proconſul adverſus Vaccæos male rem geſſit. Livius in epitoma lib. LVI Eum celebrat Cicero, ut ſummum oratorem.

Tam pulcrum opus. Theatrum intelligit, quod inchoatum a L. Caſſio Cenſore et iam pæne abſolutum

ſolutum L. Scipio Aſiaticus Coſs. anno DCLXX. demolitus eſt: quoniam hoc quoq; videretur novarum ſeditionum materia, vel quod exiſtimaret non eſſe e republica populum Grȩcanicis voluptatibus aſſueſcere. Appianus de bellis civilibus l.1. Velleius l.II, ad quē in Scholiis plura notavi.

Facta ſua ſpectari. Ex oratione C. Marci Coſs. deſignati, cuius ſententiam ita Salluſtius expreſſit in Iugurthino, *Non ſunt compoſita verba mea; parvi id facio. ipſa Virtus ſe ſatis oſtendit.*

Tritarum quartum. Prior vox in Servio adhæret titulo, *Aſellio Hiſtoriarum tritarum*, male. Nam tritarum intelligitur viarum, quarum exploratio ſignis fiebat, ſive pilatim, id eſt denſe, ſive paſſim & laxè exercitus ducendus eſſet.

CLODI LICINI. Hunc Clodium fortaſſis ſignificat Cicero in Bruto, ubi cum de Cœlio dixiſſet ſubiicit, *Succeſſere huic Belli Clodius, Aſellio, nihil ad Cœlium, ſed potius ad antiquorum languorē atq; inſcitiā*: quo loco nonnulli pro *belli* perperā reponunt *Gelli*: qui ante Cœliū ſcripſerunt, ut ſupra dixi.

C. LICINI MACRI. Docti viri putant hunc eſſē C. Licinium Macrum oratorē qui repetundarū reus Cicerone Prȩtore judiciū exercente, veritus damnationē, ſudario ore & faucibus artatis pœnam morte prævenit, ut refert Valerius & Plutarchus, & meminit Cicero ad Atticum I, & in Bruto. ego arbitror hunc hiſtoricum eſſe alium ab illo oratore, & quidem antiquiorem. Non enim Cicero ſiluiſſet de eius hiſtoriis.

Nequaquam sui lavandi. Fuit, credo, lex militaris pro tempore lata ad cohibendum nimium usum lavationum in castris, Ne milites sui lavandi gratia exuerent arma. Est autem in illo sui lavandi, ellipsis nominis caussa, gratia, de qua dixi lib. 2. de usu antiq. locut.

Omnium nostrum neglegerit. Preteritum a præsenti, ut Philippica XIII. ex epistola Antonii, *Confugere Alexandriam neglegisti.* Sic sini a sino, Rutilius de vita sua, & Terentius Andria, *Sini animum ut expleret suum.*

Quos oportuit. Legend. *Quis*: nisi antiquorum more posuit Hisce pro hi, ut Plautus Milite, *Nam hercle hisce homines.* Terent. Eunucho: *hisce hoc munere arbitrantur.*

ORNITHOGONIA. Nonius hunc librum tribuit Licinio Macro, & ad eundem fortassis pertinent ea quæ Plinius ex Licinio descripsit: sed an sit Macri historici, nescio. Dionedes citat Aemilium Macrum Ornithogonias lib. 2, & Theriacωn IV. Is est poeta, Ovidii amicus & familiaris, qui de avibus, serpentibus & herbis scripsit, & Iliaca ab Homero relicta pertexuit, ut in libris de tristibus & de ponto testatur. Eiusdem Macri nomine circumfertur libellus de herbis; sed adulterinus & suppositius.

LICINI. Ita libri Noniani plerique, ut non constet an sint Clodi Licini, an Licini Macri. Alii tribuunt Varronis Rerum humanarum lib. XXI: ubi qui notavi vide.

L. CASSI

L. CASSI HEMINÆ. De ætate Caſſii indicium facit Cenſorinus, qui illum vixiſſe refert ludis ſæcularibus quartis, C. Cornelio Lentulo L. Mummio Achaico Coſſ. anno urbis DCVIII: tum titulus lib. IV. Annalium, quo deſcripſit bellum Punicum III, cœptum anno DCIV.

Prudens perplexim ſcotino, Scotino eſt obſcure, ἐν αἰνιγμᾶτι, ut loquitur Cicero, vel leg. *Scotinos*, id eſt, obſcuros ſermones, ut ænigmata, gryphos quos vituſtiores Latini ſcrupos dixerunt.

Monſtrum fit. Hoc Romulo & Remo accidiſſe unus Caſſius memorat. Nam Cato & alii tradunt hoc monſtrum Æneæ indicaſſe locum condendæ urbis. De Laribus grundilibus, dictis a grunnitu ſuis, videndi Diomedes & Nonius.

Et in area in Capitolio. Vetus editio Nonii. *Etiam aurea in Capitolio:* quod mihi quidem non diſplicet. Caſſius refert Regum Romanorum, & illuſtrium triumphaliumque virorum ſtatuas in Capitolio æreas fuiſſe: neque poſtea aureas vel argenteas factas, & ſi quæ factæ erant, eas Cenſores, ad quos pertinebat cura templorum, ſignorum & tabularum, deieciſſe. De regum ſtatuis æreis in Capitolio teſtis Plutarchus, qui æream L. Bruti mediam inter Regias ſtrictum gladiũ exſerentem, memorat: de aliis Livius & Obſequens, cùm tempeſtatibus ſigna ærea in Capitolio deiecta inter prodigia notãt. Quamvis iſtæ æreæ pleræque fuerunt inauratæ, unde turma inauratarũ equeſtrium in Cicerone ad Atticũ 6.

Post Caſſi demum ætatem oppreſſà rep. aureæ & argenteæ ſtatuæ ambitioſis Imperatoribus poſitæ, ut teſtantur hiſtorici & Inſcriptiones. Non auſim tamen reiicere vulgatam lectionem cùm ſciam in area Capitolina numerum ingentem ſtatuarum humanarum fuiſſe, quarum multitudo forte Cenſores offendit, ſicut Auguſtum, quem ſtatuas virorum illuſtrium ex Capitolina area, propter anguſtias, in Martium campum contuliſſe tradit Suetonius Caligula cap. XXXVI.

Tum Marcus præco. Locus corruptus, de cuius emendatione nihil poſſum ſtatuere: tantum ſuſpicor legend. *Tum Marcus Prætor.* ut ſit M. Livius M. F. C. N. Denter, Druſus, Prætor, C. Fabrico Luſcino Q. Æmilio Papo Coſſ. anno. CCCCLXXI: quę bello Gallico duce hoſtium Druſo cominus trucidato, ſibi poſteriſque ſuis cognomen invenit: deinde Propr. aurum ex provincia Gallica rettulit, Senonibus olim in obſidione Capitolii datum. Hunc primum iſto bello Gallico difficillimo proletarios cives armis inſtruxiſſe ex publico, veriſimile eſt, eo quod Auguſtinus De Civit Dei lib. 3. 17. ſcribit, proletarios armatos paulo ante bellum Tarentinum, quod incidit in annum CCCCLXXII. Quamvis Ennius in Annalibus tradidit Tarquinium regem bello Sabino primum proletarios armaſſe: cuius opinionem forte refutavit Caſſius, & ea occaſione de proletariis egit lib. 2 in quo res geſtas regum Roman. deſcripſit. Alii legunt. *Tum*

Marius

Marius primus Consul primum. qui non animadvertunt Cassium multo ante Marium Consulem vixisse, & historiam scripsisse, & Marium armasse capitecensos, non proletarios.

Quæ nata sunt. Expressit proverbium Græcum πᾶν τοι γενόμενον κατθανεῖν ὀφείλεται *Denasci est interire, ut Græcorum.* ἀπόγενεν. Varro De L. Lat. 4: *Omne quod nascitur ignescit ideo calet, ut qui denascitur ignem eum amittit, ac frigescit.*

Numa constituit ut pisces. Idem tradit Festus his verbis, *Pollucere diis merces quas luceat sunt far, polenta, vinum, panis fermentarius. ficus, passa, suilla, bubula, agnina, casei, ovilla, alica, sesama, & oleum, pisces quibus est squama, præter squarum.* De pollinctu vidend. Varro 4.

Mulier cantabat. Pertinet ad ritum sacrorum Megalesiorum, quæ primũ instituta & celebrata fuerunt temporibus belli Punici II, Magna matre Deum in urbem recepta. Ea sacra peragebant vir & mulier Phryges, qui illa per urbem circum ducebant, congregantes matronas, decantantesque ad tibias carmina, tympana tenentes, ut scribit Dionysius lib. 2: a quo paululum dissentit Hemina, qui duas mulieres sacrificas fuisse scribit, alterum tibiis cantasse, alteram cymbala pulsasse. unde mansit in istis sacris usus tibiarum & cymbalorum. Lucretius lib. 2:

Tympana tenta tonant palmis & cymbala circum
Concava, raucisonoque minantur cornua cantu.
Et Phrygio stimulat numero cava tibia mentes

Tibias autem Phrygias dicit, quod iis incinebantur modi Phrygii, qui religiosi habebantur. Apuleius Floridor. I. *Æolium simplex, seu Asium varium, seu Lydium querulum, seu Phrygium religiosum, seu Dorium bellicosum.*

Qua fini omnes res. Qua fini, hac fini, antique, pro quatenus, hactenus, notavi ad Catonem de re rustica. Mox legend. humanitus aguntur, ex Nonio de indiscretis adverbiis.

Sinvegiæ magalia. Forte prior vox est Punica, ut Magalia & Mapalia, quæ sunt suburbana ædificia, cortes. Vide Servium Æneid. I. & Festum.

Q. CLAVDI QVADRIGARI. Claudium Quadrigarium fuisse æqualem Sisennę refert Velleius. Historiam exorsum a bello Gallico & urbe capta perduxisse ad Sullanam tyrannidem, scripsisseque simplici & incomta orationis antiquę suavitate indicant fragmenta.

Quiescerēt pugnæ. Locutio antiqua ut Levare religionis, Livius, Abstinere irarum calidæq; iræ, Horatius, liberare curæ & tutelæ, Vlpianus.

Linguam exertare, Ita libri vulgati, ut Plinius lib. XXXV. cap. IV. *Pictum inficetissime Gallum exerentem linguam.* Veteres nonnulli *lingua exertare* quod est per irrisum extra os proiicere atque retrahere linguam.

Scuto pedestri & gl. Hisp. Scuta communia fuerunt peditum & equitum, sed diversæ magnitudinis; pedestria longa pedes quatuor, lata duos

cum

cum dimidio, equeſtria breviora, ut ex Polybio conſtat. Gladius Hiſpanicus fuit longus & levis. Vnde eius uſus Veliti. Livius lib. XXXVIII. *Gladio Hiſpanienſi eſt cinctus.* Polybius lib. VI. *Enſis pendet ad dextrum femur, Hiſpanienſem vocant, anceps eſt, mucrone eximio, defertur violenter, eo quod obeliſcus eius firmus ſtabiliſque exiſtit.*

Scuto proiecto cautabundus. Proiectum ſcutum quid ſit notavi ad Siſennæ lib. 3. Cautabundus eſt compoſitus ad evitandas petitiones adverſarii, ut vitabundus. Alii malunt, contabundus, vel cantabundus: quibus non adſentior: etſi non ignoro receptum fuiſſe ex more patrio cantum Gallorum in euntium proelium, de quo ad Siſennam.

Pectus hauſit. Virgilius Æneid. X.

Per tunicam ſqualentem auro latus haurit apertū, ubi Servius, *Modo ferit ſignificat. Quidem Italicam elocutionem putant. cùm enim a latere quis aliquem adortus occidit, Hauſit illum dicunt.*

Caput præcedit. Hoc retinent libri veteres, ut Amcæſum, Feſtus, Exquæro, Inæquius, pro exquiro, iniquius, Plautus: de quibus lib. I. cap. XV. De uſu antiquæ locutionis.

Ea dum fiunt Latini. Quatuor fragmenta quæ ordine ſequuntur, Nonius recitat ex Cœlii Annal. I. vnde puto Quadrigarium ſumſiſſe; ſicut Cœlius & Hemina pleraque e Catonis Originib⁹ acceperunt, ut ſuo loco monui. Iners victoria eſt, quę ſine magna conflictatione obvenit.

Prius hiſce autoribus. Lipſius Epiſ. 1: mutat *priviſque ductoribus indit* : ſed nulla opus mutatione: vult autoribus clandeſtini conſilii aut facti contra hoſtes, prius indi reticula galearia, ne agnoſcerentur.

Non ignaviter potando. Sic habent libri vulgati ut ſit melior dies, feſtivus, luculentus, quomodo Plautus Epidico, *hunc hodie diem luculente habeamus.* & Catullus de Saturnalibus optimo dierum. Vetus editio putando. unde forte legend. pugnando & melior dies eſt felicior priore, quo male pugnatum fuerat: ſicut melior victima ſuccidanea, quę cùm prima non litaſſet, immolabatur Virgil. XII.

Hoc habet, hæc melior magnis data victima divis

Verminaret literis addivalis. Locus deſperatus, cui non medeor. poſſet fieri *lituris adipatis* id eſt, linimentis pinguibus, ſuccoſis, quibus tabes corpore diffluens verminaret, quoad verminatione perveniret ad cancrnm. Quod, pro quoad, antiq.

Inter venas ſaxi. Inter oppida Sallentinorum, quæ ad Annibalem defeciſse ſcribit Livius, fortaſſis fuit Egnatia, ubi erat admirandum ſaxum, cuius ita meminit Plinius lib. 2: cap. CVII. *In Sallentino oppido Egnatia, impoſito ligno in ſaxum quoddam ibi ſacrum, protinus flammam exiſtere.* idem videtur retuliſse Quadrigarius in narratione rerum iſtic geſtarum, & exiſtimaſse ignem eſſe inter venas ſaxi latentem & divinitus abſconditum. At nos lib. 3. Cauſarum naturalium lon-

ge aliã reddidimus rationem, quã operę pretium est hic adscribere: Saxum illud Egnatianum fuit bituminosum ut hodieque in agro Mutinensi & Neapolitano sunt saxa e quibus manat aut eruitur bitumen oleaceum, quod dicitur petroleum, quasi petræ oleum. Lignum autem fuit ignitum, vel calida aqua bituminosa tinctum, quod à saxeo bitumine protinus accendebatur.

Artorius Taureæ. Iubellius Taurea Campanus eques fortissimus, de quo Livius lib. 23.

Aliquantisper Pugnato. Genus loquendi antiquum, pro cum pugnavisset, ut Sallust. Histor. v. Comperto, audito, id est, cum Comperisset, audivisset. Priscianus lib. XVIII.

Animos eorum habentia. Habere veteres interdum usurpant ἀπλῶς: omisso divitiarum aut opum nomine. Cicero ad Nepotem, *Qui habet ultro appetitur; qui non habet, ultro aspernatur.* Hinc Quadrigario Habentia, pro divitiarum copia, abundantia, qua homines plerumque ferociunt & superbescunt. Sed est in nonnullis libris *inflammarat*; cui verbo magis cõveniret haventia, id est, cupiditas, ab haveo.

Gracco fœdus prior. Legend. *Gracci* ut dicat, Hispanos quæstos Gracci fœdus primum, alterum Pompeii non esse servatum. Nam Tiber. Sempronius Graccus successor Flacci in Hispania fœdus cum Celtiberis certis conditionibus fecit, quibus in populi Rom. amicitiam accipiebantur: postea Q. Pompeius Cos. vi-

ctis

ctis Termantinis, cum eiſdem ut Numantinis iniquum fœdus iniit. Livius & Appianus.

Flacco oſpicatur. Q. Fulvius Flaccus, is, qui cum imperio in Hiſpania fuit, & Celtiberos debellavit. Oſpicatur pro auſpicatur, ut horio, plodo, ploſtrum, pro haurio, plaudo, plauſtrum, antiquorum more. Apud Diomedem corrupte legitur, *quod nos Suſpicatur, veteres oſpicatur dixerunt.*

Concione dimiſſa Metellus. Eſt, opinor, Q. Metellus Macedonicus, fortunatiſſimus & honoratiſſimus, qui Conſul, Cenſor, augur, triumphalis, & duobus luſtris princeps Senatus, filios & nepotes habuit Conſulares & triumphales multos. De quo præter ceteros Velleius lib. I.

Cum obſideretur Grumentum. Civitas Lucaniæ, cuius meminerunt Livius, Florus, Appianus, Ptolomæus. Alii legunt *Adrumentum* contra omnes libros veteres. Hiſtoriam narrat etiam Macrobius lib. I. Saturnal. cap. XI: quam pertinere ad bellum ſociale indicat ſeries librorũ Quadrigarii.

Ita per ſexennium. Refero ad bellum Punicũ, quo Annibal per multos annos Apuliam & Cãpaniam tenuit ac ſpoliavit, ut tradunt Hiſtorici. Quo etiam pertinet verſus Lucilii lib. 39.

Hoc tum ille habebat, & fere omnem Apuliam.

Quorum iacent murænа. Lego, *Quorum iacent muri, nec ulla horrea.* Quod poſtremum ſingulari numero & genere feminino poſitum, Nonius perperam

perperam censet: An autem huius Orationis autor sit Quadrigarius, an alius Claudius, nescio.

Q. VALERI ANTIATIS. De hoc Velleius lib. II. *Æqualis Sisennæ Rutilius, Claudiusque Quadrigarius, & Valerius Antias fuit.* Meminit & Plinius in Indice lib. 2. 3. 13. 21. 28. Livius scribit illum in augendo numero immodicum & intemperantem esse solere.

Et comitij diem. Comitiis centuriatis iudicium perduellionis agebatur ex lege illa XII. Tabul. *De capite civis nisi per maximum comitiatum ne ferunto.* Et diem comitiorum accusator petebat a Prætore urbano, ut hic Antias indicat.

CN. AVFIDI. Cicero Tusculan. V. *Pueris nobis Cn. Aufidius, prætorius, & in senatu sententiam dicebat, nec amicis deliberantibus deerat, & Græcam scribebat historiam, & videbat in literis.*

L. CORNELI SISENNÆ. De Sisenna exstat iudicium & testimonium Sallustii in Iugurthino, Ciceronis in Bruto, De Legibus I, in Verrem II. & IV, Varronis in titulo Logistorici Sisenna vel de Historia. Prætor fuit inter cives & peregrinos, M. Lepido Q. Catulo Coss.; habuitque filium Cn. Cornelium Sisennam. Historiarum libros quatuor an quinque priores scripsit de bello Marsico, posteriores de bello civili Sullano.

Lib. I. In altum remulcat. Remulcare & Remulco trahere, est navem depressam vel fractam remigio

remigio alterius, cui ea alligata, protrahere. Cæsar De bello civili II, *Postquam relictam in littore navem conspexit, hanc remulco abstraxit*; & III. *Submersamque navem remulco, multisque funibus abduxit.* Livius lib. XLVII: *Claudas mutilasque naves apertis navibus remulco trahentes.* Plaut. quoque Bacchidib. illo versu *homines remigio sequi*, nonnulli legunt *remulco*, sed perperam, contra vim verbi & mentem poetæ. Græci utuntur verbo adfini ῥυμουλκεῖν loris trahere. Strabo 4: Ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέρα ῥυμουλκεῖται δι' ἡμιόνων. Porro in Nonio est *remulcare trahit*, quod puto ipsius glossema esse *remulcat, remulco retrahit.* Etiam numerus libri variat I. aut II.

Lib. 2. Scutis proiectis tecti. Proiecta scuta dixit obiecta telis hostium, & obtenta longaque ad corporis protectionem, ut Quadrigarius I. & Virgilius Æneid. VIII.

Scutis protecti corpora longis. Erat autem scutorum longitudo pedum quatuor, Latitudo curvę superficiei pedum duorum semis, autore Polybio.

Saxa certatim lenta. Rescribo *levata* vel *lecta*: qualia sunt saxa minora, quæ manibus iaciuntur, cùm maiora per onagros dirigantur: maxima verò pondere formaq; volubili demissa per pręceps devoluantur in subeuntes. Vegetius lib. IV. cap. VIII. Sed veram loci huius lectionem tetigit & indicavit jam olim in Notis Macrobianis Isacius Pontanus legendo *levia* pro *lenta*.

Eum

Eum vide ad Macrobii librum VI cap. IV.

LIB. III. *Nolitote mirari.* verba legatorum aut ducum Italicorum, ſollicitantium populos vicinos ad belli ſocietatem. Nam ut ait Florus, Popedius Marſos, & etiam Latinos, Afranius Vmbros, totum Senatum & Conſules Samnitium Lucaniamque Teleſinus adſcivit.

De virtute eorum accuſanda. Emendo *ac uſu bellandi*: quo præſtabant populi Italici, inprimis Marſi, ut præter alios teſtatur Strabo lib I, & Silius VIII. *Marſica pubes*
Et bellare manu, ac chelydris cantare ſoporem.

Diſſipatis Imbricibus. Tria fragmenta quæ hic coniunxi puto referenda eſſe ad cædem Romanorum in oppido Aſculi initio belli factam, quam Livius in Epitoma lib. LXXII ita narrat: *Q. Servilius Proconſul in oppido Aſculo cum omnibus civibus Romanis, qui in eo oppido erant, occiſus eſt. ſaga populus ſumſit.* ubi Servilius Proconſul nominatur, qui Velleio Prætor.

Sagaria nunc. Suſpicor legend, *ſaga ſumuntur* vel *ſumta*, ex Livio & Velleio. Saga autem ſumebat populus Senatu decernente, ut teſtatur Siſenna hic, & Cicero Philipp. V & VI: ſoli conſulares togas retinebant. Philipp. VIII, *Conſulares togati eſſe ſolent, cùm civitas eſt in ſagis.*

Mulierum miſſa fide. An hæc fuit mulier meretrix quæ Ser. Galbam a Lucanis comprehenhenſum ſervavit; de qua Livius in epitoma: *Sex Galba a Lucanis comprehenſus, unius fœminæ opera ad*

tebatur, captivitate exemtus est. De Fannia muliere impudica simile fidelitatis exemplum, exhibitum C. Mario captivo Minturnis, refert Plutarchus in vita.

Quod loca palustria. Hæc quatuor fragmenta fortassis pertinent ad cladem Romanorum, quā Presenteius dux Italicus intulit. Appianus lib. 1: *P. Presenteius Perpernam cum XM. obviam sibi factum fugavit, cæsisq; ad quater mille reliquorum armis maiore ex parte potitus.*

Signum nactus a Papio. C. Papius unus ex ducib⁹ Italicorum per proditionem occupavit Nolam urbem, Romanorum duobus millibus qui in præsidio erant, per caduceatorem ad se transeundi potestate oblata, Appianus lib. 1. Eo forte pertinet signum proditionis datum à Papio.

Omnia quæ diximus. Idem Papius post Nolam captam, Stabias, Minturnas, Salernumque Romanam coloniam cepit, captorum oppidorum cives una cum servis adscripsit in militum suorum numerum: pervastata deinde omni circum Nuceriam agro, finitima oppida similis iniuriæ metu ad eum desciverunt. Appianus.

Agilem dari. Sex septem fragmenta, quæ hic ordine sequuntur, forte referenda ad narrationem magni illius proelii inter Papium & L. Cæsarem prope Acerras: cuius hoc initium, quod Papius temerario ausu castra Coss. oppugnabat, & vallum convellebat, suos prius hortatus his verbis, *Agilem dari, &c.*

Convictis

Convictus tamen. L. Cæſar Coſ. convictus a Papio vallum exſcindente ut pugnare cogeretur. Alii reponunt *connixus tamen ex tempore ſigna constituit.* Quod non improbo.

Galli materibus. In exercitu L. Cæſaris erant Gallorum peditum decem millia, ut refert Appianus. unde Siſenna memorat Gallos & Materas, iaculi ſeu teli genus in proelio ipſis propriū: cuius meminit Cæſar lib. I, Livius lib. VII, & Autor ad Herennium lib. IV, Strabo lib. IV: ubi tamen Lanceas quoque Gallis tribuit, ut & Diodorus Siculus: ſed uterque, opinor, ſignificat lanceas breviores quas vulgo Hallebardas dicimus. Siſenna autem lanceas longas dat Suevis, Varro lib. XIV. Rerum humanarum Hiſpanis.

Postquam ſonu. Nonius hic obſervat ſonu quarta inflexione, ut ſomnu, domu, ſuſurru, & & ſimilia quæ notavi lib. I. de uſu antiq. lucut. Mox *clamore virorum* ſuſpicor legend. utrorum pro utrorumque ut pleri plerique. Quadrigarius Annal. I. *Vtri ſummo ſtudio pugnantibus.* Velleius lib. II. *Aliorum utrius ordinis virorum*; ut eſt in libro manuſcripto, ubi vulgo utriuſque.

Adoriuntur adverſos. An huc pertinet quod Appianus refert, cùm Papius caſtra oppugnaret iãque partem valli convelleret Coſ. per averſam portam emiſſo equitatu cæcidiſſe circiter ſex millia hoſtium & inſignem victoriam adeptum: de qua ita Epitome Liviana: *L. Cæſar Coſ. felici-*

ter contra Samnites pugnavit ob eam victoriam Romæ ſaga poſita ſunt.

Et inde equum concitatum. Tria fragmenta accipio de Cæpione Legato Rutilii Coſs. qui obſeſſus cum proſpere per aciem hoſtilem erupiſſet, & ob eum ſucceſſum æquatum ei cum C. Mario Legato eſſet imperium, temerarius factus & circumventus inſidiis a Popedio, fuſo exercitu, cecidit. Livius in Epitoma lib. LXXIII. qui ſimiliter locutus alibi; *Concitant equos, permittuntque in hoſtes.*

Quod fortaßean. Antiqua particula, qua etiam uſus Varro de re ruſt, Gellius, & alii, quos laudavi lib. I. De uſu antiq. locut.

Macerias ac parietinas. Parietinæ ſunt parietum ruinæ. Cicero ad Memmium, *Neſcio quid illud Epicuri parietinarum.* Ad Sulpitium: *In tantis tenebris, & quaſi parietinis reip.*

Occulte taciteque. Lego, *Occulte taciteque advenientiam.* Advenientia pro adventu, Siſenna, ut Quadrigarius Habentia, Salluſtius Properantia, Plautus Servientia, Lucretius Variantia, Gellius Imparientia, & alii alia.

Iiſdemque temporibus. Æſernini obſeſſi ab Italicis perſtabant in fide populi Romani ſed fame coacti tandem deditionem fecerunt Appianus, & Livius in Epitoma.

Coriis ac minoribus. Nihil muto, etſi alii malint ſtoriis. Coriorum enim uſus in bello fuit prohibendis impediendiſque telis, ut apud Curtium lib. IV.

lib. IV. & machinis muniẽdis ac tegendis adversus ignem, teste Vitruvio lib. X, cap. XXI. Storiæ autem tantum fuerunt avertendis telis, quas Cæsar lib. II. Belli civilis ita describit. *Storias ex funibus ancorariis tres in longitudinem parietum turris, latas quatuor pedes fecerunt, easque ex tribus partibus quæ ad hostes vergebant, eminentibus trabibus circum turrim præpendentes, religaverunt: quod unum genus tegumenti aliis locis erant experti, nullo telo neque tormento traiici posse.*

Longius scorpios, catapultas. Scorpius hic sumitur pro telo sive spiculo, quod ea machina emittitur ac expellitur, ut Scorpio apud Sallustium lib. 3. Tertullianus Scorpiaco: *Bellicam machinam & retractu tela vegetantem de scorpio nominant. id & spiculum & fistula est, paulla tenuitate in vulnus & virus qua figit, effundit.* Similiter Catapulta pro telo, ut Plaut. Curculione: *Nam illæ ad me catapultæ crebro commeant.*

Conventum in populum. Conventum populum novè dixit, pro eo qui convenerat; sicut Plautus Cistellaria, Patres conventos qui ad meretrices conveniunt, convenas, ex quibus nati liberi Spurii vocantur: *Illa te ut ego hanc mihi educam, Ex patribus conventis.* Similiter Adventus homo qui advenit, Terent. Andria.

Ego commodiorem hominem adventum ad tempus non vidi.

L. Calpurnius Piso. Hic fuit Consul cum C. Murio Scevola anno DCXXIV: mox ut videtur Censor

ex Senatusconsulto duas novas Tribus adlegit; sicut postea bello sociali anno DCLXII, cum Tuscis, Vmbris, Gallis, & reliquis Cispadanis populis civitas data esset, lege Iulia, octo vel decem Tribus a Censoribus P. Licinio Crasso & L. Iulio Cæsare additæ fuerunt, in quas novi cives coniicerentur. Sed nec illæ duæ quas Sisenna refert Pisonem adlegisse, nec aliæ octo diu manserunt, novis illis civibus in veteres XXXV distributis. Vidend. Velleius, Appianus lib. I, & Strabo lib. IV.

Lib. 4. Quondam Sabini. Strabo lib. V. refert Sabinos hoc vovisse cùm adversus Vmbros diutino bello conflictarentur, secutosque morem Græciis usitatum, atque etiam Barbaris, ut testatur Dionysius lib. 1. Solinus Polyhistore, *Catillus Amphiarai filius post prodigialem patris apud Thebas interitum, Oicleavi iussu cum omni fetu vere sacro missus tres liberos procreavit.*

Si res communis. Formula conceptionis voti: cui par & gemina illa apud Livium, *Si eodem statu respublica staret, Si in decem Annos respublica eodem stetisset statu,* & Ciceronis, *Si respublica stetisset,* ut notavi in Commentario & Castigationibus Epist. ad Atticum lib. XV. Res communis pro publica, ut communis salus, commune malum.

Ver sacrum facturos. Ver sacrum erat pecus quod vere nascebatur inter Kalend. Martias & pridie Kalend. Mart: quo cum potuissent voto

satisfacere

satisfacere Sabini, hoc amplius omnem totius anni fetum consecrarunt, ut Sisenna & Strabo tradunt. Vovendi autem faciendique Veris sacri ritus præscribit Livius lib. XXII. & XXIV.

Quo voto damnati. Nonius Damnati perperam interpretatur liberati, cùm sit obstricti ad exsolvendum, ubi voti compotes sunt, ut in legatorum formula apud Iurisconsultos Dare damnas esto, pro damnatus & obstrictus. Agrœtius de Orthographia: *Damnas istius & istud legatum dicitur, hoc est solvendo esse, quod solvi omnibus modis necesse est, etsi res aliena legetur.*

Perfuse atque abunde. Dicit Sabinos in cultu Deorum magnificos fuisse, & profuse atque abunde in sacris usos auro & argento. Plinius: *Sabini, ut quidam existimavere, a religione & Deorum cultu Sabini appellati.*

Vtrumne Divi. Ex Epicuræorum secta, quam Sisennam sectatum fuisse licet colligere ex Cicerone de natura deorum. Mox libri vulgati *superne agentes*, quod non dispicet.

Nam clandestina celeriter. Sallust. Catilina. *Vbi consulueris mature facto opus est.* Mox ubi lacuna est, desideratur, sermonum, vel verborum, aut simile quid.

Legatos Iguvium redeuntes. Iguvium oppidum Vmbrię, cuius meminit Cęsar, lib. I. Belli civilis, Cicero ad Atticum lib. VII, Plinius lib. III. Silius VIII: *Infestum nebulis humentibus olim.*

Iguvium.

C. Titinius quidam. Hic videtur fuisse transfuga & index consiliorum quæ Legati Italici ad Vmbros perferebant: de quibus mox Sisenna, Livius Epitoma lib. LXXVII, *Cæsis a M. Æmelio Scauro Legatis Italicis.*

Apud Iguvinos. Vulgo corrupte Æginos vel Alginos. Nam Iguvini & Perusini vicini ac finitimi, cùm Iguvium a meridie proximam habeat Perusiam. Vetus lapis, ITEMQVE IGUVINORVM SPLENDIDISSIMVS ORDO.

Impedimentum omne. Hæc & sequentia aliquot fragmenta pertinent ad narrationem obsidionis & expugnationis Asculi oppidi, de qua ita Florus lib. IV: *Strabo vero Pompeius omnia ferro flammaue populatus, non prius finem cædium fecit, quàm Asculi eversione manibus tot exercituum Consularium direptarumque urbium Diis litaretur.*

Quod hostem non. Cernebat Indacilius dux Italicus Romanos iter facere cum pluteis & scalis, instrumentis obsidionalibus. unde coniectabat illos ad obsidionem & oppugnationē Asculi patrię suę, contendere. Plutei militares sunt crates vimineæ, ciliciis vel coriis obductæ, quæ trinis rotulis more carpentorum adigi solent & defigi, forma in unā partem deuexa, sicut ædificiorum appendiculę. Earū obiectu tecti milites opus facere, sagittas, missilia mittere, defensores de propugnaculis oppidi exturbare, & scalis muros adscendendi occasionē habere possunt. Quē usum monstrat Cæsar bello Gallico. Alias etiā Plutei sunt

sunt tabulæ sive asseres, quib⁹ aliquid præsepitur aut imponitur, ut plutei in quibus scribimus, aut libros reponimus. Vlpian. tit. de act. emt. *Reticuli circa columnas, plutei circa parietes.* Iuvenalis Sat. 2.

Et iubet archetypos pluteum servare Cleanthas.

Populabundus agros. Sunt qui putant hoc fragmentum idem esse cum illo, *Protinus agros populabundus Nuceriam convertit*: sed errant. Nã illud refert Papii iter ad Nuceriã, hoc Indacilli ad Asculũ: de quo Appianus l. 1: *Asculanus erat Indacillius: quapropter timens patriæ cũ octo cohortibus succurrit.*

Virile ac muliebre sexus. Nonius, Sexus neutro genere, ut Sallustii Histor. 3. Carisius & Probus Secus: quod per omnes casus integra forma declinatur. Virile & muliebre secus, pro virilis & muliebris sexus, usurpant Plautus, Gellius & alii, quos citavi lib. 1. De usu antiquæ locutionis.

Falces iniectas. Falces murales & pluteos tribuit oppugnatoribus urbis, harpagas defensoribus ad convellendos & rescindendos pluteos. eas Livius vocat harpagones, & Manus ferreas lib. XXVI, *Cùm belli apparatu strepant ferreæ quoque manus, harpagones vocant, quas operibus hostium iniicerent, præparabantur.* Quæ separat Cæsar libr. 1. Belli civilis: *Manus ferreas atque harpagonas paraverunt.* Et defferunt forma & usu, licet eadem sint materia. Nam Harpagones sunt leviores, & celeriter emittuntur & retrahuntur, iniectæque convellunt: manus ferreæ graviores cum pondere decidunt, comprehenduntque

duntque

duntque & retinent, ut constat ex Dione & Appiano lib. v. in descriptione Harpagonis ab Agrippa inventæ.

De quibus partim. Vt incenderent machinas ligneas oppugnantium, vel ut ascendentes vallum adurerent. Huic enim usui erant Malleoli: quos præter Nonium & Festum, unus omnium optimè describit Marcellinus lib. XXIII. Historiar. *Malleoli autem teli genus figurantur hac specie, Sagitta est cannea inter spiculum & arundinem multifido ferro coagmentata, quæ in muliebris coli formam quo nentur lintea stamina, cõcavatur ventre subtiliter & plurifariam patens, atque in alveo ipso ignem cum aliquo suscipit alimento, & sic emißa lentius arcu invalido (ictu enim rapidiore extinguitur) si hæserit usquam, tenaciter cremat; aquisque conspersa acriores excitat æstus incendiorum, nec remedio ullo quã supra iacto pulvere consopitur.*

Id me neque metu. De indacillio accipio, nolente Asculi deditionem facere, & iam in exitium vitæ ruente, quod narrat Appianus: *Desperata incolumitate civium, primum inimicos cùm ob pristinam simultatem, tum ob recentem culpam quod mandata ipsius aspernati, ceteris eiusdem contumacia fuissent autores, contrucidavit: mox in templo rogum exstruxit, eique lectum imposuit, & cum amicis epulatus, post prolixam compotationem venenum hausit: quo facto decubuit, hortatus amicos ut faces subderent, atque ita vitam finiit, ne superstes eßet Patriæ.*

Galli

Galli contra magno. HI Galli fuerunt inter auxilia L. Cluentii, ducis Italici, quibus ille instructus cum Sulla justa acie conflixit, sed victus ante moenia Nolæ urbis occubuit, Appianus.

Perpetuo sono procedunt. Eundem morem Gallorum notat Livius lib. XLVIII, *Cantus ineuntium proelium, & ulutatus, & tripudia, & quatientium scuta in patrium quendam morem, horrendus armorum crepitus: omnia de industria composita ad terrorem.* Et Diodorus Siculus lib. v. idem refert.

Constituunt carros. Hoc omnibus Barbaris, non modo Gallis, tribuit Vegetius lib. III. cap. X. *Omnes Barbari carris suis in orbem convexis ad similitudinem castrorum, securas à supervenientibus exigunt noctes.* Ea autem constructio carrorum, quæ pro munimento erat, appellabatur Carrago: qua voce etiam hodie Galli utuntur. Ammianus lib. XXXI. de Gothis: *Incensis malleolis ad carraginem, quam ipsi ita appellant.* Vopiscus in Aureliano, *Quærere præterea ubi carrago sit hostium.*

Prætor festinatim. Prætor fuit Cosconius, qui Samnites acie vicit, compluraque eorum oppida in deditionem accepit, Salapiam vi captam incendit. Livius in Epitoma & Appianus.

Vt crebro ferculis. Quæ sunt hæc fercula? an pompa agminis? ut spolia hostium, signa, vexilla, coronæ & id genus alia ferri solita ante agmen, victorię ostentandæ: sicut in pompa triumphali, in ludis, in sacris fercula præferebantur.

Intra

Intra fines Æsculapiorum. Ita vulgo. unde alii fecerunt Asculanorum, quod non placet, sed Salapiorum. Salapia oppidum in Apulia, Annibalis amore meretricio inclutum, propinquum Canusio & Siponto, Plinius lib. III. cap. XI, Strabo VI.

Popedius opinione. Q Popedius Silo dux Marsorũ, autor belli socialis, cecidit in prœlio quo Cæcilius Metellus Apulos vicit, Livius & Appianus.

Quod oppidum. Herculaneum, vel Pompeii, oppida maritima Campanię, intra Vesuvium montem fumosum. Strabo lib. V, & Plinius lib. III. *Herculaneum Pompeii haud procul spectante monte Vesuvio, alluente vero Sarno amne.* Vtrumque postea Tito Vespasiano imperante funditus, casu repentino periisse, refert Dion.

Transgressus fluviam. Transgressum dixit eum qui transierat, transmiseratq; navibus, ut Sallustius Histor. I apud Gellium. Fluviũ autem intelligit Sarnum, quem Herculaneum & Pompeios alluere pręter Plinium, testatur etiã Strabo l. V.

Cœcosque fluctus. Cæcos fluctus vocat latentes & tacitos, nec murmurantes sonantesq; quales vento quieto & non strepente excitantur, futuræ tempestatis prænuncii. Homerus vocat κύματα κωφά. Eleganter vero & apte Sisenna dicit Mare in se provoluere cæcos fluctus, quos premit, nec effert: at fluctus aperti ventis surgentibus voluunt mare. Varro Sequiulysse: *Adversi venti ceciderunt. quod si pergunt diutius mare voluere.*

Dum

Dum pristinum vitium. Libri scripti & excusi pleriq; *vinum*: quod rectum arbitror. Narrat aliquos milites manipulares vino ebrios in flumine navem evertisse, cum aliis militibus & tormentis bellicis: illos extractos aquis fuisse igni admotos, ut vinum prius ingurgitatum per sudorem exhaurirent: alios innoxios in summa fluminis ora Soli expositos.

Macerata gravia. Ita emendavi, cum vulgo legeretur, *matereta vel maturata.* Cohærent enim hæc cũ præcedentibus: in illis narrat milites aquis immersos vitę discrimen adiisse, in his corrupta madore fuisse tormenta bellica, quæ apud manipulos erant.

Balistas quatuor talentarias. Balistæ talentariæ iaciebant saxa talenti pondo, id est, pondo quadraginta, ut Centenariæ, saxa centum pondo. Lucillius lib. XXVIII:

Quid sic balistas iacis talentarias. Quod mihi videtur proverbii forma dici in grandiloquum & iactabundum, perinde ac illud Horatianũ, *Proiicit ampullas & sesquipedalia verba.*

Proræ, auctuariæ. Forte *proraæ.* Refert enim nauigia minora primo loco in conflictu fuisse. Proraæ naves parvæ speculatoriæ, a Græco verbo προρέω, eædem quæ Festo Prosumiæ, a prosumendo. Trahi genus navigii oblongum, ut videtur, a trahendo dictum, nisi potius Tragi, τράγοι a forma.

Puppes aceto. Vegetius lib. IV. testatur machinas

nas bellicas contra incendia muniri tegique centonibus & ciliciis. Sisenna naves in proelio opertas fuisse centonibus aceto madefactis, insuper ciliciis obductis: quoniam acetum intensa frigiditate igni maxime resistit, ut docui lib. III Causar. natural.

Tamen Tudertibus. Tuder oppidum Vmbriæ situm in colle ac loco edito: cuius cives Tudertes, bellicosi. Strabo lib. v, & Silius.

Haud parci Martem coluiße Tudertes, Idem lib. x: *Pauperque Penatum,*
Sed domus haud obscura Tuder, notusq; per Vmbros
Bellator populus.

Vt lex Calpurnia conceßerat. Lex Calpurnia De civitate Italicis danda, fortassis lata fuit ab eodem illo C. Calpurnio Pisone, a quo duas novas tribus ex Senatuscōsulto adlectas dixit lib. 2.

Lucium Memmium. L. & C. Memmi fratres clari Oratorest Sullanis Temporibus: de quibus ita Cicero in Bruto, *Tum etiam C. L. Memmii fuerunt Oratores mediocres, accusatores acres atque acerbi. itaque in iudicium capitis multos vocaverunt. pro reis non sæpe dixerunt.* L. Trib. pleb. hîc nominatur, Caius in petitione Consulatus a Saturnino Trib. pleb. in ipsis comitiis fuste interemtus est. De cuius facundia Sallust. in Iugurth.

Caii Scribonii. Hic est C. Scribonius Curio, qui Cos. fuit cum Cn. octavio anno urbis DCLXXV Orator bonus, & perpetuus improborum hostis, Cicero in Vatinium, Verrina II. Pro Lege Ma-

nilia,

nilia, Pro Rabirio, Officiorum II. De eodem loquitur Sallustius Historiarum I. & III, Valerius IX, ubi Curionem omnibus honoribus abundantem prædicat.

Cistasque quæ erant. Cum populus legum ferendarum gratia convenerat proponebantur in pontibus duæ cistæ oblongæ, e quibus tabellæ suffragiorum ministrabantur, singulis binæ, una cum litera A, quæ legis antiquationem & reiectionem significabat, altera cum notis V.R. id est Vti rogas, qua lex accipiebatur ut legislator rogaverat. Ministratis in prima pontis parte binis tabellis in extrema reddebatur una, quæ pro suffragio valebat. Erant autem Pontes constructionis ligneæ in modum pontium angustorum factæ, Tributis comitiis XXV, Centuriatis LXXXXIII, per quos cùm populus transibat Suffragium ferre dicebatur. Sed accidebat interdum, ut qui volebant legislationem aut iudicium impedire, pontes occuparent ac disturbarent, cistas deiicerent, tabellas aut nullas aut unam pro libito darent. Quod indicat hîc Sisenna, & Cicero lib. I. ad Atrtcum Epist. XII; Autor Rhetoricorum ad Herennium lib. I. *Pontes disturbat, cistas deiicit, impedimento est quo secius feratur lex.*

Vt lex perveniret ad Quæstorem. Vt Quæstor cognosceret de lege, quæ pro restitutione rei damnati lata erat. Quæstor hic est qui iudicium publicum & quæstionem de criminibus exerce-

bat,

bat, eratque interdum ordinarius, ut Prætor, aliquando extraordinarius è Consulibus aut magistratibus, aut plebiscito constitutus. Sic Quęstores parricidii apud Festum, & Pomponius de origine iuris; Nonius Quæstor maiestatis iudicium exercens, Suetonii Iulio, Europę Quœstor pro Quæsitor, qui ad Europam quęrendam missus erat, Plauti Milite. Quæsitor sæpius appellatur.

Iudices quos vellent. Quæsitori dabantur Iudices, ut iudicium publicum communi consilio exercerent. Cicero pro Murœna de Quæsitore peculatus, *Cogendi, iudices, inviti retinendi*, Similiter Iudici quæstionum aderant & parebant alii Iudices. Sed ut Quæsitor & Iudex quæstionũ diversi, hic magistratus ille non, sic & eorum iudices. In Vatinium : *Disturbato iudicio Iudices quæstionum de proximis subselliis esse depositos.*

LIB. VI. *Nos una æstate.* Hoc Nonius tribuit lib. I, Gellius VI, quo collocari omnino debet, Nam Sulla profligato & pulso Italia Mario statim profectus est contra Mithradatem, eiusque præfectos, & eadem æstate res in Asia & Græcia gessit, quas se coniunxisse refert hoc libro VI, scilicet universi operis, sed I Belli Civilis.

Marius ostio Liris. Cum a Sulla intra mœnia urbis victus profugeret, & Minturnis cederet Italia. Liris est fluvius Campaniæ, qui ab Appennino monte per Vestinos lento cursu delapsus Minturnas urbem interfluit, & per proximum lucum

cum, Maricæ ſacratum, exit in paludes, Strabo. lib. v, Plinius III, Horatius Carminum I, & III.

Vmbroſa Liris per regna maricæ.

Atque Ænariam Legendum *adque*: vel potius eſt ellipſis præpoſitionis, ad, circa, in, ut Plautus Curculione, *Rogas quid veniam Cariam*, Virgilius *Italiam venit*: Apuleius *Macedoniam profectus*. Plutarchus & Velleius referunt Marium cùm e cuſtodia Minturnenſium evaſiſſet, conſcenſa navi, forte delatum in Ænariam Inſulam, ibi filium & amicos ſuos inueniſſe: mox in Africam contendiſſe. Eſt autem Ænaria inſula in ſinu Puteolano, dicta a ſtatione navium Æneæ, teſte Plinio & Feſto. Refertur inter inſulas ardentes, ut montes Ætna, Veſuuius. Cornelius Severus in Ætna,

Dicitur incilιis flagrans Ænaria quondam.

Nunc extincta ſuper. Sic illum locum legendũ & reſtituendum cenſeo.

Suos Continuatur, id eſt adſequitur ut Velleius *Adſecutus circa Ænariam filium*. Continuo & Cótinuor pro convenio, adſequor, adſector, frequens Apuleio & poſterioris ævi ſcriptoribus.

LIB. VII. *Cœlum caligine*. Cœlum caligine ſtare dixit, cum caligine quadam ſive nube obduceretur ſicut Virgilius Æneid. XI. *pulvere cœlum ſtare videt*. cum pulvis ferreretur ſurſum, eiuſque caligine continua cælum obtegeretur.

LIB. XIV. *Multi populi*. Loquitur de Sulla Dectatore dicto: ſed parum libero ore locutus videtur, ut ait Saluſtius. Hoc autem fragmentum

apud Nonium in vulgatis codicibus ex lib. XXII adducitur, recte an secus nescio: quoniam de numero librorum Sisennæ nihil certi constat. illud unum ex relliquiis videor colligere, priores quatuor an quinque fuisse De bello Marsico sive sociali, posteriores De bello civili Sullano, & rebus gestis Sullæ: illos Sisennam iuvenem hos seniorem edidisse indicat Velleius.

Vrbe condita. Urbe Lavinio condita Æneas circa Numicium flumen interiit, sive obtruncatus, ut Sisenna ait, sive tempestatis subitæ confusione interceptus. Vnde hoc fragmentum puto fuisse in principio lib. I, ubi scripturus bellum Marsicum cum populis Italicis gestum, prius narravit adventum Æneæ in Italiam, quod ipsum quoque fecit Alexander Ephesius lib. I. Belli Marsici, quem laudat Autor de origine gentis Romanæ.

Lib. MILESIARVM. Milesiaci sermones, & Milesiaca fabulæ dicebantur amatoriæ, leviusculæ, a populis Milesiis, deliciis & amoribus unicè deditis. Quo genere Milesiacum apud Græcos scripsit Aristides, quem Sisenna in Latinum convertit. Ovidius De tristibus lib. II.

Vertit Aristidem Sisenna, nec obfuit illi
Historiæ turpes inseruisse iocos.

Meminit Aristidis fabularum Plutarchus in Crasso, Lucianus in Amoribus.

ACCI HISTORIA. Cicero lib. I. De Legibus: *Nam quid Accium memorem? cuius loquacitas*

citas habet aliquid argutiarum, nec id tamen ex illa erudita Græcorum copia, ſed ex librariolis Latinis, in orationibus autem multus & ineptus ad ſummam impudentiam. Siſenna eius amicus, omnes adhuc noſtros, &c. ubi nonnulli reponunt *Macrum.* ego puto reſcribendum *Caßium*, ſcilicet Heminam, hiſtoricum coniunctum ætati Siſennæ, ut ante dixi.

M. VARRONIS ANNALIS. *Nummum Argenteum.* Nummi viles & minimi pretii fuerunt regiis temporibus. quippe Numa Pompilius ligneos ſcorteoſque nummos pro congiario populo diviſit. Primus Servius Rex & æs ſignavit nota pecudum, & nummum argenteum conflavit, ut eo appenſo & rudi uterentur, ſicut antea ſolebant ære. nam argentum demum ſignatum eſt anno urbis conditæ CDLXXXIV Q. Ogulnio Gallo, C. Fabio Pictore Coſs. quinque annis ante primum Bellum Punicum ut tradit Plinius lib. XXXIII.

Q. HORTENSI ORTALI. Hortenſiorum cognomen Ortalus fuit, ut patet ex Cicerone ad Atticum l. IV, & Tacito Annali II, ubi de quodã Ortalo loquitur, huius Hortenſi oratoris nepote. Vidend. Cicero in Bruto, & Quintilianus.

POEMATA, Hæc erant amatoria laſciva, ut teſtatur Ovidius in Elegiis.

Nec minus Hortenſi, nec ſunt minus improba Servi
Carmina, quis dubitet nomina tanta ſequi?

Apud Gellium lib. XIX cap. IX, Græculi quidam Hortenſii carmina, ut invenuſta, notant.

L. FENESTELLÆ. Vixit ſub Auguſto, & obiit noviſſimo Tiberii Cęſaris principatu ut ait Plinius. vel ut Euſebius, Cumis deceſſit ſub Auguſto. Circumfertur hodie eius nomine libellus De Magiſtratibus, qui eſt Andreæ Fiochi Florentini.

Initionibus adſiduis. Alii *Concionibus* ego *iniectionibus*, propius ad antiquam ſcripturam & hiſtoriam. Nam Cato Trib. pleb. adſidue iniiciebat Senatui religionem, prolato e Sibyllinis verſibus oraculo, Ne Rex cum multitudine reduceretur. unde factum eſt alterum Senatuſconſultum, referente de religione Marcellino Conſule, Regem cum multitudine reduci periculoſum reip. videri : de quo S. C. meminit Cicero epiſt. 2. lib. 1. ad Q. Fratrem. His ergo iniectionibus concitabat invidiam, quaſi rem malo publico futuram agerent, & Ptolomæo Auleti Regi, & P. Lentulo Spintheri Coſ. exeunte anno paranti iter in Ciliciam provinciam ſuam. Iniicere, Obiicere, Reiicere religionem, notæ locutiones. De reductione Ptolomæi vide Ciceronis epiſtolas ad Lentulum.

EPITOMARVM. Eſt Epitoma Annalium Feneſtellæ recentiori ævo facta, ut indicat verbum Decollare, pro capite truncare, quod ea notione Feneſtellæ ætate minime receptum.

L. TANVSI GEMINI. Senecæ & Suetonii libri nonnulli vocant *Tamuſium*. Plutarchus corruptè

corruptè καν́σιον. Vixit temporibus Iulii Cæsaris, & Augusti. Eius Annales Seneca notat, ut prolixos & inutiles, epist. xciv, *Annales Tanusii scis quàm non decorosi sint, & quid vocentur* nempe quod *Annales volusi, cacata charta*, apud Catullum.

DOMITI. EGNATI De ætate & scriptis istorum mihi non constat. Egnatii libros De rerum natura versibus scriptos citat Macrobius.

HISTORICORVM
SYLLABVS.

Auctores qui in AVCTARIO *positi suo quique ordine & loco ibidem quærendi.*

INDEX.

VOCVM ET LOCVTIONVN ANTIQVARVM.

Quiescere

FINIS.

IOH. ISACI PONTANI OBSERVATIONUM

Ad Fragmenta Historicorum MANTISSA.

PAg. 5. *Solito institutoque*) Locus est Fabii Pictoris adductus ex Auctore de Origine gentis Rom. Quo eodem teste, Vennonio tribuitur pag. 14. Sic & alia nonnulla, ut pag. 32. illud Albini, *Baiani Euxini, &c.* postea pag. 44. Lutatio adscribitur. Et pag. 49. illa verba, *cum bello Latino*, & quæ sequuntur Antipatro assignata, habentur quoque supra pag. 6 inter Fragmenta Fabii Pictoris, itemque pag. 34 inter Gelliana. Omnibus enim his adscribit Cicero 1. de divinatione.

Pag. 10. Occatorem, sarcitorem) inter typothetæ sphalmata retulissem, nisi scriptum excusumque etiam alibi reperissem. Legendum tamen, *sarritorem* non *sarcitorem*. Sarriunt enim rustici post occationem. Plautus: *Semper occant priusquam sarriunt rustici.* Vide Capt. Act. 3. Scena 5. Et apud Martialem, *sarrire saxum.*

Pag. 21. Peditatu, equitibus atque aliis) Nonne verius sit, *atque alis? pugnare alis, æquo fronte, peditatu*, dicendi formulæ militares sunt.

Pag. 67. Hac 67. pagina incerta quædam Cassii Heminæ ponuntur, inter quæ referendum etiam

etiam illud, *adulatique erant ab amicis & adhortati*, ex Prisciani lib. 8, annotatum Riccobono.

Pap. 69. Gallus sua disciplina, scuto proiecto) proiecto scuto est *scuto oblongo.* Vide Macrobium lib. 6. Satur. ad illud Virgilii, *Proiectaque saxa Pachyni.* Ammianus Marcellinus imitatus est lib. 24: *Manipuli peditum obtecti scutis oblongis & curvis.* Sed eo præcipue loco Ammianus Sisennam aspexerit, qui similiter Marsis eiusmodi scuta ad protectionem tribuit, *Marsi*, inquit, *propius succedunt, atque ita scutis proiectis tecti saxa certatim levia manibus coniiciunt in hostes.* Ita enim legenda Sisennæ ea verba aliàs commonuimus. *Levia saxa*, sunt *lapides manuales*, ut appellat idem Sisenna libro 3. Vulgò *lenta* non *levia* editum.

Pag. 76. Lib. 18. Si pro tua bonitate & nostra voluntate.) Hunc Quadrigarii locum non ex decimo octavo, ut, hîc, sed ex duodecimo Annalium adducit Gellius, & ait libri principium fuisse. Verba Gellii lib. 1. cap. 7. hæc sunt: *In duodecimo Annali eiusdem Quadrigarij, principium libri sic scriptum est*: Si pro tua bonitate, &c.

Pag. 103. Pomponii Attici Annales) Cicero ad Atticum lib. 12. Epist. 23 non *Annales* sed *Annale* vel Annalem videtur vocasse. Ità enim de eo loquitur: *Scriptum est in tuo Annali.* Nec aliter idem Epist. 30. ad Att. lib. 13. de Libone loquitur. Cuius duo Fragmenta citantur pag. 14. Habet Cicero: *Sed in Libonis Annali, tredecim annis post Prætor est factus Tuditanus.* Et statim Epist. 32.

eum

Eum video in Libonis Prætorem P. Popillio Coſs. &c.

Pag.119. Aſinius Rheno.) Hic idem eſt Aſinius, quem Suetonius Pollionem vocat. Quod ætas Strabonis ſatis evincat. Alius autem & ævi inferioris fuit *Aſinius*, qui Agathiæ *Quadratus* cognominatur, homo Italus & qui, ut idem Agathias teſtatur, res Germanicas accurate conſcripſit, quique inter cætera, Alemannos eſſe convenas & homines miſcellaneos tradidit. Quamvis exſtitit jam nuper, qui hunc Agathiæ & illum Strabonis unum eundemque Aſinium diceret, & Alemannos & Alemannorum vocabulum eſſe antiquiſſimum & ante Geographica Strabonis, utpote Aſinium nominantis, celebratum. Verum id ſi ſit, cur igitur diligentiſſimus Strabo, eum tam accurate citans, Alemannos etiam eorumque vocabulum, ſicuti fecit Agathias, apud eundem non legit? aut ſi legit, cur ſuis Commentariis tam notabilem gentem non inſeruit? Sed hæc aliaque ad refellendum tā putidum commentum alibi à nobis adducta ſunt fuſius, nec iſto loco repetenda. Videndum Diſceptat. noſtrarum Chorographic. Parte altera, ad Lectorem.

Pag.122. Hoſtius in libro belli Hiſtrici.) Fuit hic Hoſtius avus Cynthiæ, quæ & Hoſtia dicta, & quam in amoribus habuit Propertius. Qui nec ipſum hunc Hoſtium tacuit, ſed eius gratam memoriam celebravit lib. Elegiarum 3. Vbi, prę-

ter

ter alia hoc legas:

Est tibi forma potens, sunt castæ Pallados artes,
Splendidaq; à docto fama refulget avo.

Doctus avus est hic ipse Hostius. Cuius & Festus meminit his verbis: *Hostius belli Histrici lib. 3. Per gentes alte æthereas & tesqua volabis.* Et Varro quoque apud Servium Danielis: *Hostius belli Histrici primo: Percutit atque hastam pilans præ pondere frangit.* Idem: *Sententia præsto Pectore pilata est.*

Ibid. Vocesque liquatæ) *vox liquata*, pro diserta, profluente atque expeditâ & igne quasi liquefactâ, haud facile apud alium quempiam occurrat. Videndum autem an non aliquo huc pacto faciat illud Act. 1. vers. 3. *Et apparuerunt illis* διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρὸς *dispertitæ linguæ tanquam ignis.*

Ibid. *Saturno Sancte create.*) Dionysius Halicarnasseus: *In templo Dei Fidii, quem Romani Sanctum vocant.* Varro lingua Sabina *Sancum* dictum innuit lib. 4. de L.L: *Ælius Gallus Dius Fidius dicebat Diovis filius, ut Græci* Διόσκουρον *Castorem: & putabant hunc esse Sancum ab Sabinâ linguâ, & Herculem ab Græcâ.* Item Ovidius.

Quærebam Nonas Sanco Fidione referrem
An tibi Semipater.

Statua, quam Romę Simoni Mago erexit populus Rom. *Sancti* quoque titulum habuerit, referente, præter Iustinum Martyrem, etiam Tertulliano, cap. 13. in Apologetico: *Simonem*, inquit, *Magum statua & inscriptione Sancti Dei inau-*

guratis. Nisi si SEMONI fortassis scriptum fuerit, quod ad Simonem traxerint Christiani. Nã SANCVS etiam SEMO dictus ut patet ex inscriptionibus. Vnam habet Fulvius Vrsinus ad Cæsarem de bello Gall. quæ est eiusmodi:

SANCTO. SANCO. SEMONI.
DEO. FIDIO. SACRVM.

Simonis autem in Campo Martio statua titulusque talis fuisse perhibetur: SIMONI. SANCTO. DEO. Augustinus de eo hæc habet cap. I de hæresibus: *Asserebat Simon se esse Christum. itemque Iovem se credi volebat*. Et statim: *Imaginesque & suam & Helenæ meretricis discipulis suis præbebat adorandas, quas & Romæ tanquam Deorum simulacra auctoritate publicâ constituerat. In qua urbe beatus Apostolus Petrus eum vera omnipotentis Dei virtute extinxit.* Quorum postrema, ut de prioribus nunc non dicam, haud quaquam conveniunt cum verbis & narratione Lucæ Actor. 8; Vbi non Romæ, sed in Samaria obiurgatus à Petro confutatusque memoratur.

Hæc fere erant, quæ ad superiora Historicorum Fragmenta additumq; Auctarium pro tempore & ne pagellæ vacarent, annotanda habui: illud adiiciens L. Luceium Italici belli & civilis Historiam, pene perfecisse Ciceronis tempore, ut de eo Cicero ipse tradit lib. 5. Epist. Famil. ad hunc ipsum Luceium, petens ut res etiam suas gestas contexat easque à perpetuis suis historiis

seiungat,

ſeiungat, ut fecerunt apud Græcos Calliſthenes, qui Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius qui Numantimum ſeorſim deſcripſit.

FINIS.

Errata.

Pag. 3. lege, de Legibus. Pag. 6 verſu 14 l. Toſus. Pag 7. v. 5. l. filios: Collatinum Egerii filium fuiſſe. Pag. 14. Tum l. Eum. Pag. 15. v. 11. l. Proſapias. pag. 56. l. perperam. Pag. 57. v 8. l. plerum. Ibid. v. 21. vitile. Pag. 58. v. 15. adde, quod nobiliſsimus, ſicuti in quibuſdam emendatum. Pag 60. v. 13. l noſtrum neglegerit. Pag. 67. l. μεγάλους. Pag. 69. v. ult l. præcedit. Pag. 105. verſ. ult. l. parricidii. Pag. 113 l. res geſtas. Pag 122 v. 24 l. Siculorum. Pag. 124. l. moriturum. Pag. 125 v 2. l. LXXIX. ibid. l. Africanus. Pag 38 v penult. l. patre. Pag 173. v. 23. l actuariæ.

OMISSA.

FAB. PICTOR. Amata inedia ſe interemit. Servius in XII.

COR. NEPOS. Non amplius ter bibere eum ſolitum ſuper cenam in caſtris apud Mutinam. Suetonius in Auguſto.

TVBERONIS omiſſus locus poſitus in Auctario ſupra pag. 119. ut & Nepotis.

Pag. 153 ὀφείλεται: quod Lucretius *aboriri quæque creata*.

Pag. 154. *Sinvegia mapalia.* Forte prior vox eſt Punica, denotãs civitatem, munitionem, aut regiam, ut Attegia apud Iuvenalem, *Dirue Maurorum attegias*: & Magalia, &c.

HARDERVICI,

Impenſis *Commelini*, typis THOMAE HENRICI Viduæ.

Anno 1620.

